

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:

**«Κοινωνιολογία και σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία:
Ειδικά θέματα παιδικής ηλικίας, κοινωνικών μειονοτήτων,
εργασίας και εκπαίδευσης»**

**Θέμα εργασίας: «Η Ελληνική Εκπαίδευση στο
Εξωτερικό: Η Περίπτωση της Νοτίου Αφρικής»**

Αφροδίτη Δούμα

A.M.:215603

Αθήνα 2019

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
1. Μετανάστευση και Διασπορά.....	9
1.1 Ορισμοί βασικών εννοιών	9
1.2 Η μετανάστευση των Ελλήνων.....	15
1.3 Ο Ελληνισμός της Διασποράς.....	22
2. Ιστορική αναδρομή της ελληνικής μετανάστευσης.....	33
3. Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη Διασπορά.....	36
2.1 Φορείς και μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.....	37
2.1.1 Ημερήσια Σχολεία	38
2.1.2 Τμήματα Ελληνική Γλώσσας	38
2.2 Τα Προγράμματα Σπουδών και το εκπαιδευτικό υλικό	39
2.3 Πιστοποίηση Ελληνομάθειας	40
2.3.1 Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.....	40
2.3.2 Θεσμοθέτηση του πιστοποιητικού ελληνομάθειας.....	41
2.3.3 Χρησιμότητα του πιστοποιητικού ελληνομάθειας.....	41
2.3.4 Τα επίπεδα Ελληνομάθειας:	43
2.4 Απογραφή της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στο Εξωτερικό	44
3. Η Παρουσία Ελλήνων στη Νότιο Αφρική.....	46
Η κοινοτική οργάνωση	50
Η Ορθόδοξη Ελληνική Εκκλησία	51
3.1 Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στη Ν. Αφρική:.....	52
3.1.1 Ιστορική αναδρομή	52
3.1.2 Φορείς και μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.....	54
3.1.2 Εκπαιδευτικό Προσωπικό:	61
3.1.3 Συντονιστές εκπαίδευσης:	62
3.1.4 Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης	63
3.1.5 Πιστοποίηση Ελληνομάθειας	64
3.2 Αναλυτικά Προγράμματα και διδακτικό υλικό	65
3.2.1 Αναλυτικά προγράμματα των Κοινοτικών Σχολείων.....	65
3.2.2 Αναλυτικά προγράμματα και διδακτικό υλικό της Σχολής Saheti	66
3.2.3 Πρόγραμμα Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Johannesburg.....	67
4. Συγκεφαλαιωτικές παρατηρήσεις- Προτάσεις	68
5. Ερευνητικό μέρος.....	70

5.1 Hellenic school of Mpumalanga	70
5.2 Ελληνικό Δημοτικό Σχολείο East London	70
5.3 Ελληνικά Σχολικά Παραρτήματα της Ελληνικής Κοινότητας East Rand	73
5.4 Ελληνικό Δημοτικό Σχολείο Port Elizabeth	78
5.5 Το Ελληνικό Δημοτικό Σχολείο Ελληνικής Κοινότητας Κέηπ Τάουν και Περιχώρων....	81
5.6 Ελληνικό Σχολείο της Ελληνικής Κοινότητας Βερίνιχεν,	85
5.7 Ελληνικό Σχολείο της Ελληνικής Κοινότητας Ουέστ- Ράντ (West-Rand)	87
5.8 Ελληνικό Σχολείο της Ελληνικής Κοινότητας Πητερμάριτςμπουργκ (Pietermaritzburg)	90
5.9 Ελληνικό Σχολείο Ντέρμπαν (Durban) της Ελληνικής Κοινότητας Νατάλ (Natal)	91
5.10 Ελληνικό Σχολείο Νότιου Ανατολικού Τρανσβάαλ (South East Transvaal) της Ελληνικής Κοινότητας Witbank	94
5.11 Ελληνικό Σχολείο Γουέλκομ της Ελληνικής Κοινότητας Γουέλκομ και Περιχώρων	95
5.12 Ελληνικό Σχολείο Άλμπερτον (Alberton) της Ελληνικής Κοινότητας Άλμπερτον.....	96
5.13 Ελληνικό Σχολείο Τζέρμιστον (Germiston) της Ελληνικής Κοινότητας Τζέρμιστον	98
5.14 Ελληνικό Σχολείο Σπρίνγκς (Springs) της Ελληνικής Κοινότητας Σπρίνγκς	100
5.17 Ελληνικό Σχολείο Κίμπερλυ της Ελληνικής Κοινότητας Κίμπερλυ (Kimberly)	103
5.18 Ελληνικό Σχολείο Gaborone της Ελληνικής Κοινότητας Gaborone Botswana	104
5.19 Ελληνικό Σχολείο Πρετόρια της Ελληνικής Κοινότητας Πρετόρια (Pretoria).....	105
5.20 Ελληνικό Σχολείο Μπενόνι της Ελληνικής Κοινότητας Μπενόνι (Benoni).....	106
5.21 Ελληνικό Σχολείο Ράστενμπεργκ της Ελληνικής Κοινότητας Ράστενμπεργκ.....	107
5.22 Ελληνικό Σχολείο Bloemfontein της Ελληνικής Κοινότητας Bloemfontein	109
5.23 Ελληνικό Σχολείο George της Ελληνικής Κοινότητας South Western Districts.....	110
5.24 Ελληνικό Σχολείο Klerksdorp της Ελληνικής Κοινότητας Klerksdorp.....	111
5.25 Ελληνικό Σχολείο Γιοχάνεσμπουργκ της Ελληνικής Κοινότητας Γιοχάνεσμπουργκ .	113
6. Συμπεράσματα.....	114
Βιβλιογραφία:.....	118

Εισαγωγή

Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη διασπορά αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης και διαμόρφωσης της ελληνικότητας στην κοινωνία της γνώσης. Δύο παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτό είναι η προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού και η συνδιαμόρφωση της ιδιότητας του πολίτη του κόσμου, καλλιεργώντας νέες ικανότητες επικοινωνίας, διαπολιτισμικής επίγνωσης, αλληλόδρασης και κριτικής σκέψης.

Η ποικιλία των μορφών και των φορέων ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης αλλά και ο διαφοροποιημένος βαθμός αυτοτέλειας των ελληνικών παροικιών της διασποράς και της γλωσσικής και πολιτισμικής τους διατήρησης, απαιτούν πλέον μία εκτενή και συνεχή εκπαιδευτική έρευνα καθώς οι συνθήκες συνεχώς διαφοροποιούνται και χρειάζονται τροποποιήσεις στον παιδαγωγικό σχεδιασμό.

Όπως προκύπτει από τη μελέτη των αρχαικών πηγών, οι παροικίες της ελληνικής διασποράς και οι φορείς ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης νοούνται ως δυναμικές κοινότητες και δίκτυα μάθησης μέσα στα οποία ανακατασκευάζονται οι επιμέρους πολιτισμικές (ατομικές, συλλογικές) ταυτότητες και δράσεις. Αναγνωρίζεται δηλαδή η αξία των διασπορικών δικτύων ως ενός διεθνικού κοινωνικογνωσιακού πεδίου μάθησης και ως βασικού ερμηνευτικού μοντέλου των σχέσεων Ελλάδας- Διασποράς που αντικαθιστά το παλιό μοντέλο Κέντρου- Περιφέρειας (Αρβανίτη, 2013). Έτσι παρατηρείται μια τάση για αναγνώριση της χειραφέτησης των παροικιών από το λεγόμενο έθνος-κράτος και η απομάκρυνσή τους από μια ελλαδοκεντρική ελληνικότητα με την υιοθέτηση μιας ελληνοκεντρικής προσέγγισης (Δαμανάκης, 2007).

Στην παρούσα εργασία θα αναλυθεί τόσο η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη διασπορά και οι βασικές προδιαγραφές του εκπαιδευτικοπολιτικού σχεδιασμού μέσα από το θεωρητικό πλαίσιο που υιοθετήθηκε στον ν. 4027/2011, καθώς και πιο συγκεκριμένα και εκτενέστερα η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη Νότιο Αφρική και η πορεία αυτής με το πέρασμα των χρόνων. Η αναφορά αυτή είναι μια αρχική καταγραφή ορισμένων παραμέτρων που μπορούν μελλοντικά να αξιοποιηθούν για την μελέτη της

διακρατικής πορείας της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, καθώς απαιτείται επισταμένη συγκριτική μελέτη των διάφορων παραμέτρων που την επηρεάζουν όπως και το θεσμικό πλαίσιο πάνω στο οποίο βασίζεται.

Κάθε απόπειρα μικρο- και μακρο-εκπαιδευτικού σχεδιασμού για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη διασπορά συμπεριλαμβάνει την ανάγκη κατανόησης του παγκοσμιοποιημένου πλαισίου μέσα στο οποίο οι σύγχρονες κοινωνίες επανακαθορίζονται μέσα από διαρκείς ανασηματοδοτήσεις και τη σύνθεση νέων εννοιών, για να περιγραφούν περίπλοκα φαινόμενα όπως η ελληνική διασπορά. Επειδή ακριβώς η εκπαιδευτική διαδικασία δεν λαμβάνει χώρα στο κενό, αλλά κάτω από συγκεκριμένες οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες, αφιερώθηκε ένα κεφάλαιο στην ελληνική διασπορά και συγκεκριμένα στην ιστορική της πορεία, στην οργάνωσή της και στη σχέση της με το μητροπολιτικό κέντρο, την Ελλάδα.

Η παγκοσμιοποιημένη κοινωνία της πληροφορίας και ο επιστημονικός και τεχνολογικός πολιτισμός επανακαθορίζουν όλες τις πτυχές της κοινωνικοοικονομικής δραστηριότητας με έμφαση στις διαδικασίες συγκρότησης της ατομικής και συλλογικής ταυτότητας (Vertovec, 1999). Κύρια σημεία αυτής της εξέλιξης που επηρεάζει τον μετασχηματισμό των διασπορών αποτελούν: (α) η παγκόσμια οικονομία με την εντατικοποίηση των συναλλαγών/κεφαλαίων, της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης, (β) η δημιουργία νέων μορφών διεθνούς μετανάστευσης, (γ) η ανάπτυξη παγκόσμιων πόλεων, (δ) η δημιουργία κοσμοπολίτικων ή τοπικών πολιτισμών και μοντέλων σκέψης, τα οποία προάγουν ή αντιδρούν στην παγκοσμιοποίηση και (ε) η συρρίκνωση της ηγεμονίας του έθνους – κράτους και της αποκλειστικής υπηκοότητας (Cohen, 1997). Έτσι η μετάβαση και ο μετασχηματισμός από τις βιομηχανικές πολυπολιτισμικές κοινωνίες στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία του ρίσκου (Beck, Giddens & Lash, 1994) αποτελεί ένα πλαίσιο δυναμικής αλληλεπίδρασης μέσα στο οποίο σχεδιάζεται η ελληνόγλωσση εκπαίδευση, εξελίσσεται δυναμικά η ελληνικότητα και αναπτύσσονται οι νέες συλλογικότητες της ελληνικής διασποράς. Συνεπώς στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται η συνοπτική απόδοση του πλαισίου της σύγχρονης ελληνικής οικουμενικής παιδείας και της απεικόνισης της σημερινής πραγματικότητας της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη διασπορά σε αριθμούς. Παρουσιάζονται οι φορείς και οι μορφές της ελληνόγλωσσης

εκπαίδευσης, το μαθητικό δυναμικό, το εκπαιδευτικό προσωπικό, οι Συντονιστές Εκπαίδευσης, τα Προγράμματα Σπουδών και το εκπαιδευτικό υλικό.

Η μέχρι τώρα επίσημη τοποθέτηση ως προς τις σχέσεις Ελλάδας- διασποράς απέβλεπε σε μια εθνικοκεντρική και ελλαδοκεντρική οριοθέτηση της διασποράς και της γλωσσικής διαδικασίας από το λεγόμενο «εθνικό κέντρο» υπακούοντας σε μία ουσιοκρατική παράδοση. Στόχος ήταν η εθνική ομοιογένεια, χωρίς ουσιαστική κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων των διαφορετικών μορφών ελληνισμού, της τοπικότητας/οικουμενικότητας, αλλά και της επίδρασης της παγκοσμιοποίησης. Η κυρίαρχη λογική ήταν αυτή της μέριμνας, της παρέμβασης και της χειραγώγησης του εθνικού κέντρου στη διασπορά (Δαμανάκης, 2007). Αυτό σήμαινε μια εκπαιδευτική παρέμβαση στο μοντέλο μιας ενιαίας εθνικής παιδείας κυρίως μέσω της δημιουργίας αμιγών σχολείων, της απόσπασης εκπαιδευτικών και της αποστολής εκπαιδευτικού υλικού. Η βασική θεωρητική παραδοχή πίσω από αυτή τη λογική ήταν η απόλυτη συνάρτηση της τοπικότητας/εδαφικότητας με την εθνικότητα και η διατήρηση μιας «στατικής» εθνικής ταυτότητας που υπαγορευόταν στο πλαίσιο του έθνους/κράτους.

Η ιδεολογική χειραγώγηση του εθνικού κέντρου, έγινε περισσότερο ή λιγότερο αποδεκτή από τις ελληνικές κοινότητες της διασποράς, σύμφωνα με το βαθμό αυτοτέλειας, αυτοοργάνωσης και ευρωστίας που κατείχαν (Αρβανίτη, 2013). Για παράδειγμα, ορισμένες κοινότητες είδαν ως φυσιολογική αυτή τη μονόδρομη σχέση, αναπτύσσοντας μια ελλαδοκεντρική ελληνικότητα. Ενώ άλλες κοινότητες ανέπτυξαν μια πιο ελληνοκεντρική προσέγγιση, είτε με αυτοδιοικούμενα συστήματα παροχής της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης (π.χ. τα απογευματινά σχολεία), είτε με σχολεία και προγράμματα ενταγμένα στο ξένο εκπαιδευτικό σύστημα (π.χ. Charter schools, δίγλωσσα σχολεία, εξ' αποστάσεως προγράμματα) για να αντιμετωπίσουν τις διαφοροποιημένες ανάγκες του μαθητικού πληθυσμού και τη διαγενεακή μετάβαση. Συνεπώς στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται η παρουσίαση και η ανάλυση της ελληνικής πραγματικότητας στη Νότιο Αφρική καθώς και οι προβληματισμοί για το μέλλον της. Γίνεται λόγος λοιπόν για την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στη Νότιο Αφρική, η οποία έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες, όχι μόνο λόγω των ιδιαίτερων ιστορικών εξελίξεων κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, αλλά και λόγω της ιδιαιτερότητας της ελληνικής μετανάστευσης στη λεγόμενη «Μαύρη Αφρική».

Στην ερμηνευτικής μέθοδο ο ερευνητής επιστρατεύει όλες τις γνώσεις και τα σχετιζόμενα με το υπό ερμηνεία αντικείμενο/φαινόμενο που βοηθούν στην κατανόησή του. Κάθε ερμηνευτική προσέγγιση φωτίζει όψεις του αντικειμένου/φαινομένου, οι οποίες κάθε φορά διευρύνονται, εμπλουτίζονται, εμβαθύνονται, καθώς οι ερμηνευτικές προσεγγίσεις και οι κατανοήσεις συνιστούν μια κυκλική πορεία ενός αέναου ερμηνευτικού κύκλου, μια χωρίς τέλος διαδικασία ερμηνείας και κατανόησης, με πολλές διαδοχικές εκφάνσεις σύλληψης και κατανόησης του αντικειμένου/φαινομένου.

Η ιστορική ερμηνευτική ασχολείται συνήθως με τη μελέτη ιστορικών τεκμηρίων, κειμένων και άλλων γραπτών εκφάνσεων ή μνημείων του ανθρώπινου πνεύματος. Τα στάδια της συγκεκριμένης διεργασίας μπορούν να συνοψιστούν στα εξής δύο:

1. Συλλογή και εξακρίβωση του ιστορικού υλικού
2. Αξιολόγηση του υλικού. Η φάση αυτή προϋποθέτει σφαιρική γνώση όλων των πτυχών της ευρύτερης ιστορικής περιόδου στην οποία εντάσσεται το εκάστοτε υπό διερεύνηση θέμα.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ερμηνευτική μέθοδος στην ανάλυση Εκπαιδευτικών Μεταρρυθμίσεων καθώς και στη μελέτη της εκπαιδευτικής πολιτικής τόσο σε συγχρονικό όσο και σε ιστορικό επίπεδο (μελέτη νομικών κειμένων, των λόγων πολιτικών, εισηγητικών εκθέσεων εκπαιδευτικών νομοσχεδίων κ.ά.).

Η συστηματική ερμηνευτική μπορεί να αξιοποιηθεί στη μελέτη πραγματικών καταστάσεων της τρέχουσας εκπαιδευτικής πραγματικότητας όπως στην έρευνα των σκοπών και των επιδιώξεων της αγωγής και στην πραγμάτευση θεωρητικών σχημάτων, καθώς και στην διατύπωση υποθέσεων εργασίας, που είναι απαραίτητα προστάδια κάθε εμπειρικής έρευνας. Καθώς η συλλογή και η στατιστική επεξεργασία των εμπειρικών δεδομένων, παρά τη σημαντική συνεισφορά τους, δεν αρκούν για να κατανοηθεί σε βάθος ένα ερευνώμενο αντικείμενο, κρίνεται απαραίτητο να γίνει διαλεκτική συσχέτισή του με το πλαίσιο στο οποίο τοποθετείται το αντικείμενο αυτό και να ακολουθήσουν οι κατάλληλες ερμηνείες. Τέλος η χρήση της ερμηνευτικής είναι ιδιαίτερα σημαντική στην κατανόηση καταστάσεων και προβλημάτων της καθημερινής εκπαιδευτικής πράξης.

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται στο πέμπτο κεφάλαιο εκτός από τη θεωρητική πλαισίωση του θέματος μελέτης και η συγκέντρωση, ταξινόμηση και

παρουσίαση πρωτογενούς αρχειακού υλικού που αποκτήθηκε από συλλογές ιδιωτών που διέμεναν για κάποιο χρονικό διάστημα στη χώρα της Νοτίου Αφρικής. Το υλικό αυτό έχει συγκεντρωθεί από αρχεία των Ελληνικών Κοινοτήτων, των Ελληνικών σχολείων, του Ελληνικού Προξενείου, από αρχεία που βρίσκονται στο Γραφείο Συμβούλου Εκπαίδευσης που εξερίχθη σε Συντονιστικό Γραφείο Ελληνικής Εκπαίδευσης. Επίσης έχει αξιοποιηθεί υλικό από τον έντυπο ελληνικό τύπο της χώρας και της αφρικανικής ηπείρου, καθώς και από πρακτικά συνεδρίων που αναφέρονται στην Ομογένεια και στη δράση της. Η ερευνήτρια συγκέντρωσε το υλικό από ιδιωτικά αρχεία των εκπαιδευτικών που ανέλαβαν να υπηρετήσουν στα κοινοτικά σχολεία της χώρας τις χρονιές 1998-1999.

Ο κύριος λόγος που οδήγησε την ερευνήτρια στην πραγματοποίηση αυτής της έρευνας είναι το γεγονός φοίτησης της ίδιας σε σχολεία της χώρας και η ανάγκη για λεπτομερέστερη παρουσίαση της εκεί δράσης των Ελλήνων σε θέματα ελληνικής εκπαίδευσης και ανάδειξη αυτού του έργου.

Η κατηγοριοποίηση που έχει επιλεγεί για υλικό που συγκεντρώθηκε είναι ανά εκπαιδευτική μονάδα/ Κοινοτικό σχολείο όπως έχει εξελιχθεί στο πέρασμα των χρόνων από το 1975 έως το 2018. Επιλέχθηκε η συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση καθώς η ταξινόμηση ανά έτος θα δυσχέραινε το έργο αφού τα στοιχεία που υπάρχουν διαφέρουν ανά έτος και η σύγκριση των σχολικών μονάδων θα ήταν ελλιπής.

Σε κάθε περίπτωση τα στοιχεία διαφέρουν ως προς τον τρόπο που έχουν αποδοθεί από τον εκάστοτε διευθυντή/εκπαιδευτικό της σχολικής μονάδας στα χειρόγραφα έγγραφα που έχουν συλλεχθεί, γι' αυτό και υπάρχουν και διαφοροποιήσεις ως προς τον τρόπο παρουσίασης των στοιχείων κάθε σχολικής μονάδας. Τα στοιχεία ανακτήθηκαν από τις καταστάσεις λειτουργίας (αριθμητική κατάσταση μαθητών) των ελληνικών δημοτικών σχολείων των ελληνικών κοινοτήτων της Νοτίου Αφρικής.

Το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα που ερευνήθηκε είναι αν και κατά πόσο διαφοροποιήθηκε η κατάσταση της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στη Νότιο Αφρική κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Οι υποθέσεις που διατυπώθηκαν σχετικά με το ερευνητικό ερώτημα είναι ότι το μαθητικό δυναμικό παρουσιάζει φθίνουσα πορεία με το πέρασμα των ετών και ότι τα Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας διατηρούνται αλλά υπολειτουργούν.

1. Μετανάστευση και Διασπορά

1.1 Ορισμοί βασικών εννοιών

Οι μετακινήσεις (μεταναστεύσεις) μεγάλων ανθρώπινων ομάδων είναι φαινόμενο που παρουσιάστηκε από τα πολύ παλιά χρόνια και οφείλεται σε αίτια που διαφέρουν από περίοδο σε περίοδο και από περιοχή σε περιοχή. Η μετανάστευση, η αποδημία, η παροικία και άλλοι συναφείς έννοιες έχουν μεγάλο εύρος. Οι μετανάστες, απόδημοι ή οι πάροικοι, διαμένουν για ένα χρονικό διάστημα μακριά από την πατρίδα τους και συνυπάρχουν με άλλες εθνοτικές ομάδες και ό,τι συνεπάγεται αυτό στη διαμόρφωση των δραστηριοτήτων τους και των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων τους (Μπαμπούνης, 2007).

Μετανάστευση είναι η ομαδική ή ατομική μετακίνηση ανθρώπων σ' έναν τόπο διαφορετικό από εκείνον της μέχρι τότε μόνιμης διαμονής τους. Με την πλατιά της έννοια η λέξη υποδηλώνει κάθε σοβαρή τοπική μετακίνηση που συντελείται στο ζωικό κόσμο, ενώ με τη στενότερη έννοιά της η μετακίνηση αυτή περιορίζεται στον άνθρωπο (<http://www.gnosinet.gr/ez/alphasearch.asp>).

Κατά τον Εμμ. Κριαρά, μετανάστευση σημαίνει μετακίνηση του πληθυσμού από την πατρική γη, σε άλλο τόπο της ίδιας χώρας ή σε ξένες χώρες, με σκοπό την αναζήτηση καλύτερης τύχης (http://www.greek-language.gr/greekLang/medieval_greek/em_kriaras/bibliography.html).

Σύμφωνα με τον Μπερέρη (2001) η μετανάστευση (μετά-ναίω: μετοικώ) είναι κατ' άτομο ή ομαδική εγκατάλειψη της γενέτειρας χώρας, για εγκατάσταση σε άλλη (μετοικεσία).

Με τη σημερινή της χρήση η λέξη *μετανάστευση* σημαίνει μετακίνηση ανθρώπων από τόπο σε τόπο, με σκοπό την εξεύρεση καλύτερων όρων ζωής. Η μετανάστευση αυτή μπορεί να είναι *προσωρινή* (ο μετανάστης μετά την εκπλήρωση των στόχων που επεδίωκε, επιστρέφει στον τόπο του) ή *μόνιμη* (εγκαθίσταται μόνιμα στο νέο του τόπο χωρίς διάθεση να επιστρέψει). Μπορεί ακόμα να είναι *ατομική* (ο μετανάστης φεύγει από τον τόπο του ως μονάδα) ή *ομαδική* (αποτελεί μέλος μιας ομάδας σε σχετικά κοινούς στόχους και ανάγκες). Διακρίνεται τέλος σε *εσωτερική* (μετακίνηση μέσα στα όρια της χώρας) και *εξωτερική* (μετακίνηση προς ξένη χώρα) (<http://www.gnosinet.gr/ez/alphasearch.asp>).

Ο όρος «μετανάστης» παίρνει διαφορετικές έννοιες σε κάθε γλώσσα. Αν και τα Ελληνικά δε στερούνται λέξεων για να περιγράψουν αυτούς που μεταναστεύουν

(απόδημος, μέτοικος, ξενιτεμένος, μισεμένος), ο όρος «μετανάστης» χρησιμοποιείται για να δηλώσει χωρίς διάκριση τόσο αυτούς που φεύγουν από την πατρίδα τους όσο και αυτούς που εγκαθίστανται σε μια νέα χώρα (Μπερερής, 2001).

Ο όρος μετανάστευση είναι τόσο παλιός όσο και ο Όμηρος, γιατί από την εποχή του ακόμη, γνωρίζουμε τις συνέπειες μιας πολυάνθρωπης μετοικεσίας, ακούσιας ή εκούσιας. Η Ιλιάδα και η Οδύσσεια ουσιαστικά είναι τα χρονικά δύο μεταναστεύσεων, μιας μαζικής και βίαιης προς την Ανατολή (Ιλιάδα) και μιας ατομικής, λεπτής, πνευματικής προς τη Δύση (Οδύσσεια) (Μπερερής, 2001).

Οι μεταναστεύσεις είναι ένα φυσικό φαινόμενο. Οι άνθρωποι μετακινούνται προς τα εκεί όπου εκτιμούν ότι μπορούν να λύσουν καλύτερα τα προβλήματα επιβίωσης και ευημερίας τους. Είναι ένα πανάρχαιο φαινόμενο με πολλές αόρατες διαστάσεις, με πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές, ηθικές και πολιτικές επιπτώσεις (Μπερερής, 2001).

Σύμφωνα με τη Βεντούρα (1994) η μετανάστευση είναι ένα περίπλοκο φαινόμενο, που παρουσιάζει διαφορετικά χαρακτηριστικά ανάλογα με την περίοδο που διαδραματίζεται, τις αιτίες που την προκαλούν, την οικονομική κατάσταση και τις διεθνείς σχέσεις.

Σύμφωνα με τον Δαμανάκη (1993) « η μετανάστευση δεν αποτελεί έκφραση της δίψας του μετανάστη για περιπέτεια, ούτε και είναι ατομική του υπόθεση, αλλά συνέπεια και συγχρόνως αιτία της άνισης ανάπτυξης των χωρών προέλευσης και υποδοχής των μεταναστών».

Τα αίτια της μετανάστευσης των νεότερων χρόνων είναι πολύμορφα. Γενικά διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες:

Οικονομικά. Τα αίτια αυτά (που είναι και τα σημαντικότερα αίτια μετανάστευσης) βρίσκονται σε συνάρτηση με την παραγωγική και δημογραφική κατάσταση ενός τόπου και με το υλικό επίπεδο ζωής που εξασφαλίζεται στα πλατιά στρώματα του πληθυσμού. Υπάρχουν χώρες ή περιοχές, οι οποίες έχουν δημογραφική ανάπτυξη με ανοδικούς ρυθμούς, ενώ οι ποιοτικές και ποσοτικές παραγωγικές δυνατότητες παραμένουν σε χαμηλούς ρυθμούς ή μειώνονται. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο αυξανόμενος πληθυσμός να μην μπορεί να απορροφηθεί από τις υπάρχουσες εργασίες ή οι εργασίες αυτές να αμείβονται πολύ λιγότερο απ' ό,τι σε άλλες χώρες. Φυσική συνέπεια τέτοιων καταστάσεων είναι η μετανάστευση, η οποία συνήθως οδηγεί στην αφαίμαξη ολόκληρων περιοχών ή

χωρών από το εργατικό τους δυναμικό (<http://www.gnosinet.gr/ez/alphasearch.asp>).

Οι απόψεις για την αναγκαιότητα ή μη της μετανάστευσης για οικονομικούς λόγους δίστανται. Υπάρχουν απόψεις που υποστηρίζουν ότι η εξωτερική μετανάστευση για οικονομικούς λόγους είναι ωφέλιμη σε εποχές που οι νόμοι της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας δεν αφήνουν άλλες διεξόδους στην κρατική οικονομία. Σύμφωνα με τις απόψεις αυτές, μέσω της μετανάστευσης βρίσκεται λύση για τα άμεσα οικονομικά προβλήματα του εργατικού δυναμικού που περισσεύει σε μια χώρα, ενώ ταυτόχρονα η χώρα από την οποία μεταναστεύει το εργατικό δυναμικό κατορθώνει να εξισορροπήσει τους συντελεστές ζήτησης και προσφοράς εργασίας με αποτέλεσμα την αύξηση των μισθών και τη μείωση των κοινωνικών αντιθέσεων και αναταραχών.

Οι αντίθετες απόψεις υποστηρίζουν ότι η μετανάστευση για οικονομικούς λόγους αποτελεί δεινό, κυρίως για τη χώρα αποδημίας, αλλά και για τη χώρα ενδημίας. Οι απόψεις αυτές στηρίζονται στο σκεπτικό ότι η αυξανόμενη απόσταση ανάμεσα στη δημογραφική και παραγωγική ανάπτυξη οφείλεται στην κακή και ανορθόδοξη οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Έτσι η μετανάστευση εκδηλώνεται ως οικονομική ασθένεια και οδηγεί τη χώρα σε αφαίμαξη από το εργατικό δυναμικό της με άμεσο αποτέλεσμα τον μαρασμό ολόκληρων περιοχών και τη μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας, ενώ παράλληλα στη χώρα ενδημίας παρουσιάζεται άνοδος του δείκτη προσφοράς εργασίας και επομένως μείωση των αμοιβών και απώλεια πολύτιμου μεταναστευτικού συναλλάγματος (Μετανάστευση, Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή).

Σχετικά με τη μετανάστευση για οικονομικούς λόγους ο Μπερελής (2001) αναφέρει ότι « η μετανάστευση δείχνει τη δύναμη και την αδυναμία ενός έθνους. Τη δημιουργούν οι πόλεμοι και οι οικονομικές κρίσεις, ο πληθωρισμός και η αύξηση των τιμών. Ο κόσμος έχει το συναίσθημα ότι το έδαφος φεύγει κάτω από τα πόδια του. Έχει βαρεθεί τη μιζέρια, φοβάται την πείνα και έχει εγκαταλείψει κάθε ελπίδα για καλύτερη τύχη. Εκείνοι που θέλουν να μεταναστεύσουν είναι νέοι άνθρωποι, δημιουργικοί, τα πιο δυναμικά στοιχεία της χώρας αναχώρησης με αποτέλεσμα την οικονομική αιμορραγία. Έτσι δημιουργείται μια νέα οικονομική τάξη, όπου οι χώρες προέλευσης των μεταναστών γίνονται φτωχότερες με την έλλειψη του ανθρώπινου δυναμικού τους, ενώ οι χώρες υποδοχής αρνούνται να πληρώσουν το χρέος τους προς τις οικονομικά ασθενέστερες. Επομένως η μετανάστευση δεν αποτελεί απάντηση στις δυσχέρειες των χωρών αναχώρησης».

Γενικά, η μετανάστευση για οικονομικούς λόγους δεν θεωρείται θετικό φαινόμενο. Τα ουσιαστικότερα μέτρα για την αντιμετώπισή της είναι η σωστή επενδυτική πολιτική (εκβιομηχάνιση, οργάνωση της γεωργικής παραγωγής) και η παροχή κινήτρων στους κατοίκους των αναπτυσσόμενων περιοχών (φορολογικές απαλλαγές, παραγωγικά δάνεια κ.λπ) (Μετανάστευση, Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή).

Κοινωνικά. Τα αίτια αυτά έχουν άμεση σχέση με την οικονομική δομή μιας κοινωνίας και αναφέρονται στον κοινωνικό περίγυρο μέσα στον οποίο ζουν ορισμένες τάξεις του πληθυσμού. Ο περίγυρος αυτός γίνεται πιεστικός και εμποδίζει, εκτός από την οικονομική τους ανάπτυξη, κάθε προσπάθεια κοινωνικής προβολής τους και κάθε προοπτική για καλύτερευση της κοινωνικής τους θέσης. Η μετανάστευση για κοινωνικούς λόγους εκδηλώνεται ως προσπάθεια κατάκτησης ενός νέου κοινωνικού επιπέδου ζωής, ως αγώνας για την κοινωνική αναγνώριση μέσα σ' ένα περιβάλλον ευνοϊκότερο από άποψη ευκαιριών και δυνατοτήτων (Μετανάστευση, Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή).

Πολιτικά και θρησκευτικά. Τα αίτια αυτά αναφέρονται στις πιέσεις ή καταδιώξεις που δέχονται ορισμένα άτομα ή ομάδες ανθρώπων λόγω των πολιτικών και θρησκευτικών τους αντιλήψεων (χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιων αιτιών παρατηρούμε στον εποικισμό μεγάλων περιοχών της βόρειας Αμερικής από Άγγλους καθολικούς και Ιρλανδούς επαναστάτες) (Μετανάστευση, Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή).

Πολιτικά. Τα αίτια αυτά αναφέρονται στους αρνητικούς παράγοντες που παρεμποδίζουν τη μορφωτική, πνευματική, καλλιτεχνική και ψυχαγωγική ζωή ενός τόπου και προέρχονται από τις γενικότερες κοινωνικοπολιτικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στον τόπο αυτό. Τα πολιτιστικά κίνητρα για μετανάστευση έχουν συνήθως δευτερογενή χαρακτήρα (συνήθως εκδηλώνονται σε συνδυασμό με τα οικονομικά κίνητρα) (Μετανάστευση, Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή).

Διασπορά κατά τον Εμμ. Κριαρά σημαίνει το να ζει μια εθνική οντότητα διασκορπισμένη μακριά από τον τόπο καταγωγής της (http://www.greek-language.gr/greekLang/medieval_greek/em_kriaras/bibliography.html).

Ο όρος *διασπορά* εμφανίζεται για πρώτη φορά σε βιβλικά κείμενα. Για πολλά χρόνια χρησιμοποιούνταν για το βίαιο διασκορπισμό των Εβραίων στην αρχαιότητα. Έτσι ο όρος συνδέθηκε με την ιδέα της αναγκαστικής εξορίας, μιας εξαιρετικά έντονης συνείδησης ταυτότητας, αποτέλεσμα μιας προνομιούχας σχέσης με ένα μοναδικό θεό (εκλεκτός λαός), με μια μειονοτική παρουσία, κυριαρχούμενη και όχι κυρίαρχη, σε έναν αρκετά μεγάλο αριθμό τόπων ή χωρών άλλων από τον τόπο προέλευσης (Άτλας της Ελληνικής Διασποράς, 2001).

Ο Max Sorre χρησιμοποίησε τον όρο στο έργο του «Οι Μεταναστεύσεις των Λαών» (Les Migrations de Peuples, 1955) μόνο σε σχέση με το λαό των Εβραίων. Κατά τον Sorre το φαινόμενο της διασποράς ήταν μια εξαίρεση, καθώς απέδιδε στη «δύναμη ενός συλλογικού ιδανικού που έχει τη δυνατότητα να διατηρεί στην ομάδα που μεταναστεύει την υλική και πνευματική αυτονομία της». Η συνεισφορά του στην ευρύτερη χρήση της έννοιας της διασποράς ήταν μεγάλη, καθώς εκείνη την εποχή η αφομοίωση στα μεγάλα κράτη μετανάστευσης φαινόταν αναπόφευκτη. Αργότερα στη δεκαετία του 1980, αφού διαπιστώθηκε η σχετική αποτυχία των πολιτικών αφομοίωσης, αναδύθηκε η πολυπολιτισμικότητα στην Αυστραλία και τον Καναδά, άρχισε η επέκταση της χρήσης της έννοιας της διασποράς και στο πεδίο των Κοινωνικών Επιστημών. Κατά παράδοξο τρόπο ο όρος διασπορά εξελίχθηκε σε γενικό όρο για τους απόδημους (Άτλας της Ελληνικής Διασποράς, 2001).

Ο όρος *διασπορά* χρησιμοποιείται για να περιγράψει όλα τα φαινόμενα που απορρέουν από τη μετανάστευση πληθυσμών από μια χώρα ή εστία εκκίνησης σε πολλές άλλες χώρες. Η χρήση όμως του όρου για κάθε ομάδα μεταναστών ή για κάθε διασκορπισμένη εθνική μειονότητα είναι ασαφής. Η λέξη *διασπορά* έχει ελληνική ετυμολογία και σημαίνει τον διασκορπισμό, αποτέλεσμα της σποράς (ρ. σπείρω) που προϋποθέτει την αρχική ύπαρξη μιας ομάδας, η οποία διασκορπίζεται στη συνέχεια συνολικά ή εν μέρει (Άτλας της Ελληνικής Διασποράς, 2001).

Διασπορά είναι ο διασκορπισμός ενός έθνους και της πολιτιστικής του κληρονομιάς. Χαρακτηριστική είναι η χρήση της από τους Εβραίους, τους Αρμένιους και τους Έλληνες. Αυτό συμβαίνει όχι μόνο γιατί οι λαοί αυτοί έχουν υποστεί διωγμούς αλλά και επειδή έχουν μια ιδιαίτερη έννοια για τη φύση της εθνικότητάς τους: πιστεύουν ότι η δική τους εθνικότητα έχει μοναδική «ουσία» (Μπερερής, 2001).

Στην επιστήμη η έννοια της «διασποράς» άρχισε να χρησιμοποιείται αρκετά πρόσφατα, μόλις τη δεκαετία του 1980. Πολλοί επιστήμονες χρησιμοποίησαν τον

όρο, άλλοι χωρίς να δώσουν τον ορισμό¹ και άλλοι χρησιμοποιώντας τον διαφορετικά².

Σύμφωνα με τον Χασιώτη (1993) *διασπορά* χαρακτηρίζεται γενικά, παρά τις πολλές ιδιομορφίες του φαινομένου, το τμήμα του ελληνικού λαού (υπάρχουν βέβαια και άλλοι λαοί που εμφανίζουν παρόμοια φαινόμενα μετανάστευσης, όπως οι Αρμένιοι, οι Εβραίοι, οι Κινέζοι κ.ά.), το οποίο για διάφορους λόγους- κυρίως οικονομικούς- έχει μεταναστεύσει σε άλλες χώρες, αλλά διατηρεί δεσμούς συναισθηματικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς με τη γενέτειρα και τη χώρα της άμεσης και παλαιότερης καταγωγής τους.

Σύμφωνα με τον G. Sheffer, «οι σύγχρονες διασπορές αφορούν εθνοτικές μειονότητες μεταναστών που ζουν στο κράτος υποδοχής αλλά διατηρούν ισχυρούς συναισθηματικούς και υλικούς δεσμούς με τις χώρες προέλευσης τους». Κάθε διασπορά προέρχεται από μετανάστευση, εθελοντική ή μη. Όλες οι εθνοτικές μειονότητες όμως δεν ανήκουν απαραίτητα σε μια διασπορά. Δεν συγκαταλέγονται περιπτώσεις εθνικών μειονοτήτων που ζουν στο κράτος προέλευσης τους ως αλύτρωτες μειονότητες (για παράδειγμα οι Ούγγροι της Σλοβακίας, οι Έλληνες της Βορείου Ηπείρου) ούτε των μειονοτήτων που είναι πολιτικά κυριαρχούσε μια αυτοκρατορία. Οι Έλληνες των ελληνιστικών κρατών δεν αποτελούσαν διασπορά ούτε οι Ρώσοι στις μη ρωσικές δημοκρατίες της ΕΣΣΔ. Αντίθετα από την εποχή της διάλυσης της ΕΣΣΔ, άρχισαν να παίρνουν ολοένα και περισσότερο τη μορφή της διασποράς (Άτλας της Ελληνικής Διασποράς, 2001).

Ο Κοτζιάς (1998) αποσαφηνίζει ότι η έννοια «διασπορά» από την πλευρά της πολιτικής επιστήμης, δεν ταυτίζεται με κάθε μορφή μετανάστευσης. Τονίζει ότι πρέπει να κατανοήσουμε τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ του συνόλου

¹ Bruneau, M. (2001). Ο Pierre George εισάγει τον όρο «διασπορά» το 1984 στο έργο του «Γεωγραφία Μειονοτήτων». Η Elisse Reclus έδειξε ενδιαφέρον για τη διασπορά στο έργο της «Ο άνθρωπος και η Γη» (1905), χωρίς όμως να εξηγεί τον όρο. Η ριζοσπαστική της κριτική για το αστικό κράτος, την ευαισθητοποίησε σχετικά με την ανάλυση της κατανομής των λαών με αφετηρία το πλαίσιο του Κράτους- Έθνους κυρίως των Ελλήνων, των Εβραίων και των Αρμενίων.

² Bruneau, M. (2001). Ο Pierre George στο έργο του «Γεωγραφία Μειονοτήτων» βασίζει τον ορισμό του για τη διασπορά στο μοντέλο της διασποράς των Εβραίων: διασκορπισμός, τροφοδοτούμενος από αλληπάλληλες εξόδους μιας εθνοπολιτισμικής οντότητας που τίθεται εκ των προτέρων επικεφαλής της σημερινής της. Ο Yves Lacoste χρησιμοποιεί τον όρο διασπορά μόνο για τα φαινόμενα της μαζικής εξόδου, «για τα φαινόμενα των οποίων τα κίνητρα κατά την εκκίνηση αποτελούσαν κυρίως απόλυτη ανάγκη, κυρίως λόγω περιορισμών πολιτικής φύσης πάρα καλύτερων συνθηκών ζωής».

των μεταναστευτικών ρευμάτων, από μια χώρα σε διάφορες άλλες χώρες, και της διασποράς, όπως έχουν διαμορφωθεί στην εποχή της αναπτυσσόμενης «διεθνοποίησης», δηλαδή στον 20^ο αιώνα.

Προκειμένου να οριοθετήσουμε τη διασπορά, πρέπει να έχουμε ως αφετηρία τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και όχι τα χαρακτηριστικά της χώρας προέλευσης ή τα χαρακτηριστικά του μεταναστευτικού κύματος που δημιούργησε τη διασπορά. Ο G. Sheffer (1993) θεωρεί ότι τα τρία βασικά χαρακτηριστικά της έννοιας της διασποράς είναι: η συνείδηση και η διεκδίκηση μιας ταυτότητας έθνους ή εθνότητας, η ύπαρξη κάποιας πολιτικής, θρησκευτικής ή πολιτισμικής οργάνωσης της διασκορπισμένης ομάδας (πλούτος της συλλογικής ζωής), η ύπαρξη επαφών με διαφορετικές μορφές, πραγματικές ή φανταστικές, με τον τόπο ή την χώρα προέλευσης. Μπορούμε να ορίσουμε τη διασπορά ως ένα κοινωνικό οικοδόμημα που έχει ως στόχο τη θέσπιση και διατήρηση επαφών ανάμεσα στους απόδημους πληθυσμούς που πιστεύουν ότι έχουν την ίδια προέλευση, πραγματική ή μυθική, η οποία αποτελεί έτσι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τους διαφοροποιούν από τις κοινωνίες υποδοχής. Τα μέλη μιας διασποράς μπορούν να είναι πλήρως ενσωματωμένα και προσαρμοσμένα στον πολιτισμό της χώρας υποδοχής, όπως οι Εβραίοι και οι Αρμένιοι στη Γαλλία ή οι Έλληνες στην Αυστραλία, αλλά αφομοιώνονται μόνο όταν χάσουν κάθε συνείδηση ταυτότητας και δεν συμμετέχουν πλέον στη διασπορά (Ατλας της Ελληνικής Διασποράς, 2001).

1.2 Η μετανάστευση των Ελλήνων

Ο Ελληνισμός στη μακράιωνη πορεία του δεν περιορίστηκε ποτέ σε στενά γεωγραφικά όρια. Από τους ομηρικούς χρόνους έως και σήμερα, ο Έλληνας ταξίδευε, εμπορευόταν, διακινούσε ιδέες, διέμενε σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης.

Οι Έλληνες και ο Ελληνισμός είναι σε διαρκή κίνηση στο χώρο και στο χρόνο. Στην διάρκεια του χρόνου, γνωρίζουμε πως και άλλες φορές οι Έλληνες επεδίωξαν να μετακινηθούν και άλλες υποχρεώθηκαν να το κάνουν. Αυτό συνέβαινε άλλοτε προς αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής και άλλοτε υπό το βάρος διωγμών και γενοκτονιών.

Η μεταναστευτική κίνηση μέσα στους αιώνες της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδας παρουσιάζει κατά καιρούς διάφορα χαρακτηριστικά. Με βάση λοιπόν αυτά τα χαρακτηριστικά μπορούμε να χωρίσουμε τη μεταναστευτική κίνηση των Ελλήνων σε τρεις μεγάλες περιόδους:

Α' περίοδος (πριν από τη δημιουργία του ελληνικού κράτους)

Περιλαμβάνει κυρίως το διάστημα των τεσσάρων αιώνων της Τουρκοκρατίας από τα τέλη του 14^{ου} αιώνα ως τις αρχές του 19^{ου} και τη δημιουργία του ελληνικού κράτους.

Κατά την πρώτη περίοδο οι μετανάστες κινούνταν κυρίως στον παλαιό και πολύ γνωστό κόσμο και γεωγραφικό χώρο της εποχής: πρώτα στην ιταλική χερσόνησο και στη συνέχεια στη Δυτική, τη Νοτιοανατολική, την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη. Ενδεικτικό εξάλλου αυτής της περιόδου ήταν τα μικρά μεγέθη των ελληνικών παροικιών, οι οποίες δεν παρουσιάζουν τα ποσοτικά χαρακτηριστικά των μεταγενέστερων μεταναστεύσεων. Αν εξαιρέσουμε π.χ. τους Έλληνες της Βενετίας κατά τον 16^ο αιώνα και της Βιέννης στα τέλη του 18^{ου} και τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, οι ελληνικές κοινότητες των άλλων αστικών κέντρων της Δυτικής Ευρώπης, αλλά και της Ρωσίας, αριθμούσαν μερικές εκατοντάδες ή λίγες χιλιάδες άτομα. Παρόλο όμως τη μικρή αριθμητική τους δύναμη, οι απόδημοι αυτής της περιόδου είχαν (κυρίως εξαιτίας της έλλειψης ανεξάρτητου ελληνικού κράτους) μεγάλη συμμετοχή στις διαδικασίες της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και πολιτικής εξέλιξης του συνολικού ελληνικού κόσμου, παίζοντας σημαντικότατο (μερικές φορές και πρωταγωνιστικό) ρόλο στους ιδεολογικούς του προσανατολισμούς (Χασιώτης, 2001).

Κατά τα τέλη του 14^{ου} αιώνα από τη βυζαντινή επικράτεια άρχισε η φυγή αριστοκρατών και λογίων προς την ιταλική χερσόνησο. Συνεχίστηκε με εντονότερους ρυθμούς κατά τον 15^ο αιώνα, καθώς σταδιακά οι Τούρκοι κατακτούσαν τις ενετοκρατούμενες ελληνικές περιοχές, και κορυφώθηκε η φυγή μετά την κατάκτηση της Κρήτης (1645-1649). Το μεταναστευτικό ρεύμα των Ελλήνων κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας επηρεαζόταν από εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες, άλλοτε με τη θέληση των μετακινούμενων και άλλοτε κάτω από την πίεση των περιστάσεων. Η εξάπλωση της οθωμανικής αυτοκρατορίας στερούσε από τους Έλληνες τα πιο εύφορα εδάφη τους. Η αυθαιρεσία των Οθωμανών και η κακοδιοίκηση ανάγκαζε πολλούς να πηγαίνουν στις ορεινές περιοχές της χώρας και μερικές φορές έξω από τη χώρα. Επίσης ορισμένες φορές οι πολεμικές συγκρούσεις των Οθωμανών με τις δυτικές δυνάμεις ανάγκαζαν πολλούς Έλληνες να μετακινηθούν. Πολλές φορές έφευγαν

ομαδικά για να γλυτώσουν από τις βιαιότητες (από τη Μονεμβασιά και το Ναύπλιο το 1540-1541, από την Κύπρο το 1570-1571, από την Κρήτη το 1645-1669). Ο προορισμός όσων αναγκάζονταν να φύγουν ήταν οι περιοχές της Αδριατικής, η ιταλική χερσόνησος και τα μεγάλα νησιά της δυτικής Μεσογείου. Κατά τη διάρκεια των ρωσοτουρκικών πολέμων και μετά από αυτούς, πολλοί κάτοικοι των Κυκλάδων έφυγαν προς τη Δύση (Βενετία, Νεάπολη, Λιβόρνο) ή προς την Αυστρία- Ουγγαρία ή προς τη νότια Ρωσία (Οδησσό) και τις παραδουνάβιες ηγεμονίες (Μολδαβία- Βλαχία) (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821 πολλοί Έλληνες των περιοχών που δεν είχαν επαναστατήσει αναγκάζονταν να μεταναστεύσουν για να γλυτώσουν από τα αντίποινα των Οθωμανών. Τη περίοδο αυτή έφταναν ως τη δυτική Ευρώπη, το Λονδίνο και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Επίσης μετά από τον ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1828-1829 παρατηρήθηκε η πρώτη μαζική μετανάστευση Ελλήνων από τον Πόντο προς τις νέες κτήσεις των Ρώσων στην Υπερκαυκασία. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι μεταναστεύσεις πήραν χαρακτήρα εποικισμού, όταν οι χώρες υποδοχής ευνοούσαν την εγκατάσταση παροίκων- Ελλήνων ή άλλων- στα εδάφη τους. Έτσι οι Έλληνες ευνοήθηκαν να εγκατασταθούν στη χερσόνησο της Κριμαίας επί Μεγάλου Πέτρου, ενώ άλλοι Έλληνες μεταλλωρύχοι και μεταλλουργοί από τον Πόντο μετακινήθηκαν προς τη Γεωργία, στα χρόνια της βασιλείας του βασιλιά της Γεωργίας Ηρακλείου Β' (1792) (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Β' περίοδος: από τη δημιουργία του Ελληνικού κράτους ως τις παραμονές του Β' Παγκόσμιου Πολέμου,1940)

Την περίοδο αυτή συνεχίστηκε η μετανάστευση προς τα ευρωπαϊκά οικονομικά κέντρα, κυρίως όμως στράφηκε προς την Ανατολική Μεσόγειο και το «Νέο Κόσμο» προς τη νότια Ρωσία και την Υπερκαυκασία (από τον Εύξεινο Πόντο) (Θέματα Ιστορίας,2006).

Η δεύτερη περίοδος κράτησε περίπου έναν αιώνα. Έκλεισε, περίπου παραμονές του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Την περίοδο αυτή οι Έλληνες απόδημοι κατευθύνονταν και πάλι προς τα γνωστά εμπορικά κέντρα της Δυτικής Ευρώπης. Ωστόσο, οι πιο σημαντικές και πολυάνθρωπες ελληνικές μεταναστεύσεις έγιναν είτε προς την ανατολική Μεσόγειο, είτε κυρίως προς τον Νέο Κόσμο και ιδιαίτερα προς τις Ηνωμένες Πολιτείες, είτε προς τη Νότια Ρωσία και την Υπερκαυκασία. Οι μετανάστες προέρχονταν από όλες σχεδόν τις περιοχές του ελληνικού κόσμου. Παρ'

όλα αυτά, τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή αιμορραγία την περίοδο αυτή την είχε η Πελοπόννησος (Άτλας της Ελληνικής Διασποράς, 2001).

Κατά την περίοδο 1840-1882 ειδικοί λόγοι ευνόησαν την κίνηση των Ελλήνων μεταναστών προς την Αίγυπτο. Οι Έλληνες μετανάστες εκμεταλλευόμενοι τις ευνοϊκές συνθήκες που δημιούργησαν παροικίες στο Κάιρο, την Αλεξάνδρεια, το Πορτ Σάιδ και στα κέντρα συγκομιδής και συσκευασίας του βαμβακιού. Οι Έλληνες μετανάστες στην Αίγυπτο προέρχονταν κυρίως από την Ήπειρο, το Πήλιο, τα νησιά Ιονίου-Αιγαίου και την Κύπρο (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Την περίοδο αυτή, η υπερωκεάνια μετανάστευση κατείχε τη σημαντικότερη θέση. Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής δέχονταν τον κύριο όγκο των Ελλήνων μεταναστών μέχρι την περίοδο 1920-1925. Η υπερπόντια μετανάστευση των Ελλήνων ξεκίνησε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, αλλά πήρε μεγάλες διαστάσεις μετά τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Σύμφωνα με τα επίσημα δημοσιευμένα στοιχεία της Ελλάδας, το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα αναφέρονται 19.600 μετανάστες προς τις Η.Π.Α και 1.517 προς άλλες υπερπόντιες χώρες. Την επόμενη δεκαετία 1906-1915 236.473 άτομα μετανάστευσαν στις Η.Π.Α και 14.082 σε άλλες υπερπόντιες χώρες. Στους παραπάνω αριθμούς πρέπει να προστεθεί και ο μεγάλος αριθμός μεταναστεύσεων από τις ελληνικές περιοχές που δεν είχαν απελευθερωθεί ακόμα (Εγκυκλοπαίδεια ΚΟΣΜΟΣ, τόμος 28).

Η υπερπόντια μετανάστευση άρχισε να μεταβάλλεται μετά το 1925. Οι Η.Π.Α, λόγω της μεγάλης αύξησης των μεταναστών από την Ευρώπη, μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1922 ψήφισαν τον νόμο των «ποσοστών», ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή το 1924. Με τα ανασταλτικά μέτρα που λήφθηκαν, παρατηρήθηκε μια ύφεση στη μετανάστευση κατά την περίοδο 1925-1948. Παρ' όλα αυτά οι Η.Π.Α απορροφούσαν πάνω από τα 2/3 της μετανάστευσης προς τις υπερπόντιες χώρες. Ο αριθμός των μεταναστών που είχε μειωθεί σημαντικά κατά τις τελευταίες δεκαετίες, μηδενίστηκε κατά την περίοδο του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου και ήταν μικρός αμέσως μετά τον πόλεμο (Εγκυκλοπαίδεια ΚΟΣΜΟΣ, τόμος 28).

Από το 1880 ως το 1940 παρατηρήθηκε πιο μεγάλη μεταναστευτική κίνηση προς νέες μακρινές κατευθύνσεις, όπως την κεντρική και νότια Αφρική, βόρεια και νότια Αμερική. Από το 1897 ως το 1927 οι Έλληνες της Αιγύπτου

αυξήθηκαν από 40.000 σε 76.000 (χωρίς να υπολογίζονται οι Κύπριοι ή άλλοι Έλληνες από την οθωμανική επικράτεια). Οι Πόντιοι που έφυγαν το 1917 προς τη νότια Ρωσία υπολογίζεται σε 85.000. Οι μετανάστες προς τις Η.Π.Α κατά την περίοδο 1880-1940 υπολογίζεται σε 512.000. Επίσης ένας σημαντικός αριθμός Ελλήνων μεταναστών πήγε προς άλλες κατευθύνσεις (νότια Αμερική, Αφρική και Αυστραλία) (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Το φαινόμενο της στροφής των Ελλήνων μεταναστών προς υπερπόντιες χώρες οφείλεται, κατά τον Χασιώτη, σε *εξωτερικά* και *εσωτερικά* αίτια. Μόνο η μετανάστευση προς την Αίγυπτο και η φυγή Ποντίων προς τη νότια Ρωσία την περίοδο της Ρωσικής Επανάστασης ακολούθησαν παραδοσιακούς δρόμους και τόπους εγκατάστασης.

Εξωτερικά αίτια: η βελτίωση των τεχνολογικών μέσων καλλιέργειας και μεταφορών, μεγάλη ανάπτυξη των Η.Π.Α ύστερα από τον Εμφύλιο (1861-1865), αλλαγή προσανατολισμού δυτικοευρωπαϊκών αγορών. Ένα άλλο εξωτερικό αίτιο ήταν ότι οι Έλληνες μετανάστες ακολουθούσαν τους δρόμους που άνοιγε (κυρίως η βρετανική) αποικιοκρατία καθώς μπορούσαν να εγκατασταθούν στις αποικίες και να ασκούν παράλληλα έργα.

Εσωτερικά αίτια: η χρόνια δυσπραγία του γεωργικού πληθυσμού (σιτοδείες, η κρίση της σταφίδας, η θεσμοποιημένη δουλεία της προίκας), ο οικονομικός αποκλεισμός και ο εθνικός διχασμός κατά τη διάρκεια του Α' Παγκόσμιου Πολέμου (1914-1918), οι συνεχείς εξοπλισμοί, τα κύματα των προσφύγων που έφταναν στην Ελλάδα από τη Μικρά Ασία, Κριμαία, Ανατολική Ρωμυλία, Θράκη, Πόντο (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Γ' Περίοδος (από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο 1940 έως το τέλος της δεκαετίας του 1970)

Μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου άρχισε μια νέα μεταναστευτική κίνηση, η οποία πήρε δραματικές διαστάσεις κατά τη δεκαετία του 1950-1960 και σταμάτησε γύρω στα 1970. Την περίοδο αυτή οι μετανάστες στράφηκαν προς δύο κύριες κατευθύνσεις: ένα τμήμα προτίμησε και πάλι την προσωρινή ή και μόνιμη εγκατάσταση στις Ηνωμένες Πολιτείες, τον Καναδά και κυρίως την Αυστραλία, ενώ ένα άλλο, μαζικότερο, αναζήτησε «προσωρινή» εργασία στις χώρες της δυτικής Ευρώπης και ιδιαίτερα στην Ομοσπονδιακή Γερμανία.

Στην Τρίτη περίοδο εμφανίζονται μερικά γνωρίσματα που δεν υπήρχαν στις δύο προηγούμενες περιόδους, τουλάχιστον σε τέτοια έκταση και συχνότητα. Τα γνωρίσματα αυτά είναι:

- ✓ Εξαφανίζονται μερικές παλαιότερες εστίες της ελληνικής διασποράς
- ✓ Σιγά-σιγά μεγαλώνει ο αριθμός των αγροτών μεταναστών προς άλλες χώρες της αμερικανικής ηπείρου (πλην των Η.Π.Α)
- ✓ Ανεβαίνει κατακόρυφα η εκπαιδευτική μετανάστευση
- ✓ Γίνονται πάρα πολλοί εκπατρισμοί εθνικής κρίσης, εμφύλιου πολέμου και για άλλους πολιτικούς λόγους
- ✓ Σημειώνεται αξιόλογη παλιννόστηση και ενίσχυση του μητροπολιτικού πληθυσμού, κυρίως στα αστικά κέντρα (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Κατά την περίοδο 1948-1951 οι Η.Π.Α, με βάση μια ειδική απόφαση (1948) δέχτηκαν νόμιμα χιλιάδες Έλληνες από την Αλβανία και τη Ρουμανία. Την ίδια περίοδο δέχτηκαν και Έλληνες που χαρακτηρίζονταν θύματα στρατιωτικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα (Εμφύλιος). Υπολογίζεται ότι την περίοδο 1947-1965 μετανάστευσαν στις Η.Π.Α για πολιτικούς λόγους περίπου 75.000 Έλληνες.

Από το 1958-1960 η μεταναστευτική κίνηση των Ελλήνων στρέφεται προς την Ευρώπη, ενώ παράλληλα οι Η.Π.Α και οι άλλες υπερπόντιες χώρες εξακολουθούν να είναι σημαντικοί προορισμοί για τους Έλληνες μετανάστες. Στη δυτική Ευρώπη και κυρίως στη δυτική Γερμανία, κατά την περίοδο 1951-1964 μετανάστευσαν 650.000 Έλληνες από τους οποίους 30.000 την περίοδο 1962-1964. Την ίδια περίοδο προς τις Η.Π.Α μετανάστευσαν 11.600 άτομα ετησίως, ενώ προς τις άλλες υπερωκεάνιες χώρες 21.400 άτομα (1962-1966). Η Αυστραλία αποτελούσε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο την πρώτη χώρα προορισμού των Ελλήνων μεταναστών (Εγκυκλοπαίδεια ΚΟΣΜΟΣ :97(28)).

Χαρακτηριστικό της μεταπολεμικής μετανάστευσης είναι η αύξηση του ετήσιου αριθμού των Ελλήνων μεταναστών. Το 1965 που ήταν η χρονιά με τη μεγαλύτερη μετανάστευση, μετανάστευσαν 117.167 άτομα. Αυτή τη φορά οι μετανάστες στράφηκαν σε χώρες που παρουσίαζαν μεγάλη αυτοδύναμη ανάπτυξη. Προς την κεντρική και δυτική Αφρική (18.000 άτομα την περίοδο

1955-1968), προς την Αργεντινή (25.000 άτομα) και τη Βραζιλία (23.000 άτομα), προς τον Καναδά (107.780 άτομα την περίοδο 1945-1971). Μεγάλος όγκος μεταναστών στράφηκε προς την Αυστραλία. Μετά από ευνοϊκές ρυθμίσεις που υιοθέτησε η αυστραλιανή κυβέρνηση το 1952, ο ελληνοαυστραλιανός πληθυσμός δεκαπλασιάστηκε μέσα σε είκοσι χρόνια. Από 30.000 έφτασε σε 300.000.

Ο κύριος, όμως όγκος των Ελλήνων μεταναστών στράφηκε προς τη δυτική Ευρώπη και κυρίως προς την Ομοσπονδιακή Γερμανία, τη Γαλλία, το Βέλγιο, και σε μικρότερο βαθμό προς την Αυστρία, την Ολλανδία, την Ελβετία και τη Σουηδία. Οι χώρες αυτές στήριζαν την ανασυγκρότηση της οικονομίας τους και την επέκταση της βιομηχανίας τους στα φτηνά εργατικά χέρια των μεταναστών. Τους δέχτηκαν ως φιλοξενούμενους εργάτες (Gastarbeiter). Με αυτό το καθεστώς εγκαταστάθηκαν «προσωρινά» στην τότε Ομοσπονδιακή Γερμανία 623.320 Έλληνες (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Κατά την Τρίτη περίοδο μετανάστευσης παρατηρείται αξιοσημείωτη αλλαγή στις περιοχές προέλευσης των μεταναστών. Αυτή τη φορά οι μετανάστες προέρχονταν από τη βόρεια Ελλάδα και ιδιαίτερα από τη Μακεδονία. Τέλος στο μεταπολεμικό μεταναστευτικό κύμα, ιδιαίτερα σε εκείνο που τρέπεται προς τη δυτική Ευρώπη και την Αυστραλία κατά τη δεκαετία του 1960, παρατηρείται και σημαντική ποσοτική και ποιοτική διαφοροποίηση σε ό,τι αφορά το φύλο.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και κυρίως από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, άρχισαν να διακρίνονται μερικά δεδομένα, τα οποία μας οδηγούν σε μια νέα περίοδο της ιστορίας της νεοελληνικής Διασποράς. Τα δεδομένα αυτά διακρίνονται σε εσωτερικά (συνδέονται με την ίδια την εξέλιξη της ελληνικής διασποράς) και σε εξωτερικά (προέρχονται από γενικότερους, όχι αποκλειστικά ελληνικούς, παράγοντες). Στα εσωτερικά δεδομένα ανήκει η παλιννόστηση, η οποία αυξάνεται (ακόμα και μεταξύ των αποδήμων που είχαν επιλέξει επί δεκαετίες ως πατρίδα τις χώρες της ως τότε μόνιμης διαμονής τους). Στα εξωτερικά δεδομένα ανήκουν οι μετασχηματιζόμενες δημοκρατικές σχέσεις των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κάτω από τις προοπτικές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της ελεύθερης πλέον (χωρίς νομικούς, διοικητικούς και τεχνικούς φραγμούς) εργασίας και διακίνησης των υπηκόων των χωρών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλάζει ριζικά και το περιεχόμενο της μετανάστευσης και η παραδοσιακή ιδιότητα των Ευρωπαίων μεταναστών, οι οποίοι δεν θεωρούνται πια ξένοι ή έστω «φιλοξενούμενοι εργάτες»

στις χώρες υποδοχής, αλλά ως «διακινούμενοι εργαζόμενοι» και ισόνομοι «κοινοτικοί» πολίτες μιας ενιαίας ευρωπαϊκής πατρίδας (Χασιώτης, 2016).

1.3 Ο Ελληνισμός της Διασποράς

Η μελέτη της ελληνικής διασποράς αποτελεί μια ενδιαφέρουσα όψη της ελληνικής ιστοριογραφίας και κοινωνιογραφίας, επειδή ακριβώς «η θέση, η συμμετοχή ή η συμβολή της νεοελληνικής ιστορικής πραγματικότητας είναι σημαντικές- και μάλιστα στις σύγχρονες αφομοιωτικές κοινωνίες- όσον αφορά στην προσέγγιση ενδιαφερόντων ζητημάτων που άπτονται της πολιτικής και κοινωνικής ιστορίας των πρόσφατων αιώνων του Νέου Ελληνισμού» (Μπαμπούνης, 2007).

Απόδημος Ελληνισμός σύμφωνα με τον Παμπούκη (1955), είναι το τμήμα του σύγχρονου Ελληνισμού (τα άλλα δύο είναι ο Ελλαδικός και ο Αλύτρωτος), το οποίο βρίσκεται έξω από τα όρια της Ελλάδας και ζει σε ξένες χώρες, σε θετές πατρίδες, αλλά συνδέεται αδιάσπαστα, μέσω της εθνικής συνείδησης, με τη «Μητέρα-Πατρίδα». Η εθνική συνείδηση αποτελεί λοιπόν τον «ομφάλιο λώρο» που συνδέει τον διασκορπισμένο σε όλη την υδρόγειο Ελληνισμό με τον κόσμο του Ελληνικού Έθνους.

Ο Απόδημος Ελληνισμός αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα τμήματα της Ελλάδας. Μιας Ελλάδας που αναζητά μέσα από την οικουμενικότητά της τους σύγχρονους δρόμους δημιουργίας, ενότητας και παγκόσμιας καταξίωσης. Αποτελεί μια νοητή προέκταση του Ελληνισμού πέρα από τα οριοθετημένα γεωγραφικά σύνορα της Ελλάδας. Ο Ελληνισμός κατόρθωσε να επιβιώσει και να αναπτύξει σημαντικές δραστηριότητες και πρωτοβουλίες με στόχο τη διατήρηση της ελληνικής ταυτότητας.

«Οι όπου γης Έλληνες κρατούν ζωντανή, περήφανη και πιστή στις παραδόσεις μας μια δεύτερη Ελλάδα. Μια Ελλάδα που απλώνεται στα πέρατα του κόσμου, σε 140 χώρες του διεθνούς χάρτη και που τη συναπαρτίζουν πάνω από επτά εκατομμύρια Έλληνες. Όλοι αυτοί, που κρατούν ζωντανό το όραμα του Οικουμενικού Ελληνισμού, είναι κομμάτι της ψυχής μας. Είναι η Ελλάδα του κόσμου. Γνωρίζουμε πολύ καλά πόσο σκληροί υπήρξαν οι αγώνες τους, όχι μόνο για την εξέλιξη, την καταξίωση, την οικογενειακή πρόοδο και την ευημερία τους, αλλά πάνω απ' όλα για την πρόοδο, την ευημερία και την προάσπιση των συμφερόντων της Πατρίδας μας» (Άτλας της Ελληνικής Διασποράς, 2001).

«Ο Απόδημος Ελληνισμός δεν είναι απλώς η «άλλη Ελλάδα», όπως συνηθίζουμε να λέμε. Είναι η ουσία της Ελλάδας. Και αυτό, γιατί έχοντας βρεθεί σε όλες τις γωνιές του κόσμου, σε ολόκληρη τη γη, έχοντας ριζώσει και προκόψει στις πιο διαφορετικές συνθήκες, κλίμα και παραδόσεις χωρών, οι απόδημοι Έλληνες αποτελούν την έμπρακτη απόδειξη της οικουμενικότητας του ελληνικού πνεύματος. Συνιστούν το οικουμενικό δίκτυο της Ελλάδας στην εποχή της παγκοσμιοποίησης» (Ατλας της Ελληνικής Διασποράς, 2001).

Κατά τον Αγτζίδη (2001) στο φαινόμενο της ελληνικής μετανάστευσης και του απόδημου Ελληνισμού, ταιριάζει καλύτερα ο όρος ελληνική διασπορά και Ελληνισμός της διασποράς γιατί το μεγαλύτερο μέρος των σύγχρονων εξωελλαδικών Ελλήνων δε μπορεί να συμπεριληφθεί στην ομάδα των αποδήμων. Πολλοί από αυτούς ανήκουν σε γενιές που γεννήθηκαν στους νέους τόπου εγκατάστασης, άλλων ο χώρος προέλευσης δεν βρίσκεται στα εδάφη που έτυχε να συμπεριληφθούν στο κράτος της Ελλάδας. Είναι αποδεκτό πλέον ότι οι νεότερες γενιές μεταναστών, όπως οι Ελληνοαμερικανοί τρίτης ή τέταρτης γενιάς έχουν αποβάλει τον αποδημικό τους χαρακτήρα. Πολύ περισσότερο βέβαια, οι πληθυσμιακές εκείνες ομάδες, οι οποίες προέρχονται από εδάφη του παλιού ελληνικού κόσμου, τα οποία σήμερα δεν ανήκουν στην σύγχρονη Ελλάδα. Παραδείγματα αποτελούν οι Έλληνες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης ή άλλες ομάδες που προήλθαν από γενοκτονία και βίαιη έξοδο από τον γενέθλιο χώρο, όπως οι Έλληνες του Πόντου, της Ιωνίας και της Ανατολικής Θράκης ή εκείνες που δημιουργήθηκαν σε παλαιότερες εποχές, όπως η ελληνική κοινότητα του Καργκέζε στην Κορσική.

Παρόμοια είναι και η άποψη του Πρεβελάκη (1998), ο οποίος αναφέρει ότι η ισχύς των εθνικών κρατών και του κρατισμού γενικότερα στη διεθνή σκηνή, καθώς και η αποδυνάμωση των παραδοσιακών διασπορών (ελληνική, εβραϊκή, αρμενική) υπό την πίεση των εθνικιστικών κινημάτων, μας οδήγησαν να υποβαθμίσουμε τον διασπορικό χαρακτήρα του ελληνικού έθνους και να ερμηνεύσουμε τον σύγχρονο Ελληνισμό μόνο μέσα από το πρίσμα του Ελλαδισμού. Έτσι φτάσαμε να ονομάζουμε όλους τους μη ελλαδίτες Έλληνες απόδημους, ξεχνώντας ότι πολλοί από αυτούς έχουν βαθιές ρίζες σε εδάφη εκτός ελλαδικού χώρου και ότι οι περισσότεροι δεν έχουν σκοπό να επιστρέψουν στην Ελλάδα.

Ο ρόλος και η προσφορά των Ελλήνων της Διασποράς

Σήμερα, στις αρχές της τρίτης χιλιετίας, ο Ελληνισμός εμφανίζει το συγκριτικό πλεονέκτημα της παρουσίας εκατομμυρίων ομογενών διασκορπισμένων σε όλο τον πλανήτη. Οι Έλληνες που ζουν και δημιουργούν μακριά από την Πατρίδα διατηρώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τους καθιστούν αναμφισβήτητα τους καλύτερους πρεσβευτές της Ελλάδας, είναι ικανοί να συνδράμουν στη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου για όλη την ανθρωπότητα (Φράγκου, 2001:29).

Σύμφωνα με τον Λεονάρδου (http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t25/t25_08.htm) ο Ελληνισμός της διασποράς και ο απόδημος Ελληνισμός είναι η μεγαλύτερη δύναμη που έχει η Ελλάδα, διότι είναι η δύναμη πίεσης προς τις κυβερνήσεις, που ζει, μεγαλουργεί και συμμετέχει στα κοινά ή στις επιστήμες των χωρών που κατοικεί, στηρίζει την οικονομία τους ως κάτοικος των χωρών αυτών, πρώτης, δεύτερης ή τρίτης γενιάς μεταναστών που έχουν ελληνικές ρίζες. Ο απόδημος Ελληνισμός φέρει και διπλωματικές ιδιότητες για την Ελλάδα στο εξωτερικό.

Στην ιστορία της νεοελληνικής διασποράς το βασικό κριτήριο του ρόλου και της προσφοράς των Ελλήνων δεν ήταν το αριθμητικό μέγεθος. Το ελληνικό στοιχείο, ακόμη και όταν ήταν μειωμένο, έπαιξε σημαντικό ρόλο σε πολλούς τομείς (οικονομικό, πολιτικό, πολιτιστικό). Η αριθμητική δύναμη των Ελλήνων της διασποράς στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ήταν μικρή. Ακόμη και μετά τα μεγάλα μεταναστευτικά κύματα που σημειώθηκαν την περίοδο 1880-1960 (υπερπόντιες χώρες, Ρωσία, Δυτική Ευρώπη) το συνολικό μέγεθος της διασποράς δεν ξεπέρασε το ένα τρίτο του συνολικού Ελληνισμού. Επομένως εκείνο που έχει μεγαλύτερη σημασία δεν είναι το μέγεθος, αλλά η ποιότητα και το εύρος της δραστηριότητας που αναπτύσσουν οι Έλληνες της διασποράς στα πλαίσια της ομογενειακής και κοινοτικής ζωής (Χασιώτης, 2001).

Ο ρόλος και η προσφορά των Ελλήνων της διασποράς στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ήταν καθοριστική για την εθνική επιβίωση των Ελλήνων. Τα χρόνια εκείνα με την οικονομική συμβολή τους ιδρύθηκαν πολλά σχολεία διαφόρων βαθμίδων και στην ελληνική επικράτεια, αλλά και έξω από αυτήν (παραδουνάβιες επαρχίες, ελληνικές κοινότητες της Ιταλίας, της Ουγγαρίας, της Ρωσίας κλπ), που είχαν ως στόχο τη διατήρηση της ελληνικής γλώσσας και της εθνικής συνείδησης. Ιδρύθηκαν ελληνικά τυπογραφεία (τυπογραφείο της Βενετίας, Βιέννης κλπ), στα οποία τυπώνονταν φυλλάδια και βιβλία,

προεπαναστατικές εφημερίδες, περιοδικά που στέλλονταν κρυφά στους υπόδουλους Έλληνες (Σαρτζετάκης, 1988).

Η προετοιμασία της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 και η εξέλιξη αυτής επηρεάστηκε καταλυτικά από τη συμβολή των Ελλήνων της διασποράς. Οι Έλληνες ίδρυσαν στην Οδησό της Ρωσίας τη Φιλική Εταιρεία, η οποία υπήρξε η ψυχή της επανάστασης. Με τα κεφάλαιά τους βοήθησαν στην οργάνωση και τη διεξαγωγή του αγώνα, καθώς επίσης και οι νέοι θυσιάστηκαν για την απελευθέρωση (οι Ιερολοχίτες στο Δραγατσάνι). Η προσφορά τους στην απελευθέρωση και τη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους ήταν καθοριστική. Ακόμη και μετά τη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους συνέχισαν να βοηθούν στην ανασυγκρότηση της Ελλάδας με το σπουδαίο φαινόμενο των «ευεργεσιών». Η Ακαδημία Αθηνών, το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Το Ζάππειο Μέγαρο, το Εθνικό Στάδιο, η Αρχαιολογική Εταιρεία, δημιουργήθηκαν με τη συμβολή των Ελλήνων της διασποράς (Σαρτζετάκης, 1988).

Μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους ο ρόλος των Ελλήνων της διασποράς μειώθηκε, παρ' όλα αυτά όμως η παράδοση προσφοράς τους στην Ελλάδα συνεχίστηκε. Σε όλες τις δύσκολες στιγμές της Ελλάδας η υλική και ηθική, ατομική και συλλογική συμπαράσταση των αποδήμων ήταν σημαντική. Πάντα πρόθυμοι προσέφεραν στην ελληνική πατρίδα σε όλες τις κρίσιμες περιόδους. Σε μερικές μάλιστα περιπτώσεις (π.χ. στους Βαλκανικούς πολέμους του 1912-1913, στη Μικρασιατική εκστρατεία του 1919-1922 και στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940-1941) αρκετοί ομογενείς ήρθαν ως εθελοντές και κατατάχθηκαν στον ελληνικό στρατό, θεωρώντας ως υποχρέωσή τους να πολεμήσουν για την Ελλάδα (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η ευαισθησία των Ελλήνων για τα πολιτικά και εθνικά προβλήματα της Ελλάδας μειώθηκε σημαντικά. Αιτία ήταν κυρίως οι εσωτερικές και ιδεολογικές αντιθέσεις των Ελλήνων (εθνικός διχασμός), οι οποίες μεταδόθηκαν και στον απόδημο Ελληνισμό και προκάλεσαν σοβαρούς κραδασμούς και δημιούργησαν ιστορικά τραύματα, τα οποία για αρκετές δεκαετίες έμειναν ανεπούλωτα. Η μείωση της ευαισθησίας των αποδήμων φάνηκε καθαρά κατά τη διάρκεια της δικτατορίας της 21^{ης} Απριλίου 1967, κυρίως μεταξύ των μεταναστών των Η.Π.Α, της Λατινικής Αμερικής και της Αφρικής (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Η συμπαράσταση των αποδήμων άρχισε πάλι να αναθερμαίνεται και να αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα τα τελευταία 30 χρόνια. Αιτία ήταν η τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974 και οι διεκδικήσεις των Τούρκων στο Αιγαίο. Από το 1974 οι

οργανώσεις των ομογενών άρχισαν να ευαισθητοποιούνται και πάλι απέναντι στα εθνικά προβλήματα της Ελλάδας και άρχισαν να μετατρέπουν την εθνική τους ευαισθησία σε πραγματική πολιτική δύναμη. Τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι απόδημοι των Η.Π.Α, του Καναδά και της Αυστραλίας, οι οποίοι κατάφεραν με τις κινητοποιήσεις τους να προασπίσουν τις ελληνικές θέσεις. Οι ομογενειακές οργανώσεις των Η.Π.Α (ΑΧΕΠΑ, ΑΗΡΑC, UHAC κ.ά.) κατάφεραν να επιβάλουν στο Κογκρέσο απόφαση για εμπάργκο όπλων προς την Τουρκία και αργότερα την καθιέρωση της αναλογίας 7 (για την Ελλάδα) προς 10 (για την Τουρκία) της ετήσιας αμερικανικής βοήθειας. Στον Καναδά οι ομογενείς ανάγκασαν την καναδική κυβέρνηση να μην αναγνωρίσει το τουρκοκυπριακό ψευδοκράτος (1983), πέτυχαν την παράταση της παραμονής των Καναδών κυανόκρανων του Ο.Η.Ε στην Κύπρο και την άρνηση της καναδικής κυβέρνησης να αποδεχτεί την αναγνώριση της Δημοκρατίας των Σκοπίων με το όνομα Μακεδονία (1992). Ανάλογα αποτελέσματα είχαν και οι κινητοποιήσεις των ομογενειακών οργανώσεων της Αυστραλίας (Παμμακεδονική, Παναυστραλιανή Συντονιστική Επιτροπή «Δικαιοσύνη για την Κύπρο», Αυστραλιανό Ινστιτούτο Μακεδονικών Σπουδών κ.ά.) (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Η ευαισθητοποίηση των Ελλήνων της Διασποράς και οι κινητοποιήσεις τους για τα εθνικά θέματα της Ελλάδας μετά το 1974, εκτός από τα εξωτερικά αποτελέσματα, είχαν και θετικά αποτελέσματα στον εσωτερικό κόσμο των αποδήμων: α) ενίσχυσαν την εθνική τους αυτοπεποίθηση απέναντι σε άλλες εθνότητες με τις οποίες ζούσαν στον ίδιο χώρο και β) αναζωογονήθηκε το ενδιαφέρον των νεότερων γενεών για την ιστορία, τη γλώσσα και τις παραδόσεις της Ελλάδας. Οι νεότερες γενεές είναι απαλλαγμένες από τα διλήμματα των πρώτων Ελλήνων μεταναστών (ανάμεσα στον πολιτισμικό απομονωτισμό και στην αφομοιωτική κοινωνική ενσωμάτωση) και ζουν σήμερα αρμονικά την ελληνικότητά τους με τους θεσμούς των νέων-μόνιμων για περισσότερους-πατρίδων (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Η συμβολή των Ελλήνων της διασποράς στην πολιτική σκηνή ακόμη και σε περιόδους ειρήνης είναι σημαντική. Οι διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας και οι ελληνικές θέσεις σε διάφορα εθνικά ζητήματα υποστηρίζονται σήμερα από απόδημους Έλληνες, καθώς πολλοί κατέχουν υψηλές θέσεις στις χώρες που ζουν. Αξιοποιώντας τις θέσεις τις οποίες κατέχουν μπορούν και διαμορφώνουν

ακόμη και την κοινή γνώμη των χωρών αυτών. Στις Η.Π.Α, τον Καναδά, την Αυστραλία, τη Γερμανία και άλλες χώρες πολλοί Έλληνες κατέχουν υψηλές θέσεις στην πολιτική σκηνή των χωρών αυτών. Ο αριθμός των Ελλήνων πολιτικών, γερουσιαστών, βουλευτών, υπουργών είναι αρκετά μεγάλος. Στις Η.Π.Α έχουν φτάσει ακόμη και στη διεκδίκηση του χρίσματος του υποψήφιου προέδρου (http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t25/t25_08.htm, & Χασιώτης, 2001).

Η οικονομική επίδραση του απόδημου Ελληνισμού στην πρόοδο και την ανάπτυξη της Ελλάδας υπήρξε εξίσου σημαντική. Πολλοί ομογενείς με οικονομικές χορηγίες έκαναν στις γενέτειρές τους ναούς, νοσοκομεία, σχολεία, επαρχιακούς δρόμους κ.λπ.. Όλες αυτές οι πρωτοβουλίες είχαν τοπικιστικό χαρακτήρα, λόγω της έλλειψης συντονισμού εκ μέρους της Ελλάδας. Πολλοί απόδημοι είναι μεγάλοι οικονομικοί παράγοντες στις χώρες που ζουν. Όταν η Ελλάδα τους δίνει κίνητρα αυτοί επενδύουν στην πατρίδα τους, βοηθώντας στην ανάπτυξη. Πολλοί επίσης κατέχουν σημαντικές θέσεις σε βιομηχανίες, μεγάλα οικονομικά συγκροτήματα (π.χ. διεθνείς τράπεζες). Αν η Ελλάδα τους αξιοποιήσει, η βοήθειά τους στην ανάπτυξη θα είναι ακόμη μεγαλύτερη. Πολλοί επίσης απόδημοι Έλληνες ενισχύουν οικονομικά την Ελλάδα με ευεργεσίες, δωρεές, επισκέψεις και χρηματικά εμβάσματα. Κατά τη μεταπολεμική περίοδο και κυρίως την περίοδο 1960-1975 το συνάλλαγμα που εισέρρεε στην Ελλάδα από τα εμβάσματα των Ελλήνων μεταναστών ήταν το σημαντικότερο κονδύλιο στο ενεργητικό σκέλος του ισοζυγίου των άδηλων πόρων (40%) (http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t25/t25_08.htm).

Τέλος, η πολιτιστική δραστηριότητα των απόδημων Ελλήνων είναι σημαντική σε όλους τους τομείς (τέχνες, ανθρωπιστικές επιστήμες κ.λπ.). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι επιδόσεις των αποδήμων στην πεζογραφία, την ποίηση, το θέατρο, τις εικαστικές τέχνες, τη μουσική. Ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το φαινόμενο αυτό όταν η δραστηριότητα των Ελλήνων στις χώρες που ζουν, δημιουργούν νέες «σχολές» με τη συγχώνευση δημιουργικών στοιχείων και βιωμάτων διαφορετικών κοινωνιών και πολιτιστικών παραδόσεων (ελληνο-αμερικανική, ελληνο-αυστραλιανή, ελληνο-γερμανική κ.λπ.) (Χασιώτης, 2001:54).

Το μέγεθος και η οργάνωση των Ελλήνων της διασποράς

Για να μπορέσει κάποιος να καταλάβει τη δυναμική του Ελληνισμού, της διασποράς, θα πρέπει πρώτα απ' όλα να γνωρίζει τα βασικά χαρακτηριστικά του, τα οποία είναι:

✓ Σήμερα έξω από τα σύνορα της Ελλάδας και σε 140 χώρες της γης μένουν περίπου επτά εκατομμύρια άτομα ελληνικής καταγωγής (διασπορά και απόδημοι).

✓ Τα άτομα αυτά, οργανωμένα και μη, διατηρούν στη συντριπτική του πλειονότητα την ελληνική πολιτιστική τους ταυτότητα και τους δεσμούς τους με την Ελλάδα,

✓ Τα χαρακτηριστικά του απόδημου διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή και επομένως διαφέρουν και οι ανάγκες τους.

✓ Στη μεγάλη τους πλειονότητα, οι Έλληνες της διασποράς έχουν ενσωματωθεί πλήρως στις χώρες που διαμένουν, δρουν δυναμικά ως οικονομικοί παράγοντες και συμμετέχουν στα κοινά σε όλα τα επίπεδα (κυβέρνηση, βουλή, τοπική αυτοδιοίκηση) (Νιώτης, 2001).

Το συνολικό μέγεθος της διασποράς είναι πολύ δύσκολο να καταγραφεί με ακρίβεια, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και των πολλών περίπλοκων προβλημάτων που υπάρχουν στις χώρες υποδοχής. Οι περισσότερες χώρες υποδοχής καταγράφουν μόνο την εθνική προέλευση των μεταναστών των δύο πρώτων γενεών και πολλές φορές μόνο της πρώτης. Άλλες χώρες συνδυάζουν την εθνικότητα με την αναγνωρισμένη ιθαγένεια, γεγονός που συχνά προκαλεί πρόσθετη σύγχυση, αφού σε ορισμένες περιπτώσεις τα ίδια πρόσωπα έχουν διπλή πολιτογράφηση (της χώρας προέλευσης ή καταγωγής και της χώρας υποδοχής). Υπάρχουν επίσης και συνειδησιακά διλήμματα των ατόμων που προέρχονται από μικτούς γάμους, που δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα, που δεν συμμετέχουν στις δραστηριότητες της παροικίας κ.λπ.. Επίσης ένα άλλο γεγονός που δυσκολεύει την ακριβή καταγραφή των Ελλήνων της διασποράς είναι οι συχνές οικογενειακές κατά κανόνα παλινοστήσεις, ιδιαίτερα από την πρώην Σοβιετική Ένωση, την Αυστραλία, την Αφρική, τη Δυτική και Ανατολική Ευρώπη. Πολλές φορές είναι δύσκολη ακόμη και η ακριβής καταγραφή των παλινοστίσεων, γιατί αρκετές φορές οι οικογένειες των επαναπατρισθέντων επιστρέφουν και πάλι, για λόγους οικονομικούς και κοινωνικούς, στις χώρες που τους φιλοξενούσαν και επανεντάσσονται στον απόδημο ελληνισμό. Από τα

παραπάνω είναι φανερό ότι με αυτές τις προϋποθέσεις η καταγραφή του απόδημου Ελληνισμού σε προηγούμενες περιόδους, αλλά ακόμα και σήμερα, είναι εξαιρετικά δύσκολη, ίσως και ανέφικτη. Επομένως δεν μπορεί να σχηματίσει κανείς μια ακριβή εικόνα για την αριθμητική δύναμη του Ελληνισμού της διασποράς, παρά μόνο κατά προσέγγιση (Χασιώτης, 2001).

Υπολογίζεται ότι 3 ως 4 εκατομμύρια Έλληνες ζουν και εργάζονται έξω από την Ελλάδα (δεν υπολογίζονται οι Έλληνες που είναι μόνιμα εγκατεστημένοι και έχουν πάρει την ιθαγένεια της χώρας παραμονής τους). Κατά προσέγγιση υπολογίζεται ότι σήμερα ο κύριος όγκος των Ελλήνων μεταναστών ζει στις Η.Π.Α 2.000.000-2.500.000, στον Καναδά 180.000, στην Αυστραλία 450.000, στη Γερμανία 450.000, στην Αγγλία 105.000 (οι 100.000 είναι Κύπριοι), χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ 400.000, στη Νότιο Αφρική 35.000-50.000, στη Γαλλία 30.000, στο Βέλγιο 30.000, στην Αίγυπτο 8.000. Κατά χιλιάδες ή εκατοντάδες ζουν Έλληνες σε όλες σχεδόν τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου (Εγκυκλοπαίδεια).

Σύμφωνα με τον Λεονάρδου, ο Απόδημος Ελληνισμός στο σύνολό του υπολογίζεται ότι υπερβαίνει κατά πολύ τα 6.000.000, συμπεριλαμβανομένων και των Ελλήνων της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. Οι χώρες στις οποίες ο Ελληνισμός έχει τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή παρουσία είναι οι Η.Π.Α, ο Καναδάς, η Αυστραλία, χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ και η Νότιος Αφρική (http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t25/t25_08.htm).

Με βάση τα στοιχεία προξενικών αρχών του 1989 και χωρίς να υπολογίζονται οι φοιτητές, ο αριθμός των Ελλήνων που ζουν μακριά από την Ελλάδα είναι περίπου 5.300.000-6.000.000.

Αναλυτικότερα:

Τα αριθμητικά δεδομένα

Αμερική	
Βόρεια	3.000.000-3.500.000
Αμερική	
Κεντρική και	60.000
Νότια Αμερική	
Αφρική	170.000
Ασία	36.000
Ευρώπη	
Ανατολική	800.000-1.000.000
Ευρώπη	
Δυτική	500.000-600.000
Ευρώπη	
Ωκεανία	
Αυστραλία	780.000
Νέα Ζηλανδία	5.000

Σύνολο	5.315.000-6.020.000

Σύμφωνα με τον Δημόπουλο (2005) (Ο ελληνισμός στον παγκόσμιο χώρο/ 1^ο παγκόσμιο συνέδριο Ευρυτάνων), αλλά και την άποψη των περισσότερων, σήμερα οι Έλληνες της διασποράς και οι απόδημοι Έλληνες υπολογίζονται σε 7.000.000 εκ των οποίων 2.500.000-3.000.000 ζουν στην Αμερική. Για πρώτη φορά η ελληνική διασπορά προβλήθηκε ως συνολικό μέγεθος σε διεθνή ΜΜΕ, στο περιοδικό TIME στα πλαίσια της Γενικής Συνέλευσης του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού το 1997 (Νιώτης, 2001).

Οι Έλληνες μετανάστες, λίγα χρόνια μετά την πρώτη τους εγκατάσταση, άρχισαν τις προσπάθειες τους για την οργάνωσή τους. Με την οργάνωσή τους σε αδελφότητες, συλλόγους ή κοινότητες επεδίωκαν τρεις βασικούς σκοπούς:

Α) Αλληλεγγύη: μεριμνούσαν για τα μέλη της παροικίας που ήταν άπορα ή ανήμπορα, ιδρύοντας και συντηρώντας φιλανθρωπικά ιδρύματα (ορφανοτροφεία, -γηροκομεία, νοσοκομεία).

Β) Εκπαίδευση: φρόντιζαν για την εκπαίδευση των παιδιών τους, ιδρύοντας ελληνικά σχολεία και έχοντας Έλληνες δασκάλους. Στόχος της εκπαίδευσης ήταν η διατήρηση της ελληνικής συνείδησης.

Γ) Διατήρηση της ορθόδοξης θρησκευτικής πίστης: από τις πρώτες προτεραιότητες των Ελλήνων ήταν η ίδρυση δικής τους εκκλησίας με δικό τους ιερέα ώστε να μπορούν να ασκήσουν ελεύθερα τα θρησκευτικά τους καθήκοντα και να διατηρήσουν την ορθόδοξη θρησκευτική τους πίστη (Θέματα Ιστορίας :179-180).

Η οργάνωση και η αλληλεγγύη των απόδημων Ελλήνων ήταν σημαντικός παράγοντας επιτυχίας τους σε όλους τους τομείς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η δημιουργία της Αρχιεπισκοπής Βορείου και Νοτίου Αμερικής με τη συνεργασία εκκλησίας και παροικίας. Το 1990 η Αρχιεπισκοπή είχε υπό την εποπτεία της 450 ναούς στις Η.Π.Α και 70 στον Καναδά και τη Νότιο Αμερική, 23 ημερήσια σχολεία (με 7.000 μαθητές) και 400 απογευματινά (με 27.000 μαθητές). Στο ημερήσιο σχολείο οι μαθητές είχαν πλήρες πρόγραμμα παιδείας, ενώ το απογευματινό σχολείο ήταν συμπληρωματικό για την ελληνομάθεια- οι μαθητές διδάσκονταν γλώσσα, ιστορία, γεωγραφία και θρησκευτικά). Στην Αυστραλία η εκκλησιαστική και κοινοτική- λαϊκή ηγεσία βρίσκονταν πολλές φορές σε ανταγωνισμό, ενώ σε χώρες της Ευρώπης οι εκκλησιαστικές και λαϊκές οργανώσεις διαχώρισαν τις αρμοδιότητές τους, για την καλύτερη συνεργασία τους. Οι περισσότερες ομογενειακές οργανώσεις επιδιώκουν πάντοτε τη συνεργασία. Σε μια πρόχειρη απογραφή του 1980 καταγράφηκαν 2.243 οργανώσεις, από τις οποίες ήταν:

- ✓ 837 κοινότητες
- ✓ 683 τοπικά σωματεία
- ✓ 723 ενώσεις διάφορων τύπων (αλληλοβοήθειας, φιλόπτωχες, μορφωτικές, επιστημονικές, καλλιτεχνικές, επαγγελματικές, αθλητικές, κ.ά.)

Ο μεγάλος αριθμός των οργανώσεων δημιούργησε την ανάγκη δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων οργανώσεων με σκοπό τον καλύτερο συντονισμό των προσπαθειών τους. Οι σπουδαιότερες Ομοσπονδίες- Συνομοσπονδίες (κυρίως των Η.Π.Α) είναι:

- ΑΗΕΡΑ: American Hellenic Education Progressive Association
- ΓΑΡΑ: Greek American Progressive Association
- ΑΧΙΟΣ: επαγγελματική ένωση
- ΚΡΙΚΟΣ: σύλλογος Ελλήνων επιστημόνων

- HACC: Hellenic American Chamber of Commerce (Ελληνοαμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο).

Στην Ευρώπη οι ομογενειακές οργανώσεις δεν είχαν την ανάλογη δομή και δύναμη, κυρίως γιατί οι ομογενείς διατηρούν πιο άμεση επικοινωνία με την Ελλάδα και γιατί έχουν τη νοοτροπία της «προσωρινότητας» (Θέματα Ιστορίας, 2006).

Οι Έλληνες του εξωτερικού είναι οργανωμένοι σε συλλόγους (πολιτιστικούς, φιλανθρωπικούς, αθλητικούς), σε ενορίες, σε εθνικοτοπικές οργανώσεις, σε κοινότητες και σε ομοσπονδίες. Ο αριθμός όλων αυτών των οργανώσεων υπολογίζεται σε 3.000. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται 38 Ομοσπονδίες κοινοτήτων και 50 Ομοσπονδίες εθνικοτοπικών οργανώσεων (<http://www.hri.org/forum/diaspora/diaspora/sae1.html>).

Σπουδαίο ρόλο για την οργάνωση και την επικοινωνία των απόδημων έπαιξε και ο ομογενειακός τύπος. Μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους, η πρώτη ομογενειακή εφημερίδα κυκλοφόρησε από τους Έλληνες της Βοστώνης το 1892 με τον τίτλο «Νέος Κόσμος». Με βάση την καταγραφή του Υπουργείου Τύπου, σήμερα υπάρχουν 156 εφημερίδες και περιοδικά, 133 ραδιοφωνικές εκπομπές, 38 τηλεοπτικοί σταθμοί και εκατοντάδες ηλεκτρονικές σελίδες (<http://www.hri.org/forum/diaspora/diaspora/sae1.html>).

Η οργάνωση των απόδημων Ελλήνων σε Ομοσπονδίες και Συνομοσπονδίες έπαιξε σημαντικό ρόλο στη συνεργασία μεταξύ τους. Τα προβλήματα όμως, καθώς και τα επιτεύγματά τους ήταν σχεδόν άγνωστα στην Ελλάδα (μόνο το Υπουργείο Εξωτερικών και το Υπουργείο Παιδείας είχαν επαφή με τους απόδημους). Τα τελευταία 20-25 χρόνια έγινε μια προσπάθεια επικοινωνίας και αλληλογνωριμίας. Η προσπάθεια ξεκίνησε από τους απόδημους, οι οποίοι ίδρυσαν το Διεθνές Κέντρο Απόδημου Ελληνισμού (ΔΙ.ΚΑ.Ε). Το 1983 κινητοποιήθηκε η Ελληνική Πολιτεία και ίδρυσε τη Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού (Γ.Γ.Α.Ε.). Οι αρμοδιότητες της Γ.Γ.Α.Ε. καθορίστηκαν με το Προεδρικό Διάταγμα 104/1983. Η Γ.Γ.Α.Ε. υπάγεται στο Υπουργείο Εξωτερικών και εποπτεύεται από τον εκάστοτε αναπληρωτή υπουργό Εξωτερικών ή υφυπουργό, και αποτελεί αυτόνομη δημόσια Υπηρεσία με επικεφαλής γενικό γραμματέα. Πρωταρχικοί στόχοι της Γ.Γ.Α.Ε. είναι η διατήρηση της εθνικής και πολιτιστικής ταυτότητας των Ελλήνων σε όλο τον

κόσμο, η διατήρηση και η ενίσχυση των δεσμών των απόδημων Ελλήνων με την πατρίδα, η διατήρηση και η ενίσχυση των δεσμών των απόδημων Ελλήνων μεταξύ τους, η βελτίωση των όρων εργασίας, των συνθηκών ζωής καθώς και η προάσπιση των δικαιωμάτων των απόδημων στον τόπο που ζουν, η αρμονική επανένταξη στην ελληνική κοινωνία όσων επιθυμούν να επιστρέψουν, η ενίσχυση του φιλελληνισμού ανά τον κόσμο (Νιώτης, 2001 & Θέματα Ιστορίας, 2006).

Από το 1990 οι σχέσεις της ελληνικής διασποράς με τα μητροπολιτικά κέντρα του Ελληνισμού διαφοροποιήθηκαν ποιοτικά. Ο ρόλος των διασπορών έχει διαφοροποιηθεί σημαντικά στον νέο πολύ-πολιτισμικό κόσμο. Οι διασπορές καλούνται να αποτελέσουν τις γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ των διαφορετικών λαών και κρατών, αλλά και άσκησης πολιτικής των εθνών. Η ανάπτυξη των διμερών επαφών είναι πολύ ευκολότερη όταν υπάρχει ενδιάμεσος πληθυσμός- γέφυρα. Έτσι δημιουργήθηκε η ανάγκη δημιουργίας του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού (ΣΑΕ). Το ΣΑΕ ιδρύθηκε τον Δεκέμβριο του 1995 με την Οργανωτική Συνέλευση. Δύο χρόνια αργότερα, έγινε η Α΄ Τακτική Συνέλευση του Συμβουλίου, στην οποία τέθηκαν οι βάσεις για τη μόνιμη λειτουργία του στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Το ΣΑΕ αποτελεί έναν αναγκαίο θεσμό, με τον οποίο η ομογένεια εκφράζει σε τριτοβάθμιο επίπεδο τους στόχους της. Με την ίδρυση του ΣΑΕ η Ελληνική Διασπορά πέρασε σε ένα άλλο επίπεδο οργάνωσής της. Δίπλα στα παραδοσιακά εθνικά κέντρα της Αθήνας και της Λευκωσίας, διαμορφώθηκε και ένα τρίτο, πολύ σημαντικό, κέντρο του Ελληνισμού (Φράγκου, 2001).

2. Ιστορική αναδρομή της ελληνικής μετανάστευσης

Η μετανάστευση αποτελούσε έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες διαβίωσης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού της ελληνικής χερσονήσου. Από την αρχαία εποχή μέχρι σήμερα οι λόγοι των μετακινήσεων του διαφέρουν. Στην παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με κάποιες πτυχές της ελληνικής μετανάστευσης από τον αρχόμενο 19^ο αιώνα και εξής.

Η ελληνική Διασπορά συμμετείχε στα οικονομικά, κοινωνικά πολιτιστικά και πολιτικά δρώμενα του συνολικού ελληνικού κόσμου για μεγάλα χρονικά διαστήματα και αποτελεί έναν παράγοντα που μπορεί να υπολογιστεί. Με βάση τα στοιχεία που έχουν δοθεί από τις προξενικές αρχές αλλά και από άλλους ομογενειακούς φορείς ο

Απόδημος Ελληνισμός σήμερα υπολογίζεται από 2.700.000 έως 4.500.000, μέγεθος που αντιστοιχεί αριθμητικά στο ένα τρίτο του πληθυσμού της Ελλάδας. Εκτός από ποσοτικά χαρακτηριστικά, η νεοελληνική Διασπορά διαθέτει και ποιοτικά όπως το γεγονός ότι η οικονομική ευρωστία και η κοινωνική καταξίωση των ομογενών στο νέο τόπο διαμονής τους επηρεάζει κοινωνικά και πολιτιστικά ταυτόχρονα τον τόπο αυτό αλλά και την πατρίδα των ίδιων ή των προγόνων τους (Χασιώτης, 2006).

Η ελληνική Διασπορά από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Αφενός σ' αυτή που περιλαμβάνει μία οικονομικά ισχυρή τάξη διαμορφωμένη από την ηγετική ομάδα μερικών δεκάδων οικογενειών καταγόμενες ως επί το πλείστον από τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου, οι οποίες εξαπλώθηκαν επιχειρηματικά στο εμπόριο και στη ναυτιλία προς τα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας, στη Δυτική Ευρώπη και την Αμερική, την Ινδία και την ανατολική Ασία. Αφετέρου, σ' εκείνη που περιλαμβάνει τη μαζική μετανάστευση χιλιάδων ελληνικών οικογενειών χαμηλότερων οικονομικών δυνατοτήτων οι οποίες έφυγαν με σκοπό την εύρεση μιας καλύτερης τύχης και πορείας κυρίως προς τη Ρωσία και τη Ρουμανία, τη Βόρειο Αμερική, στη Νότια Αμερική και την Αυστραλία (Καρδάσης, Χαρλαύτη, στο «Οι Έλληνες στη Διασπορά», 2006).

Μεγάλη μεταναστευτική κινητικότητα από την Ελλάδα σηματοδοτείται στο τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Αισθητή αύξηση σημειώνεται μετά το τέλος του εμφύλιου πολέμου το 1949. Στα μέσα της δεκαετίας του 1950 η ετήσια μετανάστευση ξεπερνά τα 30.000 άτομα και το 1965 φτάνει στα 117.000 μετανάστες απ' όπου και ξεκινάει η πτωτική τάση.

Τα βασικά αίτια της μεταπολεμικής μετανάστευσης ήταν κυρίως οικονομικά καθώς η οικονομία της χώρας το 1950 ήταν σε αδύναμη θέση εξαιτίας του μακρόχρονου πολέμου, των καταστροφών, των κοινωνικών αναταραχών και της σχετικά αργής προόδου για επανάκαμψη της χώρας.

Μία άλλη αιτία του μεταναστευτικού αυτού ρεύματος, όχι σε τόσο μεγάλο βαθμό βέβαια, ήταν οι αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος και του τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας. Όλοι οι νέοι δε μπορούσαν να απορροφηθούν στο ελληνικό πανεπιστημιακό σύστημα είτε γιατί δεν υπήρχαν αρκετές θέσεις είτε γιατί δεν ικανοποιούνταν οι απαιτήσεις τους. Αντίστοιχες δυσκολίες προέκυψαν στο χώρο της επιστήμης και της τεχνολογίας αφού οι

δυνατότητες απορρόφησης επαγγελματιών με εξειδίκευση στην Ελλάδα ήταν ελάχιστες με αποτέλεσμα τη «διαρροή εγκεφάλων» στο Εξωτερικό, μία μάλιστα και της σύγχρονης εποχής.

Τέλος ανεπηρέαστο δεν άφησαν το μεταναστευτικό φαινόμενο οι πολιτικές συνθήκες της χώρας. Η επιλογή της ξενιτιάς ήταν επιλογή μετά τον εμφύλιο πόλεμο λόγω της πολιτικής πόλωσης, όπως και λόγω της δικτατορίας του 1967-1974 (Κιτρορέφ στο «Οι Έλληνες στη Διασπορά», 2006).

Οι ποικίλες αφετηρίες των παροίκων οδήγησαν στην οργάνωσή τους στον νέο τόπο εγκατάστασης τους σε κοινοτικό επίπεδο, υπό τη μορφή κοινοτικής οργάνωσης. Πρώτο μέλημα των παροίκων, μετά από παραχώρηση προνομίων από τις χώρες υποδοχής ήταν η ανέγερση ορθόδοξου ναού. Αμέσως μετά την υλοποίηση του αρχικού στόχου, οι πάροικοι έστρεψαν την προσοχή τους στην παιδεία και στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας των παιδιών τους ήδη από το 1622 όταν για πρώτη φορά μαρτυρείται η ύπαρξη σχολείου στην ελληνική παροικία της Αγκώνας. Στα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης με την έλευση των προσφύγων και με πρωτοβουλία του Καποδίστρια, το σχολείο αυτό οργανώνεται καλύτερα. Αντίστοιχες προσπάθειες έγιναν και σε άλλες περιοχές, όπως Φλαγγίνειος Σχολής της Βενετίας που ιδρύθηκε στα τέλη του 17^{ου} αιώνα. Συστηματικό υπήρξε και το σχολείο της Τεργέστης από το 1801. Στη Βιέννη το σχολείο άρχισε τη λειτουργία του στην κοινότητα της Αγίας Τριάδας. Ελληνικό σχολείο λειτούργησε από το 1687 και στο Νιεζίν της σημερινής Ουκρανίας. Σχολείο βασικής εκπαίδευσης λειτούργησε 1814 στην Οδησό, αλλά από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα άκμασε η Ελληνοεμπορική Σχολή. Στην Αίγυπτο το πρώτο συστηματικό ελληνικό σχολείο ήταν το σχολείο των «Γραικών», που οργανώθηκε από την κοινότητα στην Αλεξάνδρεια. Στα παραπάνω σχολεία, καθώς και σε άλλα φοιτούσαν παιδιά Ελλήνων από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, χαρακτηριστικό τους αποτελεί και η δημιουργία βιβλιοθηκών, πολλές εκ των οποίων διατηρούνται μέχρι σήμερα με πληθώρα βιβλίων και χειρογράφων.

Πέραν των σχολείων σημαντική ήταν και η δραστηριότητα εκκλησιαστικών και ελλήνων λογίων τόσο στον σημερινό δυτικό ευρωπαϊκό χώρο όσο και στη Ρωσία από τον 16^ο αιώνα. Για παράδειγμα, ο Ελληνισμός της Βενετίας αποτέλεσε φυτώριο γραμμάτων και τεχνών. Επιπλέον φυτώρια ελληνικής λογισσύνης αποτέλεσαν το Πανεπιστήμιο της Πάδοβας (1634), το Ελληνικό Κολλέγιο (1576) κ.α. Τέλος αναφέρουμε ότι ο Απελευθερωτικός Αγώνας των Ελλήνων συνδέεται άμεσα με τους

ευρωπαϊκούς κύκλους λογίων, στους οποίους συμμετείχαν πάρα πολλοί Έλληνες (Χασιώτης, στο «Οι Έλληνες στη Διασπορά»,2006).

3. Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη Διασπορά

Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 1 του Νόμου 2413 «η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, δεν αφορά μόνο την καλλιέργεια και τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, αλλά και την ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας, τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των ελληνοπαίδων που ενισχύει την αυτογνωσία και αυτοπεποίθησή τους, την προβολή και διάδοση της ελληνικής γλώσσας, της ελληνικής και ορθόδοξης παράδοσης και του ελληνικού πολιτισμού, την ανάδειξη των ιδιαίτερων πολιτιστικών στοιχείων των παραδόσεων και της ιστορίας του ελληνισμού, καθώς και την προβολή και αξιοποίηση της γνώσης και της εμπειρίας του ελληνισμού της διασποράς για την ανάπτυξη της επιστήμης, του πολιτισμού και της παιδείας στην Ελλάδα και τη συμβολή στην αμοιβαία κατανόηση, την ειρηνική συμβίωση και συνεργασία ατόμων και ομάδων διαφορετικής προέλευσης και πολιτιστικής παράδοσης, που ζουν στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες».

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 4415/2016, τον τελευταίο νόμο σχετικά με την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στο εξωτερικό, σκοπός του ελληνικού κράτους είναι η ανάπτυξη πρωτοβουλιών και η ενίσχυση δραστηριοτήτων με σαφή στόχο την ποιοτική αναβάθμιση και βελτίωσή της, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ελληνικής καταγωγής μαθητών του εξωτερικού και των ατόμων μη ελληνικής καταγωγής που επιθυμούν να γνωρίσουν την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό.

Το ελληνικό κράτος ενισχύει την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση με τους εξής τρόπους: (α) τη διάθεση εκπαιδευτικών από την Ελλάδα με απόσπαση από στο εξωτερικό, (β) την επιχορήγηση των εκπαιδευτικών μονάδων, (γ) την ηλεκτρονική διάθεση βιβλίων και ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού, (δ) την επιμόρφωση και μετεκπαίδευση ελλήνων εκπαιδευτικών, (ε) τη σύνταξη Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών, προσαρμοσμένων στις συνθήκες των διάφορων χωρών, (στ) τη χορήγηση βραβείων και επαίνων σε μαθητές και φοιτητές, που αριστεύουν στην ελληνική γλώσσα στο εξωτερικό, καθώς και σε ομογενείς και αλλογενείς, που επιδεικνύουν δραστηριότητα στη διάδοση και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, (ζ) τη δυνατότητα συμμετοχής

των μαθητών των ελληνικών σχολείων του εξωτερικού σε εκπαιδευτικά προγράμματα, όπως είναι η «Πανελλήνια Μαθητιάδα» και η «Βουλή των Εφήβων».

2.1 Φορείς και μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης

Οι ιδιαίτερες συνθήκες κάθε χώρας, η εκπαιδευτική πολιτική που εφαρμόζει η χώρα υποδοχής για τις εθνοτικές ομάδες στην επικράτειά της καθώς και η ελληνική παρουσία και η πορεία της μέσα στο χρόνο στον εκάστοτε τόπο επηρεάζει τον τρόπο λειτουργίας του φορέα ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και ποια μορφή εκπαίδευσης είναι η πιο συχνή. Πιο περιορισμένη επιρροή στο θέμα αυτό ασκεί η εκάστοτε εκπαιδευτική πολιτική του ελληνικού κράτους.

Συγκεκριμένα οι φορείς και οι μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης είναι κατηγοριοποιημένα ως εξής:

α) υπάρχουν τριών ειδών φορείς: οι παροικιακές οργανώσεις και η εκκλησία, οι εκπαιδευτικές αρχές της χώρας διαμονής και εκείνες της χώρας προέλευσης

β) υπάρχουν αυτόνομες σχολικές μονάδες που παρέχουν τίτλους σπουδών και Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας ενταγμένα ή μη στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας διαμονής

γ) οι διάφορες μορφές εκπαίδευσης μπορούν να χωριστούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες, σ' αυτές που είναι ενταγμένες στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας διαμονής και σ' εκείνες που είναι εκτός συστήματος.

Αναλυτικότερα οι φορείς ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης διαφέρουν και αναφέρονται παρακάτω κάποια παραδείγματα ενδεικτικά. Στις Η.Π.Α φορέας της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης είναι η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία Αμερικής. Αντίθετα στο χώρο της Ευρώπης φορείς είναι, κατά κανόνα, οι κρατικές υπηρεσίες. Στις δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης υπάρχουν και κρατικοί φορείς αλλά κυρίως υπάρχουν πρωτοβουλίες ίδρυσης σχολείων (δηλαδή Τμημάτων Διδασκαλίας της Ελληνικής), οι οποίες ξεκινούν από παροικιακούς φορείς (συλλόγους, κοινότητες, ομοσπονδίες ελληνικών σωματείων, εταιρείες, κ.λπ). Η ίδρυση εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης από φυσικά πρόσωπα σπανίζει και απαντάται κυρίως στην Αυστραλία και εν μέρει στις Η.Π.Α και στον Καναδά.

Ημερήσια Σχολεία, για παράδειγμα, υπάρχουν μόνο στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου η ελληνική παρουσία είναι πολυπληθής: Νέα Υόρκη, Σικάγο, Μόντρεαλ, Σύδνεϋ, Μελβούρνη, Αδελαΐδα, Γιοχάνεσμπουργκ. Βέβαια η ίδρυση τους προϋποθέτει και να το επιτρέπει η νομοθεσία της χώρας/πολιτείας διαμονής. Στο

Τορόντο, λόγω χάρη, δεν υπάρχουν ημερήσια σχολεία γιατί η ίδρυση και η λειτουργία τους δεν ευνοούνται από την πολιτική της πολιτείας του Οντάριο. Αντίθετα, Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας υπάρχουν παντού (Δαμανάκης στο «Οι Έλληνες στη Διασπορά»:304-309).

2.1.1 Ημερήσια Σχολεία

Τα λεγόμενα Ημερήσια Σχολεία πήραν το όνομά τους από το χρόνο λειτουργίας τους, λειτουργούν πρωί ή και απόγευμα κατά τις εργάσιμες ημέρες, καλύπτουν πλήρως την υποχρεωτική φοίτηση των μαθητών, λειτουργούν με βάση το θεσμικό πλαίσιο της χώρας διαμονής και χορηγούν αναγνωρισμένους τίτλους σπουδών.

Ημερήσια Σχολεία λειτουργούν κυρίως στις Η.Π.Α, στον Καναδά και στην Αυστραλία. Επίσης υπάρχουν και σε άλλες χώρες και πόλεις όπως στη Γερμανία, στις Βρυξέλλες, στο Λονδίνο και στις Αφρικανικές χώρες (Σουδάν, Αιθιοπία, Α. Αφρική), αλλά έχουν διαφορετική ονομασία. Στη Γερμανία ονομάζονται *αμιγή Ελληνικά Σχολεία*, επειδή ακολουθούν το ελλαδικό Αναλυτικό Πρόγραμμα και χρησιμοποιούν το αντίστοιχο εκπαιδευτικό υλικό.

Σε ξεχωριστή κατηγορία κατατάσσονται τα λεγόμενα *Δίγλωσσα Κρατικά Σχολεία* που ιδρύονται, εποπτεύονται και χρηματοδοτούνται από τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες των κρατών διαμονής. Σ' αυτή τη κατηγορία εντάσσονται για παράδειγμα τα Ευρωπαϊκά Κρατικά Σχολεία του Βερολίνου και τα Charter Schools στις Η.Π.Α.. Αυτή η μορφή εκπαίδευσης θεωρείται ένα πετυχημένο μοντέλο. (Δαμανάκης στο «Οι Έλληνες στη Διασπορά»,2006).

2.1.2 Τμήματα Ελληνική Γλώσσας

Τα Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας (ΤΕΓ) είναι η πλέον συνήθης μορφή ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, είτε απογευματινά είτε Σαββατιανά, με βασικό φορέα της μορφής αυτής είναι οι παροικιακές οργανώσεις και η Εκκλησία. Περίπου το 85% των μαθητών που διδάσκονται Ελληνικά φοιτούν σε τέτοιας μορφής σχολεία.

Τα Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας (ΤΕΓ) τόσο στη πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια ελληνόγλωσση εκπαίδευση, λειτουργούν ως:

- Τμήματα ενταγμένα στο κανονικό πρωινό πρόγραμμα των σχολείων της χώρας διαμονής
- Τμήματα ενταγμένα στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας διαμονής, αλλά που λειτουργούν απογευματινές ώρες
- Τμήματα που λειτουργούν απογευματινές ώρες εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας διαμονής
- Τμήματα που λειτουργούν απόγευμα και υποστηρίζονται τόσο από τις εκπαιδευτικές αρχές της χώρας διαμονής όσο και από παροικιακούς φορείς
- Σαββατιανά Τμήματα

Αξιο αναφοράς αποτελεί το γεγονός ότι σε σχέση με τις εκπαιδευτικές πολιτικές των χωρών διαμονής σημειώνεται ότι σε αρκετές χώρες η ελληνική αναγνωρίζεται ως μάθημα επιλογής, αξιολογείται και συνεκτιμάται στη συνολική πρόοδο και πορεία του μαθητή, όπως στη:

Γερμανία: Versetzungrelevantes Fach, Abiturfach

Γαλλία: Bacalaureat

Αγγλία: GCSE

Αυστραλία: VCE

USA/NY: Regents Examinations

N.Αφρική: matric (παλαιότερα), Senior Education and Training (σήμερα)
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2010).

2.2 Τα Προγράμματα Σπουδών και το εκπαιδευτικό υλικό

Μέχρι την υλοποίηση του προγράμματος Παιδεία Ομογενών δεν υπήρχε ένα ολοκληρωμένο και επιστημονικά τεκμηριωμένο Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης και Ξένης Γλώσσας, καθώς και για τη διδασκαλία Στοιχείων Ιστορίας και Πολιτισμού στο εξωτερικό. Με την έγκριση και δημοσίευση στο ΦΕΚ 807/4-7-2006, τ.Β' του «Θεωρητικού Πλαισίου και Προγράμματος Σπουδών για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη Διασπορά», η ελληνόγλωσση εκπαίδευση εκτός Ελλάδας απέκτησε ένα είδος «καταστατικού χάρτη» για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης και ως Ξένης Γλώσσας και για

τη διδασκαλία Στοιχείων Ιστορίας και Πολιτισμού. Το παραχθέν εκπαιδευτικό υλικό καλύπτει τις βασικές εκπαιδευτικές ανάγκες όλων των ομάδων-στόχων σε κάθε χώρα. Τα εν λόγω Προγράμματα Σπουδών είναι δεσμευτικά για την ελληνική πολιτεία και χρήσιμα για τους φορείς, εκπαιδευτικούς και μαθητές στο εξωτερικό. Η χρησιμότητα των Προγραμμάτων Σπουδών και του αντίστοιχου εκπαιδευτικού υλικού συνίσταται επίσης στο γεγονός ότι είναι δομημένα σε μαθησιακά επίπεδα, από τα οποία καθένα αντιστοιχεί σ' ένα επίπεδο του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2010).

2.3 Πιστοποίηση Ελληνομάθειας

2.3.1 Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας λειτουργεί από το 1994. Είναι ερευνητικό ίδρυμα, που ιδρύθηκε ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με βάση τον νόμο 2083/92, και εδρεύει στη Θεσσαλονίκη. Λειτουργεί βάσει του προεδρικού διατάγματος 100/1994 (ΦΕΚ 78/Α). Εποπτεύεται και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Παιδείας και συναρμοδιότητα στη διοίκησή του έχουν το Υπουργείο Εξωτερικών και το Υπουργείο Πολιτισμού. Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας φιλοξενείται στο Πολιτιστικό κτήριο του Δήμου Καλαμαριάς.

Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Εθνικών Ιδρυμάτων για τη Γλώσσα (ENFIL).

Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας λειτουργεί ως συντονιστικό και επιτελικό όργανο του Υπουργείου Παιδείας σε θέματα γλωσσικής πολιτικής, με άξονα τις παρακάτω βασικές αρχές:

- Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας είναι ίδρυμα επιστημονικής περιγραφής και τεκμηρίωσης των τάσεων της νεοελληνικής γλώσσας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Προς τον σκοπό αυτόν ακολουθείται αυστηρώς επιστημονική μέθοδος. Αποκλείεται επομένως εξαρχής κάθε είδους ιδεολογική προκατάληψη για τις τύχες της νέας ελληνικής γλώσσας.
- Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας δεν θεωρεί την παρούσα φάση της ελληνικής γλώσσας, συγκριτικώς και απολύτως, ημαρτημένη, και επομένως διορθωτέα με βάση γλωσσικά πρότυπα του παρελθόντος.

- Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας εκτιμά ότι η καλλιέργεια της νεοελληνικής γλώσσας συντελείται όχι με κανονιστικούς περιορισμούς, αλλά με τη σοβαρή μελέτη της σε όλο το συγχρονικό εύρος και το ιστορικό της βάθος, κυρίως με τη σπουδή υποδειγματικών κειμένων.

2.3.2 Θεσμοθέτηση του πιστοποιητικού ελληνομάθειας

Στο εξωτερικό, προγράμματα νέας ελληνικής γλώσσας οργανώνονται από φορείς όπως πανεπιστήμια, ελληνικές κοινότητες, κέντρα γλωσσών και λαϊκά πανεπιστήμια με αρκετά ικανοποιητικό αριθμό μαθητών. Πολλοί από αυτούς που μαθαίνουν ελληνικά είναι ομογενείς που προσπαθούν παράλληλα με την πολιτιστική κληρονομιά να διατηρήσουν και την ελληνική γλώσσα. Πάγιο αίτημά τους για πολλά χρόνια ήταν η πιστοποίηση της ελληνομάθειάς τους με τη χορήγηση ενός κρατικού τίτλου πιστοποίησης ελληνομάθειας.

Με το Προεδρικό Διάταγμα 363/15.10.1998 (ΦΕΚ 242/29.10.1998) το Υπουργείο Παιδείας θεσμοθέτησε το Νοέμβριο του 1998 το Κρατικό Πιστοποιητικό Ελληνομάθειας καθορίζοντας τον τύπο του, τις προϋποθέσεις απόκτησής του, τη διαδικασία και το περιεχόμενο των εξετάσεων, τις προϋποθέσεις συμμετοχής των υποψηφίων, τη βαθμολογική κλίμακα καθώς και τη διαδικασία ορισμού εξεταστικών κέντρων. Στη συνέχεια, με την Υπουργική Απόφαση Β7/256/19.05.1998 (ΦΕΚ 530/01.06.1998) προσδιορίστηκαν με λεπτομέρειες οι δεξιότητες στις οποίες εξετάζονται οι υποψήφιοι σε κάθε επίπεδο, ενώ με την Υπουργική Απόφαση Β7/255/19.05.1998 (ΦΕΚ 530/01.06.1998) το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας ορίστηκε ως επίσημος φορέας χορήγησης πιστοποιητικών ελληνομάθειας με τη συνδρομή υποφορέων (εξεταστικών κέντρων). Τέλος, με την Υπουργική Απόφαση Β7/144/06.04.1999 (ΦΕΚ 358/13.04.1999) το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας ορίστηκε ως ο αποκλειστικός φορέας για τη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με τη διενέργεια των εξετάσεων.

2.3.3 Χρηστικότητα του πιστοποιητικού ελληνομάθειας

Το πιστοποιητικό επάρκειας ελληνομάθειας χρειάζεται:

- για την αντικειμενική και ειδική αξιολόγηση των γνώσεων στην ελληνική γλώσσα ως ξένη/δεύτερη

- δίνει τη δυνατότητα στο χρήστη της ελληνικής να έχει τη γνώμη ενός πιο ειδικού και αντικειμενικού κριτή για το επίπεδο των γνώσεών του

για επαγγελματικούς σκοπούς

- αποδεικνύει το επίπεδο της επάρκειας της ελληνομάθειας του κατόχου του στην αγορά εργασίας

- θεωρείται προϋπόθεση για την εξάσκηση διάφορων επαγγελμάτων στην Ελλάδα. Για παράδειγμα στο π.δ. 38/2010 που συνιστά ενσωμάτωση της Οδηγίας 2005/36/EK και συγκεκριμένα στο άρθρο 52 (Άρθρο 53 της Οδηγίας) αναφέρεται πως οι γλωσσικές γνώσεις στην ελληνική γλώσσα είναι απαραίτητες για την άδεια άσκησης επαγγέλματος βάσει της αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων των δικαιούχων. Κάθε δικαιούχος αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων για την άσκηση επαγγέλματος στη χώρα μας θα πρέπει να πιστοποιεί, σύμφωνα με το επάγγελμα που θέλει να ασκήσει, την απαραίτητη ελληνομάθεια. Το επίπεδο ελληνομάθειας που απαιτείται ορίζεται από τον εκάστοτε αρμόδιο φορέα και αναμένονται πληροφορίες σχετικά με τις ακριβείς προβλέψεις.

για τις σπουδές

- δίνει τη δυνατότητα σε αλλογενείς/αλλοδαπούς που είναι κάτοχοι πιστοποιητικού B2 επιπέδου να εγγραφούν σε ελληνικό ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα (σύμφωνα με την υπουργική απόφαση Φ152/Β6/1504/30-5-2001-ΦΕΚ 659Τ. Β').

- όποιος/α επιθυμεί να φοιτήσει σε ελληνικό και ελληνόφωνο εκπαιδευτικό ίδρυμα ανώτερης ή ανώτατης εκπαίδευσης πρέπει να έρθει σε επαφή με το φορέα όπου επιθυμεί να σπουδάσει και να πληροφορηθεί για το επίπεδο ελληνομάθειας που απαιτείται για τον κύκλο σπουδών που θέλει να παρακολουθήσει.

για το διορισμό στο δημόσιο

- το πιστοποιητικό Γ1 (παλαιό Δ) επιπέδου δίνει τη δυνατότητα σε ευρωπαϊό πολίτη, κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να αποδείξει την πολύ καλή γνώση και την άνετη χρήση της ελληνικής γλώσσας σε περίπτωση που επιθυμεί να διεκδικήσει θέση στο ελληνικό δημόσιο (σύμφωνα με το άρθρο 4 του Υπαλληλικού Κώδικα (ν.3528/2007))

πολίτες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επιτρέπεται να διορίζονται σε θέσεις οι οποίες δεν εμπίπτουν στην εξαίρεση της παρ.4 του άρθρου 39 Συνθ.Ε.Κ., σύμφωνα με τα προβλεπόμενα γι' αυτούς σε ειδικό νόμο).

- Επιπλέον, την ελληνομάθειά τους για διορισμό στο δημόσιο χρειάζεται να πιστοποιήσουν:

α. αλλοδαποί πολίτες των κρατών, που δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τους οποίους διορισμός επιτρέπεται μόνο στις προβλεπόμενες από ειδικούς νόμους περιπτώσεις,

β. όσοι επιθυμούν να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση και

γ. αλλοδαποί ομογενείς.

για τη χορήγηση της άδειας παραμονής «επί μακρόν διαμένοντος» το Κ.Ε.Γ. συνεργάζεται με τη Γενική Γραμματεία Δια βίου Μάθησης του Υπουργείου Παιδείας για την πιστοποίηση της ελληνομάθειας στο επίπεδο Α2 (παλαιό Α). Οι ενδιαφερόμενοι εξετάζονται και στη γνώση στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και ελληνικού πολιτισμού.

.3.4 Τα επίπεδα Ελληνομάθειας:

Τα Επίπεδα Ελληνομάθειας είναι τα εξής έξι:

A1	Στοιχειώδης Γνώση
A2	Βασική Γνώση
B1	Μέτρια Γνώση
B2	Καλή Γνώση
Γ1	Πολύ Καλή Γνώση
Γ2	Άριστη Γνώση

Νέα επίπεδα Ελληνομάθειας

Με το Π.Δ. 60/30-6-2010 ΦΕΚ Α' 98 θεσμοθετήθηκαν τα 2 νέα γλωσσικά επίπεδα Α1(Α1 για παιδιά από 8 έως 12 ετών και Α1 για εφήβους και ενηλίκους) και Γ2 και μετονομάστηκαν τα ισχύοντα επίπεδα ως εξής: Α=Α2, Β=Β1, Γ=Β2, Δ=Γ1.

Με τη θεσμοθέτηση των επιπέδων Α1 και Γ2 τα επίπεδα του Πιστοποιητικού Ελληνομάθειας αντιστοιχίζονται πλήρως με τα επίπεδα που περιγράφει το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες (ΚΕΠΑ).

2.4 Απογραφή της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στο Εξωτερικό

Στην παρακάτω υποενότητα δίνονται τα απογραφικά στοιχεία της τελευταίας ολοκληρωμένης σχολικής χρονιάς, όπως αυτά δίνονται από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Πληροφορίες συγκεκριμένα για το εκπαιδευτικό προσωπικό της Ελληνικής Διασποράς και τους Συντονιστές Εκπαίδευσης δίνονται σε επόμενο κεφάλαιο χάρη νοηματικής συνοχής.

Πίνακας 1: Το μαθητικό- Εκπαιδευτικό Δυναμικό για το σχολικό έτος 2015-2016

Συντονιστικό Γραφείο	Αριθμός Ελληνικών Σχολείων	Αριθμός Δίγλωσσων Σχολείων	Αριθμός Ενταγμένων Τμημάτων	Αριθμός Τμημάτων Ελληνικής Γλώσσας (Τ.Ε.Γ.)	Αριθμός Μαθητών	Αριθμός Εκπαιδευτικών
Βερολίνο	3	0	1	24	2,39	30
Μόναχο	10	1	0	4	2,32	117
Στουτγκάρδης	3	1	2	27	347	87
Ντύσελντορφ	9	10	0	2	230	111
Βρυξελλών	3	1	10	52	405	84
Λονδίνου	3	0	1	24	891	39
Μαριούπολης	1	0	18	36	-	61
Τορόντο	0	0	0	3	793	17
Νέας Υόρκης	0	0	0	28	735	86
Μπουένος Άιρες	0	0	0	14	103	12
Μελβούρνη	1	4	0	87	584	33
Γιοχάνεσμπουργκ	7	1	0	11	231	35
Καίρου	7	0	0	7	649	35
Τουρκία	2	17	0	0	493	21

Αλβανία	0	5	0	0	786	32
ΣΥΝΟΛΑ	48	40	14	283	32.6	800
					30	

Πίνακας 2: Περιοχές Ευθύνης ανά Γραφείο Συντονιστή Εκπαίδευσης

Γραφεία Εκπαίδευσης Εξωτερικού		
	Γραφείο /Α Συντονιστή Εκπαίδευσης	Περιοχές Ευθύνης
Γερμανία	Βερολίνο	Γερμανία (Berlin, Brandenburg, Mecklenburg-Vorpommern, Sachsen-Anhalt, Thüringen, Niedersachsen, Hamburg, Bremen, Schleswig-Holstein, Rheinland-Pfalz, Saarland), Πολωνία
	Μόναχο	Γερμανία (Bayern, Baden-Württemberg, Hessen), Τσεχία, Αυστρία
	Ντύσσελτορφ	Γερμανία (Nordrhein-Westfalen)
	Στουτγάρδη	Γερμανία (Baden-Württemberg, Hessen)
Βέλγιο	Βρυξέλλες	Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελβετία
Μεγάλη Βρετανία	Λονδίνο	Μεγάλη Βρετανία, Ιρλανδία, Σουηδία, Δανία, Νορβηγία, Φινλανδία, Λιθουανία, Λετονία, Εσθονία
Ουκρανία	Μαριούπολη	Αζερμπαϊτζάν, Αρμενία, Γεωργία, Ουκρανία, Ρωσία, Καζακστάν, Κιργιζία, Λευκορωσία, Ουζμπεκιστάν, Τατζικιστάν, Τουρκμενιστάν, Μολδαβία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, Σερβία, Μαυροβούνιο, Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Σλοβενία, ΠΓΔΜ
Αφρική	Κάιρο	Αίγυπτος, Λιβύη, Λίβανος, Ισραήλ, Ιορδανία, Η.Α.Ε., Κατάρ, Μαρόκο, Σαουδική Αραβία, Συρία, Τυνησία, περιοχή Μέσης Ανατολής
	Γιοχάνεσμπουργκ	Νότια Αφρική, Ζιμπάμπουε, Ζάμπια, Μαλάουι, Μπουρούντι, Καμερούν, Νιγηρία, Σουδάν, Αιθιοπία, Κένυα, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Μαδαγασκάρη, Μοζαμβίκη
Αυστραλία	Μελβούρνη	Νέα Νότιος Ουαλία, Καμπέρα, Κουήμπιαν, Κουίνσλαντ, Νέα Ζηλανδία, Βικτόρια, Τασμανία, Περιοχές Βόρειας, Νότιας και Δυτικής Αυστραλίας, (Πανεπιστήμια Χονγκ-Κονγκ, Κίνας)
Η.Π.Α.	Νέα Υόρκη	Η.Π.Α. Maine, New Hampshire, Rhode Island, Connecticut, New York, New Jersey, Pennsylvania, Massachusetts, Ohio, West Virginia, Kentucky, Tennessee, Delaware, District Of Columbia, Maryland, Virginia, South Carolina, North Carolina, Florida, Georgia, Alabama, Mississippi,

			Louisiana, Arkansas, Alaska, Arizona, Utah, Montana, Wyoming, Colorado, New Mexico, Washington State, Oregon, California, Nevada, Idaho, Hawaii, Michigan, Indiana, Wisconsin, Illinois, Missouri, Minnesota, Iowa, North Dakota, South Dakota, Nebraska, Kansas, Oklahoma, Texas
Καναδάς	Κανα 2	Τορόντο	Καναδάς (British Columbia, Alberta, Saskatchewan, Ontario, Manitoba, Youkon Northwest Territories, Ottawa, Quebec, New Brunswick, Nova Scotia, Prince Edward Island, New Foundland, Labrador
Νότια Αμερική	Νότι 3	Μπουένος Άιρες	Αργεντινή, Βενεζουέλα, Βραζιλία, Μεξικό, Ουρουγουάη, Περού, Χιλή, Παναμάς
Αλβανία	Αλβα 4	Κορυτσά	Αλβανία
Τουρκία	Τουρ 5	Κωνσταντινούπολη	Τουρκία

Πίνακας 3: Απογραφή Οικονομικού έτους 2016 για την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στο Εξωτερικό

Κατανομή Πιστώσεων οικονομικού έτους 2016 Ειδικού Φορέα 19-140	
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΠΟΣΑ
Αμοιβές Πολιτικών Υπαλλήλων	1.205.300
Λοιπά Ειδικά επιδόματα (ειδικό επιμίσθιο εξωτερικού)	4.915.700
Απλήρωτες Υποχρεώσεις Οικονομικού έτους 2015	14.000
Πληρωμές για μετακινήσεις	287.100
Απλήρωτες μετακινήσεις Οικονομικού έτους 2015	252.900
Επιχορήγηση για έξοδα λειτουργίας των Ελληνικών Σχολείων	2.112.000
Δαπάνες λειτουργίας Συντονιστικών Γραφείων Εκπαίδευσης	190.000
ΣΥΝΟΛΟ	8.977.000

(Πελεγρίνης,2016)

3. Η Παρουσία Ελλήνων στη Νότιο Αφρική

Η εγκατάσταση των Ελλήνων στη Νότιο Αφρική έγινε κυρίως και σταδιακά από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα μέσα στο εξουσιαστικό αγγλοκελτικό περιβάλλον της χώρας αυτής. Η εγκατάσταση τους εκεί περνά από διαδοχικές

φάσεις (Μπαμπούνης, 2006). Αρχικά αυτή της «ελάχιστης προσαρμογής», της αναθεώρησης της προσδοκίας για σύντομη επιστροφή και της αναγκαιότητας ενεργούς αντιμετώπισης των προβλημάτων στο νέο τόπο και στη συνέχεια αυτή της «αποδοχής στοιχείων του πολιτισμού και της καθημερινότητας» των ντόπιων και της συνειδητοποίησης της πραγματικότητας με ό,τι αυτό συνυποδηλώνει στη βάση της μόνιμης ή μακράς παραμονής τους στη χώρα αυτή (Παπαϊωάννου, 2004).

Σύμφωνα με τον Μάντζαρη (1995) μεμονωμένοι Έλληνες κάνουν την εμφάνιση τους ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα στη Νότιο Αφρική. Επρόκειτο για άτομα που εργαζόνταν ως ναυτικοί, των οποίων τα καράβια κατέπλεαν στα λιμάνια του Port Elizabeth και του Cape Town. Οι ναυτικοί αυτοί εγκατέλειψαν τα καράβια διαμένοντας σ' αυτή τη χώρα αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον (Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών, 2014).

Έως και τον Μεσοπόλεμο η ελληνική διασπορά εξακολουθούσε να διατηρεί σε αξιοσημείωτο βαθμό τον ανδροκρατικό μεταναστευτικό χαρακτήρα και οι εργασιακές απασχολήσεις των μελών της πέρασαν σταδιακά από την εργατική τάξη κυρίως σε εκείνη των «μεσοαστών» (έμποροι, επιστήμονες). Πολλοί απ' αυτούς έχουν ενσωματωθεί στο σύστημα χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι έχουν αφομοιωθεί και αποξενωθεί από τον ελληνικό πολιτισμό (Ο Ελληνισμός της Νοτίου Αφρικής, 2002).

Συγκεκριμένα το 1891 ζούσαν στο Cape Town περίπου 30 Έλληνες (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ, 2014). Στην πόλη αυτή το 1898 ιδρύεται από τους Έλληνες μετανάστες, ο Σύλλογος Αλληλοβοήθειας, με στόχο την υποδοχή και περίθαλψη των νέων μεταναστών. Το 1908 ιδρύονται κοινοτικές οργανώσεις και στην Pretoria και στο Johannesburg (Οι Έλληνες στη Διασπορά, 2007).

Σύμφωνα με μαρτυρία του δημοσιογράφου και διανοούμενου Κώστα Νικολαΐδη, υπήρχαν δώδεκα Έλληνες στο Cape Town το 1876 και για εξήντα το 1898. Στο Γιοχάνεσμπουργκ, το κέντρο οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, υπήρχαν το 1896 μόλις εβδομήντα Έλληνες (Νικολαΐδης, 1923).

Οι ελληνικές κοινότητες και τα σωματεία που ιδρύθηκαν στη χώρα βοήθησαν να διατηρηθούν οι δεσμοί με τις προγονικές ρίζες αλλά και στην προσαρμογή των νέων μεταναστών. Κέντρο του νοτιοαφρικανικού ελληνισμού, από τις απαρχές της ελληνικής μετανάστευσης, αποτέλεσε το Γιοχάνεσμπουργκ στο οποίο οι ομογενείς μας το 1906 αποφάσισαν την ίδρυση της «Ελληνικής Κοινότητας Γιοχάνεσμπουργκ και περιχώρων», η οποία αναγνωρίστηκε το 1908 και έκτοτε συνεχίζει με σκοπούς

την επικοινωνία μεταξύ των Ελλήνων, την εκπροσώπηση τους, τη διατήρηση της επαφής τους με τις καταγωγικές ρίζες αλλά και την προσαρμογή τους στην περιβάλλουσα κοινωνία (Ο Ελληνισμός της Νοτίου Αφρικής, 2002).

Μαζική μετανάστευση από την Ελλάδα προς τη Νότιο Αφρική παρατηρείται μόνο από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης του τέλους του 19^{ου} αιώνα και της συνεπακόλουθης χρεωκοπίας της χώρας, το 1895. Η περιοχή του Witerwaterstrand της επαρχίας Transvaal, με κέντρο το Γιοχάνεσμπουργκ, όπου το 1886 ανακαλύφθηκαν τα μεγαλύτερα αποθέματα χρυσού στον πλανήτη, προσέλκυσε αρχικά τους πιο πολλούς νέους μετανάστες από την Ελλάδα (Νικολαΐδης, 1923).

Λόγω της μεγάλης έλλειψης κεφαλαίου, οι πρώτοι αυτοί Έλληνες ασχολήθηκαν με το μικρεμπόριο, ανοίγοντας μικρές επιχειρήσεις τύπου café, τα λεγόμενα tea rooms, έναν ιδιότυπο συνδυασμό καφενείου και μπακάλικου, που ήταν ανοιχτά όλη τη μέρα μέχρι αργά τα μεσάνυχτα, ακόμα και τις Κυριακές. Από τότε ο τύπος αυτός επιχείρησης, έγινε σήμα κατατεθέν της επαγγελματικής δραστηριότητας των Ελλήνων στη Νότιο Αφρική (Νικολαΐδης, 1923). Μετά το τέλος του Αγγλο-εμπορικού πολέμου το 1902, πολλοί Έλληνες από το Cape Town που μόλις είχαν χάσει τις δουλειές τους, λόγω της οικονομικής κρίσης που έπληξε την περιοχή αυτή λίγο μετά το τέλος του πολέμου, μετακινήθηκαν βορειότερα στην περιοχή του Transvaal, και εργάστηκαν με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, ως ειδικευμένοι ή ημι-ειδικευμένοι μεταλλωρύχοι στα μεταλλεία χρυσού του Witerwaterstrand (Μάντζαρης, 1983). Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος και η διεθνής οικονομική κρίση που οδήγησαν στην πτώση της τιμής του χρυσού, αλλά κυρίως η απειλή της «φθίσης» της λεγόμενης νόσου των μεταλλείων, οδήγησε όσους τελικά επιβίωσαν, να στραφούν σε άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες και κυρίως στο μικρεμπόριο, όπως και οι υπόλοιποι συμπατριώτες τους (Νικολαΐδης, 1923).

Η επόμενη μαζική είσοδος Ελλήνων στη Νότιο Αφρική σηματοδοτείται μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου, ειδικά στις δεκαετίες 1950 και 1960 (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2014). Έφτασαν στη Νότιο Αφρική περίπου 19.000 Έλληνες, οι οποίοι εκτός του ότι αναζωογόνησαν ποσοτικά την Ελληνική παρουσία, της προσέδωσαν και μια νέα ποσοτική διάσταση, αφού οι νέοι μετανάστες ήταν στην πλειοψηφία τους τεχνίτες, επαγγελματίες, νέοι επιστήμονες κτλ (Mantzaris, 1999).

Τα απελευθερωτικά κινήματα σε πολλές χώρες τις αφρικανικής ηπείρου κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα αλλά και η εθνικοποιητική πολιτική που ακολουθήθηκε τη δεκαετία του 1950 σε χώρες όπως η Αίγυπτος ανάγκασαν πολλούς Έλληνες να εγκαταλείψουν τις χώρες αυτές, πολλοί εκ των οποίων εγκαταστάθηκαν στη Νότιο Αφρική. Παρά τη ρατσιστική πολιτική των κυβερνήσεων της Νοτίου Αφρικής το διάστημα αυτό, δεν παύει να είναι μια πλούσια και ανεπτυγμένη χώρα. Σε συνδυασμό λοιπόν οι παραπάνω συγκυρίες οδήγησαν στην αύξηση του ελληνικού πληθυσμού των Ελλήνων στη Νότιο Αφρική, ο οποίος απαριθμούσε σε 120.000 μέλη λίγο πριν το 1976, όταν ξέσπασαν σημαντικές κοινωνικο-πολιτικές ταραχές στη χώρα. Κατά την εικοσαετία 1970-1990, μέχρι την ανάληψη της προεδρίας της χώρας από τον Nelson Mandela (1994) λόγω των αναταραχών αυτών πολλοί Έλληνες εγκατέλειψαν τη χώρα είτε με προορισμό την Ελλάδα είτε άλλες αγγλόφωνες χώρες όπως η Αυστραλία.

Αν και είναι δύσκολο να προσδιορισθεί ο ακριβής αριθμός των Ελλήνων στη χώρα λόγω των πολλών μετακινήσεων (αναχωρήσεις και επιστροφές) αλλά και λόγω αρκετών μεταναστών δεύτερης, τρίτης και τέταρτης γενιάς που δεν διαφοροποιούνται από τους ντόπιους. Το 1999 υπολογιζόταν ο ελληνικός πληθυσμός γύρω στις 70.000 (Mantzaris,1999). Ο πληθυσμός των Ελλήνων σήμερα δεν ξεπερνά τις 40.000, οι οποίοι παρά τις δυσκολίες διατηρούν καλά οργανωμένες τις κοινότητες και τις εκκλησίες (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2014).

Σήμερα ζουν στη Ν. Αφρική μερικές δεκάδες χιλιάδες άτομα ελληνικής καταγωγής, από τα οποία ένα μεγάλο μέρος είναι οργανωμένο σε είκοσι τρεις (23) κοινότητες (Cape Town, Johannesburg, Durban, Pretoria, Brakpan, Springs, Benoni, Vereeniging, Germiston, Kempton Park, Alberton, Vaal Triangle, Krugersdorp, Klerksdorp, Carletonville, Rustenburg, Port Elizabeth, East London, Welcom, Kimberley, Vryburg, Witbank και Pietermatitzburg). Το 1976 δημιουργήθηκε η Ομοσπονδία Ελληνικών Κοινοτήτων Ν. Αφρικής, η οποία αριθμεί τριάντα έξι (36) μέλη, όχι μόνο κοινότητες, αλλά και άλλες οργανώσεις και παίζει συντονιστικό ρόλο στην κοινωνικοπολιτισμική ζωή των Ελλήνων (Ο Ελληνισμός της Νοτίου Αφρικής, 2002).

Η εκπαίδευση στην ελληνική γλώσσα, η ενίσχυση της παράδοσης, η ίδρυση ελληνορθόδοξων εκκλησιών και η στήριξη –ενίσχυση αυτών αποτελούσαν τις βασικές προτεραιότητες των κοινοτήτων καθ' όλη τη διάρκεια των χρόνων που αναφέρθηκαν παραπάνω (Οι Έλληνες στη Διασπορά, 2007 :69).

Η κοινοτική οργάνωση

Η πολιτική ζωή των Ελλήνων της Νοτίου Αφρικής, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κοινοτική οργάνωση. Όλες οι πτυχές της κοινωνικής, θρησκευτικής και πολιτισμικής δραστηριότητας των Ομογενών στη χώρα, περιστρέφονται γύρω από τον κοινοτικό θεσμό. Οι κοινότητες αναλαμβάνουν να χτίσουν εκκλησίες, σχολεία, χώρους εγκατάστασης για τα γραφεία τους, χώρους μαζικών εκδηλώσεων και έχουν το αποκλειστικό προνόμιο στην πολιτική αντιπροσώπευση των Ομογενών στις τοπικές και κυβερνητικές αρχές της Νοτίου Αφρικής. Πέραν από την κοινοτική οργάνωση, άλλες μορφές πολιτικής δράσης δεν αναπτύχθηκαν και όσες εμφανίστηκαν κατά καιρούς γρήγορα αφομοιώθηκαν από την κυρίαρχη κοινοτική οργάνωση (Μάντζαρης, 1983).

Η ιστορία των ελληνικών κοινοτήτων της Νοτίου Αφρικής είναι μεταγενέστερη αυτής της Βορείου Αφρικής. Η παρουσία των Ελλήνων στη χώρα εντάσσεται στη γ' περίοδο (μετά το 1880) του νεοελληνικού παροικιακού φαινομένου (Μπαμπούνης, 2006).

Η πρώτη ελληνική κοινότητα ιδρύθηκε το 1903 στο Cape Town με 100 μέλη αρχικά, όταν την εποχή αυτή κατοικούσαν στην περιοχή γύρω στους 1.000 ομογενείς. Η πρώτη κοινότητα προέκυψε μέσα από τη συγχώνευσή της με προϋπάρχον σωματείο τον «Σύλλογον Αλληλοβοηθείας», την πρώτη καταγεγραμμένη μορφή οργάνωσης των Ελλήνων στην Νότιο Αφρική που αποσκοπούσε στην παροχή αρωγής στους απόρους και πάσχοντες ομογενείς και στην πολιτική εκπροσώπηση της Παροικίας (Νικολαΐδης, 1923).

Το 1908 ιδρύεται η Ελληνική Κοινότητα Γιοχάνεσμπουργκ με παρόμοιους σκοπούς στο καταστατικό της και τον ίδιο χρόνο η Κοινότητα της Πρετόριας (Νικολαΐδης, 1923). Η Κοινότητα του Πορτ Ελίζαμπεθ ιδρύθηκε το 1936 (Σουλογιάννης, 2007).

Μία από τις πρώτες φροντίδες των νεοσυσταθεισών κοινοτήτων ήταν η εξεύρεση χρημάτων για την κατασκευή ιερών ναών και ίδρυση σχολείων. Ένα μέρος της χρηματοδότησης προήλθε από τις συνδρομές των μελών και το υπόλοιπο από τους εράνους (donations), οι οποίοι καθιερώθηκε να πραγματοποιούνται κάθε φορά που η κοινότητα χρειαζόταν χρήματα να κτίσει κάποια εκκλησία ή κάποιο σχολείο, ή για κάποιο άλλο σημαντικό σκοπό (Mantzaris, 1999).

Μετά το 1950, ο μεγάλος αριθμός των ελλήνων μεταναστών που κατευθύνθηκαν προς τη Νότιο Αφρική έδωσε νέα πνοή στην ισχνή μέχρι τότε αριθμητική παρουσία του ελληνικού στοιχείου και δημιουργήθηκαν πολλές νέες κοινότητες. Το 1999 οι ελληνικές κοινότητες αριθμούν στις 26 (Mantzaris, 1999).

Το 1976 ιδρύθηκε και η Ομοσπονδία Ελληνικών Κοινοτήτων Νότιας Αφρικής, ως επιστέγασμα της πολιτικής οργάνωσης των Ομογενών στη χώρα. Πέρα από το ότι εκπροσωπεί το σύνολο των Ελληνικών Κοινοτήτων στη χώρα, μέλη της είναι πλέον και άλλες οργανώσεις Ελλήνων και φοιτητών που έχουν συσταθεί (συνολικά 36 μέλη) (Mantzaris, 1999). Μέχρι σήμερα όμως δυστυχώς τόσο οι κοινότητες ξεχωριστά όσο και η Ομοσπονδία ή οι άλλες οργανώσεις δεν έχουν αναπτύξει αξιόλογη εξωστρεφή δράση κυρίως προς τις αρχές (τοπικές και κυβερνητικές) της Νοτίου Αφρικής, όπως σε άλλες χώρες, παραδείγματος χάρι Αυστραλία, Η.Π.Α και Καναδά.

Η Ορθόδοξη Ελληνική Εκκλησία

Πρώτο μέλημα των ελλήνων κοινοτικών αρχόντων της Νοτίου Αφρικής ήταν ανέκαθεν και είναι η ελληνική Εκκλησία. Αυτό φαίνεται από πολλές περιπτώσεις όπου το χτίσιμο της ελληνικής Εκκλησίας προηγείτο πάντα της ίδρυσης του σχολείου.

Το 1903 χτίστηκε η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στο Cape Town και από το 1913 άρχισε να λειτουργεί ο καθεδρικός Ναός του Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης στο Γιοχάνεσμπουργκ, ένας ναός βυζαντινού ρυθμού, ο οποίος είναι το μοναδικό μνημείο που έχει αναγνωρισθεί από τις αρχές της Νοτίου Αφρικής, ως μνημείο πολιτισμικής κληρονομιάς (Doukakis, 2017). Την ίδια εποχή περίπου (31 Μαΐου 1914) χτίζεται και η εκκλησία της Πρετόριας (Νικολαΐδης, 1923).

Μεταπολεμικά, με την ίδρυση νέων κοινοτήτων, κατασκευάζονται και άλλοι ναοί. Ήταν ευτύχημα για τους Ομογενείς ότι είχαν από την αρχή αξιόλογους θρησκευτικούς ποιμενάρχες να τους καθοδηγήσουν στα πρώτα χρόνια της εγκατάστασής τους στην ξένη και αρχικά αφιλόξενη χώρα. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν ο Αρχιμανδρίτης Άνθιμος Λάμπας στο Cape Town, οι Αρχιμανδρίτες Νικόδημος Σακίρας και Αθανάσιος Αλεξίου (Γιοχάνεσμπουργκ) και πάνω απ' όλα η ηγετική φυσιογνωμία του Αρχιμανδρίτη Αθανάσιου Νικολόπουλου (Πρετόρια). Κάτω από τη δική τους καθοδήγηση, προτροπή και ενεργητική συμμετοχή, συγκεντρώθηκαν χρήματα για την ανοικοδόμηση των ιερών ναών και του ελληνικού σχολείου στο Μάλβερν, τα δύσκολα εκείνα πρώτα χρόνια. Το 1927 ιδρύεται η ιερά Μητρόπολη

Ιωαννουπόλεως και εξαρχία πάσης Νοτίου Αφρικής με έδρα το Γιοχάνεσμπουργκ και δικαιοδοσία σε όλη την υποσαχάρια Αφρική μέχρι το Ακρωτήρι της Ευέλπιδος Άκρας (Κέιπ Τάουν). Το 1958 αποσπώνται από τη Μητρόπολη Ιωαννουπόλεως οι περιοχές Κεντρίας Αφρικής και το 1968 δημιουργούνται άλλες δύο νέες Μητροπόλεις, αυτές της Ζιμπάμπουε και της Καλής Ελπίδας (Κέιπ Τάουν) (Ομοσπονία Ελληνικών Κοινοτήτων & Σωματείων Νοτίου Αφρικής, 2002).

3.1 Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στη Ν. Αφρική:

3.1.1 Ιστορική αναδρομή

Το μέλημα των Ελλήνων της Ν. Αφρικής για τη διατήρηση και την καλλιέργεια της εθνικής τους συνείδησης, είχε ως αποτέλεσμα να κτίσουν εκκλησίες και σχολεία διατηρώντας με αυτό τον τρόπο την πνευματική και πολιτιστική επαφή με τη γενέτειρά τους, παρόλο που από την αρχή βρέθηκαν σε ένα αφιλόξενο κοινωνικό περιβάλλον, γεμάτο προκαταλήψεις και ρατσιστικές ιδεοληψίες όχι μόνον εναντίον των γηγενών Αφρικανών, αλλά και εναντίον όλων των Νοτιοευρωπαίων, που θεωρούνται υποδεέστεροι σε σχέση με τους Βορειοευρωπαίους (Μαρκάκης, 1998). Οι πρώτοι Έλληνες ασφυκτιώντας μέσα σε αυτό το κοινωνικό πλαίσιο, έβλεπαν τους εαυτούς τους προσωρινούς. Γι' αυτό τον λόγο δεν έκαναν στην αρχή καμία κίνηση για να ιδρύσουν ελληνικά σχολεία. Σκοπός τους ήταν να μαζέψουν χρήματα και να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Όταν όμως με τον καιρό είδαν ότι κάτι τέτοιο δεν θα συνέβαινε στο άμεσο μέλλον, κυρίως όμως κάτω από τις επίμονες προτροπές σπουδαίων Ιεραρχών, διανοούμενων, πολιτικών και ομογενών επιχειρηματιών, αποφάσισαν, στην περιοχή του Γιοχάνεσμπουργκ, να στρέψουν όλες τις προσπάθειές τους στην ίδρυση αμιγούς ελληνικού σχολείου (Νικολαΐδης, 1923). Για όλους αυτούς τους πρωτεργάτες, το σχολείο, ως κύριος φορέας μετάδοσης της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού καθώς επίσης και η Ορθόδοξη πίστη, ήταν τα δύο βασικά στοιχεία που καθόριζαν την ξεχωριστή εθνική τους ταυτότητα.

Έτσι το 1925 αγοράστηκε ένα οικόπεδο στην περιοχή Μάλβερν στο Γιοχάνεσμπουργκ. Το 1930 άρχισαν οι εργασίες του κτιρίου και τον Ιανουάριο του 1931 ξεκίνησε να λειτουργεί σχολείο σε ένα νεοκλασικό κτίριο με 120 μαθητές. Στο σχολείο μπορούσαν να φοιτήσουν και αλλοεθνείς μαθητές, προηγούνταν όμως οι μαθητές ελληνικής καταγωγής. Η κατασκευή Οικοτροφείου για τους έλληνες μαθητές

που ζούσαν σε άλλα μέρη της Αφρικής, δεν πραγματοποιήθηκε και τελικά το σχολείο έκλεισε το 1944 (Doukakis, 2017).

Ο στόχος όμως των Ομογενών, στην περιοχή του Γιοχάνεσμπουργκ, για τη δημιουργία μιας «Μεγάλης του Γένους Σχολής» δεν έπαψε να τους απασχολεί κατά τα επόμενα χρόνια. Τελικά μετά από πολλές προσπάθειες της κοινότητας Γιοχάνεσμπουργκ αγοράσθηκε (με την εκποίηση του οικοπέδου στο Μάλβερν) ένα καινούριο μεγάλο οικόπεδο στην περιοχή Senderwood του Γιοχάνεσμπουργκ (Σκουφής, 1985). Η Σχολή Σαχέτι άρχισε να χτίζεται στις αρχές της δεκαετίας του 1970, όταν πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του ήταν ο κ. Γεώργιος Μπίζος, διαπρεπής δικηγόρος, συνήγορος σε πολλές δίκες της οικογένειας Mandela και υπερασπιστής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την περίοδο του Απαρτχάιντ. Βασικές πηγές χρηματοδότησης ήταν οι απλές συνεισφορές όλων των Ελλήνων της Νοτίου Αφρικής και κυρίως οι δωρεές των μεγάλων ελλήνων δωρητών της Παροικίας, όπως των αδελφών Σταθούλη, Καβαλέρος, Πλωμαρίτης κ.α.. Το σχολείο άρχισε να λειτουργεί το 1974 με 54 μαθητές (Ομοσπονδία Ελληνικών Κοινοτήτων & Σωματείων Νοτίου Αφρικής, 2002). Σήμερα φοιτούν σε αυτό το σχολείο περισσότεροι από 1300 μαθητές, αρκετοί από τους οποίους είναι αλλογενείς (περίπου 40%). Η ελληνική γλώσσα ως δεύτερη/ξένη και ο ελληνικός πολιτισμός διδάσκονται υποχρεωτικά 3,5-5 ώρες εβδομαδιαίως σε όλους τους μαθητές (από τον βρεφονηπιακό σταθμό μέχρι το Λύκειο), από Έλληνες αποσπασμένους και ομογενείς εκπαιδευτικούς. Το Σαχέτι θεωρείται ένα από τα καλύτερα σχολεία παροχής Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στην ελληνική διασπορά (Βλάχος, 2018).

Στο μεσοδιάστημα όμως αυτό (1945-1974) οι Έλληνες της Νοτίου Αφρικής, στην περιοχή του Γιοχάνεσμπουργκ, δεν έμειναν χωρίς την παροχή ελληνικής εκπαίδευσης για τα παιδιά τους. Από το 1935, υπήρχε ήδη ένα ιδιωτικό σχολείο (το οποίο λειτουργούσε και ως οικοτροφείο), που ιδρύθηκε από τον ιερέα Ηλία Μπερτόλη, στο Rosebank (προάστιο του Γιοχάνεσμπουργκ) (Doukakis, 2017). Η διοίκηση του σχολείου περνά από το 1965 στον έλληνα εκπαιδευτικό κ. Πρωτόπαπα και λειτούργησε στο χώρο του, ως το 1989, Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο με 150 έως 200 μαθητές το χρόνο, παρέχοντας έτσι ελληνική εκπαίδευση και με χαμηλά δίδακτρα σε χιλιάδες ομογενείς μαθητές (Βλάχος, 2018).

Παράλληλα ιδρύθηκαν από τις Ελληνικές Κοινότητες, απογευματινά Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας (ΤΕΓ) σε ολόκληρη τη χώρα που λειτουργούσαν μετά το ωράριο των πρωινών σχολείων. Αυτά άρχισαν να λειτουργούν πριν ή μετά το 1950. Στην Ελληνική Κοινότητα του Benoni καταγράφεται λειτουργία σχολείου εκμάθησης της ελληνικής από το 1946, χρησιμοποιώντας, όμως, μια αίθουσα αγγλικού σχολείου για τα μαθήματα, αφού δεν υπήρχαν ακόμη οι εγκαταστάσεις της ελληνικής κοινότητας. Στο Cape Town η Κοινότητα προσέλαβε μία δασκάλα το 1957 για να διδάσκει την ελληνική γλώσσα το απόγευμα σε κοινοτική αίθουσα, ενώ στο Vaal καταγράφεται έναρξη του ΤΕΓ στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Σε κάθε περίπτωση τα σχολεία αυτά λειτούργησαν συστηματικά με την ολοκλήρωση των εγκαταστάσεων των Ελληνικών Κοινοτήτων αλλά και την έλευση αποσπασμένων εκπαιδευτικών από την Ελλάδα μετά το 1970. Σήμερα, στα απογευματινά σχολεία της Νοτίου Αφρικής, από την Pretoria μέχρι το Cape Town (Pretoria, Johannesburg, Vaal, Krugersdorp, Benoni, Alberton, Durban, Bloemfontein, Port Elizabeth, Cape Town), φοιτούν περίπου 600 μαθητές, οι οποίοι διδάσκονται από 9 αποσπασμένους και 2 ομογενείς εκπαιδευτικούς (Βλάχος, 2018).

3.1. 2 Φορείς και μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης

Η οργάνωση της διαπορικής εκπαίδευσης σε γενικές γραμμές είναι ίδια σε όλη την έκταση της χώρας της Νοτίου Αφρικής με μικρές διαφοροποιήσεις. Απευθύνεται αρχικά σε μαθητευόμενους ελληνικής καταγωγής αλλά ταυτόχρονα και σε αλλόφωνους που επιθυμούν να μάθουν Ελληνικά.

Οι επίσημοι φορείς που υπάρχουν στη Νότιο Αφρική είναι οι εξής:

1. Οι Ελληνικές Κοινότητες όπου λειτουργούν Σαββατιανά και απογευματινά Τμήματα Διδασκαλίας της Ελληνικής και Τμήματα Ενηλίκων. Η λειτουργία ή μη των Τμημάτων αυτών καθορίζεται κάθε χρονιά από τον αριθμό των ατόμων που εκδηλώνουν ενδιαφέρον κάθε σχολικό έτος. Στην περιοχή του Γιοχάννεσμπουργκ λειτουργούν επτά τέτοια τμήματα και στην ευρύτερη περιοχή ακόμη περισσότερα (Ο Ελληνισμός της Νοτίου Αφρικής, 2002).

Τα ΤΕΓ (Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας) σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο για την Ελληνογλώσση Εκπαίδευση θα πρέπει να έχουν τουλάχιστον 50 εγγεγραμμένους μαθητές για να λειτουργήσουν με αποσπασμένο εκπαιδευτικό πλήρους απασχόλησης. Τέτοια σχολεία λειτουργούν σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Ν. Αφρικής:

Johannesburg, Vaal, Pretoria, Durban, Bloemfontein, Port Elizabeth και Cape Town για ολόκληρη την εβδομάδα και σε μερικές άλλες για μερικές μέρες, όπως στο Krugersdorp, στο Benoni και στο Alberton. Στα ΤΕΓ οι μαθητές φοιτούν κατά τις απογευματινές ώρες, μετά το πρωινό τους σχολείο, συνήθως 1 έως 3 φορές την εβδομάδα. Διδάσκονται από τους αποσπασμένους εκπαιδευτικούς από την Ελλάδα, την ελληνική γλώσσα ως δεύτερη/ ξένη και στοιχεία ελληνικού πολιτισμού μέσα από σχολικά εγχειρίδια, αλλά και από την οργάνωση και τέλεση πολιτιστικών, επετειακών και άλλων εκδηλώσεων.

Η επιτυχία του ΤΕΓ όσον αφορά στην εκπλήρωση των σκοπών λειτουργίας του, εξασφαλίζεται όταν υπάρχει αρμονική και εποικοδομητική συνεργασία του εκπαιδευτικού με τον ιερέα και το Διοικητικό Συμβούλιο της εκάστοτε Ελληνικής Κοινότητας. Έτσι δημιουργείται πνεύμα συσπείρωσης όχι μόνο για την Κοινότητα και την Εκκλησία, αλλά και για το σχολείο με τη μέγιστη προσέλευση μαθητών σ' αυτό.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι επειδή πολλές φορές οι μαθητές είναι κουρασμένοι από το πρωινό σχολείο και το ελληνικό απογευματινό σχολείο δεν είναι υποχρεωτικό, ο έλληνας εκπαιδευτικός χρειάζεται να καταβάλει μεγάλες προσπάθειες για να δημιουργήσει θετικό κλίμα στους μαθητές του, μεριμνώντας παράλληλα να χρησιμοποιήσει το κατάλληλο υλικό και την κατάλληλη μέθοδο διδασκαλίας έτσι ώστε να εξασφαλίσει τα μέγιστα δυνατά μαθησιακά αποτελέσματα με ευχάριστο και ελκυστικό τρόπο για τους μαθητές (Βλάχος, 2018).

2. Η Σχολή ΣΑΧΕΤΙ (SAHETI: South African Hellenic Educational and Technological Institute). Πρόκειται για ένα ημερήσιο ιδιωτικό σχολείο, το οποίο διαθέτει τις εξής εκπαιδευτικές βαθμίδες:

- ✓ Παιδικός Σταθμός
- ✓ Νηπιαγωγείο
- ✓ Δημοτικό
- ✓ Γυμνάσιο
- ✓ Λύκειο
- ✓ Τμήματα Ενηλίκων που λειτουργεί από το 1998 δύο φορές την εβδομάδα.

Σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες το μάθημα των Ελληνικών είναι ενταγμένο στο ημερήσιο πρόγραμμα του σχολείου και είναι υποχρεωτικό για όλους τους μαθητές. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η ελληνική γλώσσα έχει συμπεριληφθεί σαν

μάθημα επιλογής- δεύτερη επιπρόσθετη γλώσσα- για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της Ν. Αφρικής (εξετάσεις Matric).

Εκεί όλοι οι μαθητές διδάσκονται την ελληνική γλώσσα χωρισμένοι σε επίπεδα, ανάλογα με τον βαθμό γνώσης της ελληνικής, από 3,5- 5 ώρες κάθε εβδομάδα με βιβλία που έχει εκδώσει το Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης ως υλικό κορμού και με άλλο εμπλουτιστικό υλικό που διαμορφώνουν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου. Όσον αφορά στη διδασκαλία του πολιτισμού, αυτή περιλαμβάνει: στοιχεία ιστορίας, μυθολογίας, θρησκευτικών, μουσικής διαθεματικής παιδείας και παραδοσιακού ελληνικού χορού, αλλά και όλες τις εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται και αφορούν στη διατήρηση και διάδοσή του (όπως εθνικές, επετειακές και πολιτιστικές). Διδάσκουν εκπαιδευτικοί που αποσπώνται από την Ελλάδα και εκπαιδευτικοί ομογενείς ή αδιόριστοι από την Ελλάδα που προσλαμβάνονται με ιδιωτικό συμβόλαιο από τη Σχολή (Βλάχος, 2018).

3. Η Έδρα Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Γιοχάνεσμπουργκ ξεκίνησε να λειτουργεί το 1987 με τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού ως Τομέας του τμήματος Ελληνικών και Λατινικών Σπουδών, στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών που λειτουργεί στο University of Johannesburg (πρώην R.A.U) αποτελώντας το μόνο τμήμα σε όλη την αφρικανική ήπειρο που προσφέρει πλήρες πτυχίο με πλήρες πρόγραμμα σε ελληνικές και κλασσικές σπουδές σε όλα τα επίπεδα (Φιλίππου, 2011). Σήμερα τα Νεοελληνικά ανήκουν στο Τμήμα Lancsal (Languages, Cultural Studies and Applied Linguistics), της Σχολής Γλωσσών του Πανεπιστημίου του Γιοχάνεσμπουργκ.

Διδάσκονται σε επίπεδο προπτυχιακών σπουδών (1-3 έτη) και σε επίπεδο μεταπτυχιακών (Honours, Μάστερς M.A. και Διδακτορικό). Οι φοιτητές επίσης μπορούν να σπουδάσουν Διδακτική των Νεοελληνικών. Το μάθημα των Νεοελληνικών Σπουδών έχει αναγνωρισθεί από το ΔΟΑΤΑΠ (πρώην ΔΙΚΑΤΣΑ). Οι έρευνες των Νεοελληνικών Σπουδών καλύπτουν χρονικά την περίοδο από τον Μεσαίωνα μέχρι και το Νεοελληνικό κράτος και συντονίζονται από τους Ομότιμους καθηγητές B. Hendrickx και Θέκλα Σανσαρίδου – Hendrickx (Βλάχος, 2018).

4. Η Ελληνική έδρα στο University of Witswatersrand (WITS) (Φιλίππου, 2011).

Ανεπίσημοι φορείς της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη Νότιο Αφρική είναι οι εξής:

- Το ημερήσιο ιδιωτικό σχολείο Crawford College, το οποίο προσφέρει μαθήματα Ελληνικών σε όσους μαθητές ελληνικής καταγωγής φοιτούν στο σχολείο αλλά και σε όσους επιθυμούν να παρακολουθήσουν.
- Το Τμήμα Ελληνικών της Νοτιοαφρικανικής Εταιρείας Ελληνικής Φιλοσοφίας και Ανθρωπιστικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Pretoria. Το Τμήμα αυτό λειτούργησε τη διετία 1998-2000 (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2003:41).

Άλλοι τρόποι ενίσχυσης της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στη Ν. Αφρική είναι οι εξής:

- Η αναγνώριση του μαθήματος της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης επιπρόσθετης γλώσσας στις Παναφρικανικές εξετάσεις matric. Οποιοσδήποτε μαθητής, ελληνικής και μη ελληνικής καταγωγής και από οποιοδήποτε σχολείο μπορεί να επιλέξει τα ελληνικά ως 7^ο ή 8^ο μάθημα για τις Παναφρικανικές εξετάσεις. Η προετοιμασία συμμετοχής για τις εξετάσεις μπορεί να γίνει από έλληνες εκπαιδευτικούς που είναι κατάλληλα καταρτισμένοι για τη διδασκαλία, αξιολόγηση και βαθμολόγηση της ελληνικής ως δεύτερης επιπρόσθετης γλώσσας. Η Σχολή Σαχέτι στο θέμα αυτό έχει καθοδηγητικό και υποστηρικτικό ρόλο.

- Οι εξετάσεις πιστοποίησης της Ελληνομάθειας. Η Σχολή Σαχέτι από το 2001 είναι εξεταστικό κέντρο για τις Εξετάσεις Πιστοποίησης Ελληνομάθειας στη Ν. Αφρική και σε γειτονικές χώρες. Προσφέρει δε σε όλους τους υποψηφίους δωρεάν εργαστηριακά μαθήματα προετοιμασίας. Στις εξετάσεις του 2018 συμμετείχαν 53 μαθητές σε όλα τα επίπεδα. Από το 2017 εξεταστικό κέντρο Πιστοποίησης Ελληνομάθειας δημιουργήθηκε και στο Cape Town, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή των μαθητών στις εξετάσεις και αυξάνοντας τους φετινούς υποψηφίους. Είναι γεγονός ότι η συμμετοχή των μαθητών στις εξετάσεις Ελληνομάθειας λειτουργεί πολύ θετικά στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας (Βλάχος, 2018).

Παρακάτω παρατίθενται σε πίνακα ο αριθμός των μαθητών-σπουδαστών στη Νότιο Αφρική για τα σχολικά έτη 1998-2002, καθώς αποτελεί την πιο σύγχρονη αναλυτική αριθμητική απεικόνιση.

Πίνακας 4: Κοινοτικά Σχολεία

ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ		
Περιοχές- πόλεις	1998	2002
Alberton	18	11
Benoni	38	27
Bloemfontein	40	31
Brakpan	27	17
Cape Town	67	113
Durban	52	49
East London	20	37
Germinston	44	9
Johannesburg:	142	112
Cyrildene		
Pantanassa	142	112
Robertsam	142	112
Linden	142	112
Lonehill	142	112
Krugersdorp	36	38
Port Elizabeth	35	32
Pretoria	95	69
Rustenburg	22	17
Springs	19	18
Vereeniging	30	20
Welkom	22	8
Witbank	27	-

Πίνακας 5: Σχολή Saheti

Σχολή Saheti	
1998	992
2002	943

Πίνακας 6: Σχολείο Crawford College

Σχολείο Crawford College	
1998	41
2002	67

Πίνακας 7: Πανεπιστήμιο RAU

Πανεπιστήμιο RAU	
1998	200
2002	250

Πίνακας 8: Τμήματα Ενηλίκων

Τμήματα Ενηλίκων		
Περιοχές- πόλεις	1998	2002
Bloemfontein	37	-
Cape Town	21	-
Durban	42	-
Germiston	8	-
Σχολή Saheti	28	27

Πίνακας 9: Πανεπιστήμιο Pretoria

Πανεπιστήμιο Pretoria		
1998	1999	2002
12	6	-

(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2003:42).

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει πιο αναλυτικά τον αριθμό των μαθητών στη πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη Νότιο Αφρική που ακολουθεί, για τα σχολικά έτη 1998-2002

Πίνακας 10: Μαθητές στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση		
Έτος	1998	2002
Νηπιαγωγείο	Αριθμός Μαθητών	

Κοινοτικά σχολεία	35	71
Σχολή Saheti	196	198
Υποσύνολο	231	269
Δημοτικό		
Κοινοτικά σχολεία	612	475
Σχολή Saheti	444	456*
Crawford College	41	67
Υποσύνολο	1097	998
Σύνολο	1328	1267

Πίνακας 11: Μαθητές στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση		
Έτος	1998	2002
	Αριθμός Μαθητών	
Κοινοτικά σχολεία	77	68
Σχολή Saheti (Γυμνάσιο- Λύκειο)	352	294*
Σύνολο	429	362
Γενικό Σύνολο	1757	1629
(Πρωτοβάθμια/Δευτεροβάθμια)		

*Το μαθητικό δυναμικό του σχολείου Saheti αποτελείται από 24% αλλοεθνών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2003).

Η υποχώρηση του αριθμού των Ελλήνων και η συγκέντρωσή τους κυρίως στις πόλεις Johannesburg και Pretoria (Κρυσταλλίδου, 2011) είχε ως συνέπεια και τη συρρίκνωση του αριθμού των μαθητών, με αποτέλεσμα το 2011 να παρέχεται ελληνόγλωσση εκπαίδευση μόλις σε 21 Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας, με περίπου 550 μαθητές, και φυσικά στο Ημερήσιο Σχολείο SAHETI (South African Hellenic Educational and Technical Institut), το οποίο το σχολικό έτος 2011 είχε συνολικά 499 μαθητές στο Δημοτικό, 299 στο Γυμνάσιο-Λύκειο, 237 στο Νηπιαγωγείο και 112 στο βρεφονηπιακό σταθμό (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2014).

3.1.2 Εκπαιδευτικό Προσωπικό:

Το διδακτικό προσωπικό της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη Νότιο Αφρική αποτελούν:

1. Έλληνες δημόσιοι εκπαιδευτικοί με απόσπαση. Οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί από την Ελλάδα φαίνεται να είναι τα κατεξοχήν άτομα που λειτουργούν και θεωρούνται από τους μαθητές ως εκπρόσωποι της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού.

2. Ομογενείς εκπαιδευτικοί (πτυχιούχοι ελληνικών Παιδαγωγικών Ακαδημιών ή Πανεπιστημίων με ή χωρίς προϋπηρεσία στην Ελλάδα, πτυχιούχοι ξένων Πανεπιστημίων- Wits και Rau- στα οποία παρακολούθησαν το πρόγραμμα σπουδών στις έδρες Νεοελληνικών). Οι ομογενείς αποτελούν «γέννημα-θρέμμα» της χώρας διαμονής, με καλή παιδαγωγική-διδακτική κατάρτιση αλλά όχι πάντα και με υψηλή γλωσσική επάρκεια στην Ελληνική. Επιπλέον θεωρούνται ως εκπρόσωποι της παροικίας και φορείς της διασπορικής ελληνικότητας (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ, 2010).

Οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί υπηρετούν σε μεγάλο βαθμό στα κοινοτικά απογευματινά και σαββατιανά σχολεία. Στη Σχολή Saheti υπηρετούν τόσο αποσπασμένοι όσο και ομογενείς εκπαιδευτικοί, οι τελευταίοι εκ των οποίων έχουν αυξηθεί αριθμητικά συγκριτικά με τους αποσπασμένους από την Ελλάδα (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2003).

Ανάμεσα στις δύο παραπάνω κατηγορίες εκπαιδευτικών, αποσπασμένων και ομογενών παρατηρούνται ανά διαστήματα εντάσεις έως και συγκρούσεις για δύο κυρίως λόγους:

Ο πρώτος λόγος σχετίζεται με την επαγγελματική αποκατάσταση των ομογενών εκπαιδευτικών, αφού οι αποσπασμένοι είναι ούτως ή άλλως Έλληνες δημόσιοι υπάλληλοι. Το επιχείρημα των ομογενών εκπαιδευτικών συνοψίζεται στη φράση: «έρχονται οι Ελλαδίτες και μας παίρνουν τις θέσεις». Η θέση αυτή των ομογενών έχει μία βάση αληθείας με την έννοια ότι οι φορείς ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη διασπορά προτιμούν για οικονομικούς λόγους έναν Ελλαδίτη αποσπασμένο εκπαιδευτικό, του οποίου τόσο ο μισθός όσο και τα ασφαλιστικά καλύπτονται εξ' ολοκλήρου από το ελληνικό κράτος.

Ο δεύτερος λόγος, που μπορεί να θεωρηθεί και σημαντικότερος γιατί πρόκειται για βαθύτερη διαφωνία ανάγεται στις διαφορετικές νοοτροπίες και κοσμοθεωρήσεις των δύο ομάδων εκπαιδευτικών. Οι δύο κατηγορίες εκπαιδευτικών είναι φορείς

διαφορετικών ταυτοτήτων, διαφορετικών εκφάνσεων της ελληνικότητας. Οι εντάσεις λοιπόν, προκύπτουν από την συνάντηση και αλληλεπίδραση της ελλαδικής ελληνικότητας με τις όποιες εκφάνσεις της διασπορικής ελληνικότητας (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2010).

3.1.3 Συντονιστές εκπαίδευσης:

Ο θεσμός του Συντονιστή Εκπαίδευσης θεσπίστηκε με το νόμο 2413/1996, άρθρο 14. Προπομπός του Συντονιστή Εκπαίδευσης υπήρξε ο Σύμβουλος Εκπαίδευσης που είχε θεσπισθεί με το νόμο 1304/1982, άρθρο 24.

Σύμφωνα με το άρθρο 24, παρ. 2 του νόμου 1304/82 «Οι Σύμβουλοι ασκούν διοικητικά, συμβουλευτικά και εποπτικά καθήκοντα σε θέματα που αφορούν τη λειτουργία και το προσωπικό των σχολείων της περιοχής ευθύνης τους. Ο Συντονιστής Συμβούλων συντονίζει και εποπτεύει το έργο των Συμβούλων και των εκπαιδευτικών της περιοχής ευθύνης του». Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας μπορούσαν να εξειδικεύονται και να καθορίζονται τα καθήκοντα των Συμβούλων Εκπαίδευσης (Σ.Ε.) και του Συντονιστή Συμβούλων Εκπαίδευσης (Σ.Σ.Ε.).

Ο νόμος 1304/82 ουσιαστικά θεσμοθέτησε και νομιμοποίησε μια υπάρχουσα κατάσταση η οποία διαμορφώθηκε στο πλαίσιο ad hoc πολιτικών που θεσμικά στηρίζονταν κατά κύριο λόγο στο ΝΔ 695/1970 (περί εκπαίδευσης ελληνοπαίδων εξωτερικού). Στην Ελληνική Πρεσβεία της Βόννης, για παράδειγμα, λειτουργούσε από τα τέλη της δεκαετίας 1970 ο θεσμός του Συντονιστή Συμβούλων Εκπαίδευσης Δυτικής Ευρώπης (ΣΣΕΔΕ). Με το νόμο 2413/1996, ο Σύμβουλος Εκπαίδευσης μετονομάζεται σε Συντονιστή Εκπαίδευσης και τίθεται σε νέα βάση, δεδομένου ότι ο ρόλος του δεν είναι πλέον διττός, «διοικητικός» και «συμβουλευτικός», αλλά τρισδιάστατος και συγκεκριμένα: - διοικητικός-οργανωτικός - παιδαγωγικός-συμβουλευτικός και πολιτικός-διαμεσολαβητικός. Η διαμεσολαβητική διάσταση προστέθηκε, επειδή υπήρχε ένα κενό σε επίπεδο διαπραγμάτευσης της ελληνικής πλευράς με τα κατά χώρα ή πολιτεία ή κρατίδιο Υπουργεία Παιδείας στο εξωτερικό. Και αυτό, επειδή οι ελληνικές διπλωματικές αντιπροσωπείες συνήθως δεν ασχολούνταν επισταμένως με θέματα εκπαίδευσης, ίσως επειδή δεν τα γνώριζαν επαρκώς (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2010).

3.1.4 Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης

1. Κοινοτικά σχολεία

Οι φορείς που είναι υπεύθυνοι για τη διοίκηση των Ελληνικών απογευματινών και σαββατιανών σχολείων είναι κυρίως οι Ελληνικές Κοινότητες, οι οποίες αναλαμβάνουν τόσο τη διοίκηση όσο και την οργάνωσή τους.

Επιπλέον σε κάθε κοινότητα λειτουργεί Σχολική Επιτροπή, η οποία είναι υπεύθυνη για τα θέματα λειτουργίας του Σχολείου, διαφορετικά ορίζεται υπεύθυνος σύμβουλος για τη λειτουργία του Σχολείου.

Το Γραφείο Συντονιστή Εκπαίδευσης είναι υπεύθυνο για την επίλυση προβλημάτων και την κάλυψη αναγκών σχετικά με το εκπαιδευτικό προσωπικό, τοποθετώντας αποσπασμένους εκπαιδευτικούς από την Ελλάδα. Άλλη λειτουργία του Γραφείου Συντονιστή Εκπαίδευσης είναι να προσανατολίζει και να κατευθύνει τους ομογενείς εκπαιδευτικούς, να παρακολουθεί τη λειτουργία των Σχολείων, να φροντίζει για τον εφοδιασμό τους με διδακτικό υλικό και ορίζει τους Διευθυντές ή υπεύθυνους των σχολείων. Τέλος προτείνει τρόπους καλύτερης λειτουργίας και συνεργάζεται στενά με τους κοινοτικούς φορείς για θέματα εκπαίδευσης (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2003).

2. Σχολή Saheti

Το Saheti (South African Hellenic Educational and Technical Institute- Ελληνική Τεχνική και Εκπαιδευτική Εταιρεία Νοτίου Αφρικής) είναι μια ανώνυμη μη κερδοσκοπική εταιρεία, η οποία διοικείται από ένα συμβούλιο και η οποία κατάφερε στα 30 χρόνια λειτουργίας με τη συμβολή της ελληνικής παροικίας της Νότιας Αφρικής να ιδρύσει ένα ιδιωτικό σχολείο, το οποίο είναι αναγνωρισμένο από το Υπουργείο Παιδείας της Νοτίου Αφρικής.

Σύμφωνα με το καταστατικό του Saheti, δέκα από τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου εκλέγονται κάθε δύο χρόνια. Η Ελληνική Κοινότητα του Johannesburg διορίζει τρία μέλη σ' αυτό. Στο Διοικητικό Συμβούλιο ανήκουν οι πρόεδροι των δύο σχολικών επιτροπών του Saheti, η πρόεδρος της Επιτροπής Κυριών του Saheti, ο πρόεδρος του Συλλόγου Αποφοίτων του Saheti, ο Γενικός Διευθυντής της Σχολής, ο Διευθυντής του Γυμνασίου-Λυκείου, ο Διευθυντής του Δημοτικού, ο Διευθυντής του Νηπιαγωγείου, ο Διευθυντής Ελληνικών Σπουδών, ο Διαχειριστής Οικονομικών του σχολείου και δύο εκπρόσωποι των μαθητών.

Το Διοικητικό Συμβούλιο συνεδριάζει μία φορά το μήνα και είναι υπεύθυνο για την οικονομική διαχείριση, τα περιουσιακά στοιχεία του Saheti, το οικοδομικό πρόγραμμα και την πρόσληψη/απόλυση του Γενικού Διευθυντή της Σχολής, ο οποίος είναι υπόλογος σ' αυτό (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ, 2003).

3. Τμήμα Ελληνικών και Λατινικών Σπουδών στο University of Johannesburg

Το τμήμα Ελληνικών και Λατινικών Σπουδών, στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών που λειτουργεί στο University of Johannesburg, διευθύνει η Dr. Andrea Doyle. Τον Τομέα του Μεσαιωνικού και Νεότερου Ελληνισμού οργάνωσε και διευθύνει ο Καθηγητής Benjamin Hendrickx. Η έδρα «Ελληνικών» πρωτοσυστάθηκε στο Johannesburg στο Rand Afrikaans University το 1968.

Το Τμήμα συγκροτούν τα προγράμματα σπουδών των Κλασικών Σπουδών και των Νέων Ελληνικών.

➤ Στο Τομέα των Κλασικών Σπουδών διδάσκονται τα ακόλουθα διδακτικά αντικείμενα: Κλασικός Πολιτισμός, Αρχαία Ελληνικά, Νέα Ελληνικά, και Λατινικά.

➤ Στον Τομέα των Νεοελληνικών Σπουδών διδάσκονται: η Νεοελληνική Γλώσσα, Νεοελληνική Λογοτεχνία, Ιστορία από το Βυζάντιο ως τη Σύγχρονη και ο Πολιτισμός.

Το διδακτικό προσωπικό του Τμήματος ανέρχεται σε δεκαπέντε άτομα. Για την κάλυψη των αυξημένων διδακτικών αναγκών των Τμημάτων αυτών έχει αποσπαστεί εκπαιδευτικός από το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, κλάδου Φιλολόγων (ΠΕ02) και έχουν προσληφθεί λέκτορες σύμφωνα με τον κανονισμό του Πανεπιστημίου, οι οποίοι απασχολούνται στο διδακτικό του έργο 9-10 ώρες εβδομαδιαίως και συμμετέχουν στα διάφορα ερευνητικά προγράμματα και δράσεις του που σχετίζονται με τον Ελληνισμό (Φιλίππου,2011).

3.1.5 Πιστοποίηση Ελληνομάθειας

Από το 2001 άρχισαν να διενεργούνται στη Νότιο Αφρική οι εξετάσεις για τις οποίες υπεύθυνο είναι το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Το Saheti έχει ορισθεί από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας ως εξεταστικό κέντρο και για την διενέργεια και εποπτεία των εξετάσεων υπεύθυνος είναι ο Συντονιστής Εκπαίδευσης.

Το 2001 και το 2002 ικανός αριθμός (πάνω από 30) μαθητών Λυκείων αλλά και αποφοίτων έδωσαν τις εξετάσεις στο Β' και Γ' επίπεδο με επιτυχία και περίπου 10 στο Δ' επίπεδο.

Για τις εξετάσεις χρειάζεται μια σχετική προετοιμασία η οποία είναι δύσκολη για όσους δεν φοιτούν σε ελληνικά σχολεία. Η ανταπόκριση ήταν θετική από την αρχή, διότι η επιτυχία σ' αυτές και το αναγνωρισμένο από την Ελλάδα πιστοποιητικό αποτελούν για τους ενδιαφερόμενους σοβαρό κίνητρο συμμετοχής (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ, 2003).

3.2 Αναλυτικά Προγράμματα και διδακτικό υλικό

3.2.1 Αναλυτικά προγράμματα των Κοινοτικών Σχολείων

Κάθε τάξη στα κοινοτικά απογευματινά σχολεία παρακολουθεί από τέσσερις με έξι διδακτικές ώρες (45') το μάθημα των Ελληνικών. Στο μάθημα της Γλώσσας κυρίως διδάσκονται τα τεύχη της σειράς «Μαθαίνω Ελληνικά» του Οργανισμού Έκδοσης Διδακτικών Βιβλίων με τις απαιτούμενες προσθήκες που έκαναν σ' αυτά οι δάσκαλοι, διδακτικό υλικό που ετοίμασαν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί καθώς επίσης διδακτικό υλικό του Εργαστηρίου Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Οι υπόλοιπες διδακτικές ώρες διατίθενται, ανάλογα με την κρίση του διδάσκοντα, στη διδασκαλία της Ιστορίας, των Θρησκευτικών και του Πολιτισμού.

Τα επίπεδα γλωσσομάθειας των ελληνικών απογευματινών σχολείων είναι στην πλειοψηφία τους ενδιάμεσα, δηλαδή ο μαθητής αφενός καταλαβαίνει την ελληνική γλώσσα αλλά δυσκολεύεται να την μιλήσει (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ, 2003).

3.2.2 Αναλυτικά προγράμματα και διδακτικό υλικό της Σχολής Saheti

Το μάθημα των Ελληνικών στο Saheti είναι υποχρεωτικό για όλους τους μαθητές σε όλες τις σχολικές βαθμίδες. Σύμφωνα με τα Αναλυτικά Προγράμματα του σχολείου, εκτός από το μάθημα των Ελληνικών είναι:

- α) Το μάθημα των Παραδοσιακών Ελληνικών Χορών
- β) Το μάθημα του Κλασσικού Ελληνικού Χορού
- γ) Το μάθημα της Μουσικής, στο οποίο διδάσκονται ελληνικά τραγούδια.

Στο Νηπιαγωγείο υπάρχει ένα επίπεδο γλωσσομάθειας και η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στοχεύει στην εξοικείωση των νηπίων με φυσικό και παιγνιώδη τρόπο με τον ελληνικό προφορικό λόγο και στην επαφή τους με την ελληνική πολιτισμική κληρονομιά και την ελληνορθόδοξη παράδοση.

Στο Δημοτικό, Γυμνάσιο- Λύκειο υπάρχουν τρία επίπεδα γλωσσομάθειας:

- Αρχαρίων(Ordinary)
- Ενδιάμεσο(Intermediate) και
- Προχωρημένο (Advanced),

Και οι στόχοι της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας είναι αντίστοιχα:

- α) να αποκτήσουν οι μαθητές το απαραίτητο βασικό λεξιλόγιο για επικοινωνία,
- β) να βελτιώσουν οι μαθητές το λεξιλόγιό τους για να μπορούν να επικοινωνούν γραπτά και προφορικά και να κατανοούν πιο σύνθετα κείμενα σε σχέση με το επίπεδο των αρχαρίων
- γ) να καλλιεργήσουν και να ενισχύσουν την ικανότητά τους να επικοινωνούν γραπτά και προφορικά στο μαθησιακό τους χώρο και στο εξωσχολικό περιβάλλον, αλλά και να έχουν την δυνατότητα αργότερα να ενσωματωθούν και να σταδιοδρομήσουν στον κοινωνικό και επαγγελματικό ελλαδικό χώρο.

Και στα τρία επίπεδα, εκτός από την υλοποίηση των γενικών γλωσσικών στόχων, βασική επιδίωξη είναι μέσω της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, να γνωρίσουν οι μαθητές στοιχεία της ελληνικής

ιστορίας και πολιτισμού καθώς και την ορθόδοξη χριστιανική παράδοση (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2003).

3.2.3 Πρόγραμμα Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Johannesburg

Στον Τομέα των Νέων Ελληνικών, σε προπτυχιακό επίπεδο, λειτουργούν τρία τμήματα για 1ο , 2ο και 3ο έτος σπουδών. Στο πρόγραμμα διδασκαλίας του εντάσσονται τα γνωστικά αντικείμενα της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, της Βυζαντινής Λογοτεχνίας, της Νεοελληνικής Ιστορίας, της Βυζαντινής Ιστορίας, της Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας και Πολιτισμού, των Λατινικών και της Ελληνοαγγλικής μετάφρασης. Τα μαθήματα αυτά διδάσκονται στους προπτυχιακούς φοιτητές σε προγράμματα ημερήσια, για φοιτητές πλήρους φοίτησης, και σε εσπερινά για εργαζόμενους.

Στον πρώτο έτος διδάσκεται η βασική δομή της Ελληνικής Γλώσσας και στο 2ο εξάμηνο προστίθεται και Εισαγωγή στη Νεοελληνική Λογοτεχνία. Στόχος είναι στο τέλος του ακαδημαϊκού έτους, οι φοιτητές να είναι ικανοί να διαβάσουν, να κατανοήσουν και να επικοινωνήσουν σε απλό νεοελληνικό λόγο.

Στο δεύτερο έτος γίνεται εμβάθυνση στις γραμματικοσυντακτικές δομές της γλώσσας και στόχος είναι η κατανόηση συνθετότερων μορφών λόγου και η επικοινωνία στο επίπεδο αυτό. Επίσης στο έτος αυτό διδάσκεται η Νεότερη Ελληνική Ιστορία της περιόδου μετά το 1821 έως σήμερα και Λογοτεχνία.

Στο τρίτο έτος ολοκληρώνεται η διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας και στόχος είναι η δυνατότητα κατανόησης και παραγωγής γραπτού λόγου σε άρτιο επίπεδο, καθώς επίσης και η δυνατότητα μετάφρασης κειμένων από τα ελληνικά στα αγγλικά και το αντίστροφο. Τέλος στο έτος αυτό διδάσκεται Λογοτεχνία και Βυζαντινή Ιστορία, ώστε οι φοιτητές να είναι σε θέση να παρακολουθήσουν και να αντιληφθούν την ιστορική συνέχεια του Ελληνισμού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Στο μεταπτυχιακό και διδακτορικό πρόγραμμα σπουδών, το τμήμα παρέχει τη δυνατότητα σε φοιτητές να συνεχίσουν τις σπουδές τους, σε θέματα που αφορούν τους εξής τομείς:

1. Διδασκαλία της μετα-βυζαντινής και σύγχρονης Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού: προβλήματα εθνικότητας, μειονοτήτων και ρατσισμού. Τα Ελληνικά ως ξένη γλώσσα. Η εικόνα της Ελλάδας. Η χρηστικότητα και η αξία των εγχειριδίων διδασκαλίας της Ελληνικής.
2. Θέματα Ελληνικής Ιστορίας της Εκπαίδευσης του 19ου και 20ου αιώνα.
3. Θέματα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας: η διδασκαλία του Βυζαντινού Πολιτισμού. Βυζαντινή Ιστορία. Πατέρες της Ελληνικής Εκκλησίας. Εικόνες
4. Θέματα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας: γλωσσικός συγκρητισμός, τσιφλίκια και οθωμανικοί θεσμοί στην Ελλάδα
5. Θέματα λαογραφίας και σύγχρονης Ελληνικής Λογοτεχνίας (Φιλίππου, 2011).

4. Συγκεφαλαιωτικές παρατηρήσεις- Προτάσεις

Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση δεν αφορά μόνο την εκμάθηση της γλώσσας αλλά και τη διατήρηση και ενίσχυση της ελληνικής ταυτότητας των ομογενών μαθητών. Αυτό επιτυγχάνεται με τη διδασκαλία των πολιτισμικών μαθημάτων αλλά και μέσω χρήσης της ελληνικής γλώσσας τόσο στο σχολικό όσο και στο οικογενειακό περιβάλλον.

Ο ρόλος της οικογένειας στη διατήρηση και καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας και ταυτότητας είναι καθοριστικός. Αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι πολλά Ελληνόπουλα δεν φοιτούν πλέον σε μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης εξαιτίας της έλλειψης ενδιαφέροντος και κινήτρου από πλευράς των οικογενειών και της σταδιακής αφομοίωσης της ελληνικής οικογένειας στην ευρύτερη κοινωνία της Νοτίου Αφρικής αλλά και σε πρακτικούς λόγους όπως η γεωγραφική απόσταση από το σχολείο, η έλλειψη χρόνου κ.α. (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ,2003).

Εκτός από την οικογένεια και το σχολείο, στη σύγχρονη εποχή ο ρόλος του διαδικτύου είναι μείζονος σημασίας. Το διαδίκτυο παρά τις αρνητικές εκφάνσεις του αποτελεί ένα χώρο που δίνει τη δυνατότητα επαφής μέσω εικονικής πραγματικότητας με την Έλληνας ανά τον κόσμο, ενισχύοντας τις σχέσεις των

ανθρώπων αυτών με τον πολιτισμό και τη γλώσσα καθώς και τις παραδοσιακές μορφές εκπαίδευσης και διδασκαλίας.

Το διαδίκτυο είναι ένα περιβάλλον στο οποίο κυριαρχεί η αγγλική γλώσσα. Θα έχει ενδιαφέρον να δούμε πώς θα αναπτυχθεί η ελληνική γλώσσα μέσω ενός εργαλείου που προάγει κυρίως την Αγγλική και τι είδους σύνδεση πολιτισμική πραγματοποιείται ιδιαίτερα από την πλευρά των παιδιών της ομογένειας. Ήδη τα τελευταία χρόνια υλοποιούνται προγράμματα για διαδικτυακή επικοινωνία, διδασκαλία, επιμόρφωση και γενικότερα επαφή. Μένει να αποδειχθεί αν το μαθησιακό περιβάλλον αυτό θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί και αν η «εικονική πραγματικότητα» του διαδικτύου μπορεί να αποτελέσει χώρο χρήσης της γλώσσας ώστε να αναπτυχθεί η επιθυμητή διγλωσσία (Δέδε, Κούρτη, Σκούρτου & Φιλιπιάδου, 1999).

Στο διαμορφωμένο λοιπόν παγκόσμιο περιβάλλον, με δεδομένο ότι ο ελληνισμός ήταν ήδη διασκορπισμένος ανά τον κόσμο πριν την παγκοσμιοποίηση, οι απανταχού Έλληνες αποδεικνύουν ότι συνεχίζουν να ανταποκρίνονται θετικά στην πρόκληση των υπερεθνικών σχημάτων. Ζητούμενο βέβαια αλλά και αναγκαίο είναι η προώθηση μιας κοινής στρατηγικής και η διαμόρφωση μιας νέας σχέσης μεταξύ μητροπολιτικού κέντρου και διασποράς που θα τους επιτρέψει να λειτουργούν στο παγκόσμιο γίγνεσθαι πέρα από πολιτισμικούς συναισθηματισμούς ως κοινότητα με στερεά δίκτυα επικοινωνίας και με αρχές και αξίες που θα διασφαλίσουν την ειρηνική, γόνιμη και δημιουργική συνύπαρξή τους με τους υπόλοιπους λαούς της γης.

5. Ερευνητικό μέρος

5.1 Hellenic school of Mpumalanga

Πρόκειται για ένα απογευματινό σχολείο της Ελληνικής Κοινότητας Mpumalanga, που βρίσκεται στην περιοχή Witbank. Ο αριθμός των μαθητών κατά το σχολικό έτος 1996 διαμορφώνεται ως εξής:

Τάξη 1^η: 8 μαθητές

Τάξη 2^α: 4 μαθητές

Τάξη 4^η: 2 μαθητές

Τάξη 5^η: 2 μαθητές

Τάξη 6^η: 1 μαθητής.

Τη χρονιά αυτή λειτουργούσε καθημερινά με λίγες διαφοροποιήσεις από μέρα σε μέρα με γενικό ωράριο 14:00-19:00.

5.2 Ελληνικό Δημοτικό Σχολείο East London

Για το παρόν σχολείο συλλέχθηκαν στοιχεία για τις χρονολογίες 1988, 1990, 1991, 1992, 1994, 1995, 1996, 1999.

Το κοινοτικό αυτό σχολείο λειτουργεί απογευματινές ώρες και έχει και παραρτήματα στα περίχωρα.

Το 1988 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A	B	Γ	Δ	E	ΣΤ	Σύνολο
Κεντρικό Ηστ Λόντον	1	-	2	1	-	1	5
Παράρτημα Κινγκ Γουίλιαμς	2	1	2	1	2	-	8
Παράρτημα Κουήνς Τάουν	1	1	-	4	4	-	10

Γενικό Σύνολο	4	2	4	6	6	1	23
------------------	---	---	---	---	---	---	----

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

	Ενεγράφησαν	Διέκοψαν	Παρέμειναν
Ηστ Λόντον	8	3	5
Κινγκ Γουίλιαμς	10	-	10
Κουήνς Τάουν	10	-	10
Ουμτάτα	15	-	15
ΣΥΝΟΛΟ	43	3	40

Τη χρονιά αυτή ο αριθμός των δασκάλων ανέρχεται σε δύο (2).

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	1 ^η	2 ^α	3 ^η	4 ^η	5 ^η	6 ^η	ΣΥΝ ΟΛΟ
East London	7	1	-	-	-	-	8
King Williams Town ¹	6	-	-	-	-	-	6
Queens Town ²	3	1	1	-	-	-	5
Umtata	7	-	1	1	-	-	9
ΣΥΝΟΛΟ	23	2	2	1	-	-	28

Σημείωση¹: Η πόλη King Williams Town βρίσκεται σε απόσταση 60 χιλιομέτρων από το East London όπου και λειτουργεί κάθε Τρίτη Ελληνικό σχολείο.

Σημείωση²: Η πόλη Queens Town βρίσκεται σε απόσταση 200 χιλιομέτρων από το East London.

Υπάρχουν αμφιβολίες από την Διεύθυνση του σχολείου για το αν μπορούν να θεωρηθούν παραρτήματα του East London ή ως ξεχωριστά σχολεία.

Το ωρολόγιο πρόγραμμα των σχολείων είναι 15:00-17:30, το παράρτημα του King Williams Town λειτουργούσε κάθε Τρίτη μετά τις 17:30.

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	1 ^η	2 ^α	3 ^η	4 ^η	5 ^η	6 ^η	ΣΥΝΟΛΟ
East London	7	-	2	-	-	-	9
King Williams Town	3	3	-	-	-	-	6
ΣΥΝΟΛΟ	10	3	2	-	-	-	15

Το Ελληνικό Σχολείο East London(κεντρικό) λειτουργούσε Δευτέρα- Πέμπτη και Σάββατο 15:00- 17:30 και τις Παρασκευές λειτουργούσε το σχολείο στο King Williams Town τις ίδιες ώρες καθώς ο εκπαιδευτικός ήταν ένας (1).

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Ο αριθμός των μαθητών κατά το σχολικό έτος 1994 διαμορφώνεται ως εξής:

Τάξη 1^η: 5 μαθητές

Τάξη 2^α: 5 μαθητές

Τάξη 3^η: 6 μαθητές

Τάξη 4^η: 5 μαθητές

Τάξη 5^η: 1 μαθητές

Τάξη 6^η: 1 μαθητής

Σύνολο: 23 μαθητές

Τη χρονιά αυτή λειτουργεί μόνο το Τμήμα στο East London. Το ωρολόγιο πρόγραμμα είναι: Δευτέρα 15:00- 18:30 και Τρίτη- Παρασκευή 14:30-18:30

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	1 ^η	2 ^α	3 ^η	4 ^η	5 ^η	6 ^η	ΣΥΝΟΛΟ
East London	-	-	3	3	3	1	10
King Williams Town	-	1	2	1	3	5	12
ΣΥΝΟΛΟ	-	1	5	4	6	6	22

Για αυτή τη σχολική χρονιά βρέθηκαν καταγεγραμμένα και κάποια στοιχεία των μαθητών. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι ηλικίες ποικίλλουν από 9-18 ετών, φανερόντας ότι οι μαθητές δεν φοιτούν στις τάξεις του Δημοτικού ανά ηλικία αλλά ανά γνωστικό επίπεδο.

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	1 ^η	2 ^α	3 ^η	4 ^η	5 ^η	6 ^η	ΣΥΝΟΛΟ
East London		-	3	2	4	-	9
King Williams Town	-	1	-	-	2	4	7
ΣΥΝΟΛΟ	-	1	3	2	6	4	16

Για αυτή τη σχολική χρονιά βρέθηκαν καταγεγραμμένα και κάποια στοιχεία των μαθητών, οι ηλικίες ποικίλλουν από 10-18 ετών.

Το 1999 λειτούργησε ως εξής:

Σύνολο εγγραφέντων μαθητών 5, εκ των οποίων 4 μαθητές είναι καταχωρημένοι στο δελτίο στο Τμήμα Αρχαρίων και 1 στο Τμήμα Μεσαίων (όπως αποκαλείται).

5.3 Ελληνικά Σχολικά Παραρτήματα της Ελληνικής Κοινότητας East Rand

Από επιστολή της Διεύθυνσης του ελληνικού σχολείου (8/12/1977) γνωστοποιείται ότι η Ελληνική Κοινότητα East Rand περιλαμβάνει στους κόλπους της τον Απόδημο Ελληνισμό τριών πόλεων: Brakpan, Boksburg, Kempton Park. Η έδρα της Κοινότητας βρίσκεται στην πόλη Brakpan. Σε κάθε

μία από τις παραπάνω πόλεις, λειτουργεί κι ένα Ελληνικό Σχολικό Παράρτημα.

Το 1977 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	1 ^η	2 ^α	3 ^η	4 ^η	5 ^η	6 ^η	ΣΥΝΟΛΟ
Μπράκμπαν	36	19	19	18	6	2	100
Μπόκσμπουργκ	9	3	6	2	1	5	26
Κέμπτον Πάρκ	15	8	2	2	4	5	36
ΣΥΝΟΛΟ	60	30	27	22	11	12	162

Οι ημέρες λειτουργίας και η σε διδακτικό προσωπικό σύνθεση κάθε Παρατήματος διαμορφώνεται ως εξής:

«ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΒΡΑΚΡΑΝ»

Ημέρες λειτουργίας: Δευτέρα- Τετάρτη- Παρασκευή

Εκπαιδευτικοί: 2

«ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΒΟΚΣΒΟΥΡΓ»

Ημέρες λειτουργίας: Τρίτη- Πέμπτη

Εκπαιδευτικοί: 1

«ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΜΠΤΟΝ ΠΑΡΚ»

Ημέρες λειτουργίας: Τρίτη- Πέμπτη

Εκπαιδευτικοί: 1

*Και στα 3 Παρατήματα δίδασκαν οι ίδιοι εκπαιδευτικοί.

Το 1977 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	1 ^η	2 ^α	3 ^η	4 ^η	5 ^η	6 ^η	ΣΥΝΟΛΟ
Μπράκμπαν	25	13	18	17	14	4	91
Μπόκσμπουργκ	10	6	3	4	2	2	27
Κέμπτον Πάρκ	10	10	7	1	2	5	35
ΣΥΝΟΛΟ	45	29	28	22	18	11	153

Το 1986 λειτούργησε ως εξής:

Το Ελληνικό Δημοτικό Σχολείο Μπράκμπαν κατά το σχολικό έτος 1986 άρχισε τη λειτουργία του στις 8 Ιανουαρίου 1986 και έκλεισε λόγω διακοπών στις 3 Δεκέμβρη .

Στο σχολείο δίδασκαν 2 εκπαιδευτικοί, ο ένας μετά τον άλλον χρονικά, αμφότεροι αποσπασμένοι από το Υ.Π.Ε.Π.Θ.

Το σχολείο λειτούργησε ως μονοθέσιο στην αρχή για μικρό χρονικό διάστημα (4 ημέρες ανά εβδομάδα) και από τον Μάρτιο μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς λειτούργησε 6 μέρες την εβδομάδα (Δευτέρα- Σάββατο). Οι ώρες διδασκαλίας ήταν καθημερινά 15:00-17:30 και το Σάββατο 09:00-11:30. Οι μαθητές που αρχικά γράφτηκαν, παρακολούθησαν και διέκοψαν είναι οι εξής:

Τάξη	Ενεγράφησαν αρχικά	Πήραν μετεγγραφή	Διέκοψαν	Φοίτησαν μέχρι τέλους
Α΄	14	-	3	11
Β΄	6	1	-	5
Γ΄	17	-	2	15
Δ΄	14	-	1	13
Ε΄	11	1	-	10
ΣΤ΄	6	-	1	5
ΣΥΝΟΛΟ	68	2	7	59

Το 1988 λειτούργησε ως εξής:

Τη χρονιά αυτή θα λειτουργήσει μόνο το Κεντρικό Παράρτημα.

Τάξη	Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄	Ε΄	ΣΤ΄	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα	-	10	10	6	11	10	47

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	6	5	4	5	9	4	33
Παράρτημα							

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Για τη σχολική αυτή χρονιά υπάρχουν στοιχεία για το Γυμνάσιο-Λύκειο της Ελληνικής Κοινότητας Μπράκμπαν. Το σχολείο αυτό είναι επίσης απογευματινό, στο οποίο διδάσκει ένας (1) εκπαιδευτικός (Πτυχιούχος Φιλοσοφικής Σχολής).

Το μαθητικό δυναμικό και το ωρολόγιο πρόγραμμα διαμορφώνονται ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	A	B'	Γ'	ΣΥΝΟΛΟ
	Γυμνασίου	Γυμνασίου	Γυμνασίου	Λυκείου	Λυκείου	Λυκείου	
Κεντρικό	3	5	2	2	-	-	12

Ωρολόγιο Πρόγραμμα Σχολείου

Το σχολείο λειτουργεί από τις 15:00 έως τις 17:30 και ημέρες Δευτέρα και Τετάρτη.

Δευτέρα: 1^η ώρα: Νεοελληνική Γλώσσα (Α' Γυμνασίου)

2^η ώρα: Έκθεση (Β' Γυμνασίου)

3^η ώρα: Θρησκευτικά (Γ' Γυμνασίου)

4^η ώρα: Γεωγραφία (Α' Λυκείου)

Τετάρτη: 1^η ώρα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία(Α' Γυμνασίου)

2^η ώρα: Νεοελληνική Γλώσσα(Β' Γυμνασίου)

3^η ώρα: Νεοελληνική Γραμματεία(Γ' Γυμνασίου)

4^η ώρα: Ιστορία(Α' Λυκείου)

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τη χρονιά αυτή το σχολείο λειτουργεί ως διθέσιο. Ένας εκ των δύο εκπαιδευτικών αναλαμβάνει τις τάξεις Α' και Γ' Δημοτικού και ο άλλος τις τάξεις Β', Δ' και Ε'.

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	15	6	5	8	12	-	46
Παράρτημα							

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Το σχολείο λειτουργεί ως μονοθέσιο, από Δευτέρα έως Παρασκευή και ώρες 15:00- 17:30. Τα μαθήματα που διδάσκονται είναι: Ελληνικά (Γλώσσα), Μελέτη Περιβάλλοντος, Ιστορία και Γεωγραφία (στις μεγαλύτερες τάξεις).

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	9	4	4	-	6	1	24
Παράρτημα							

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	5	6	2	3	-	6	22
Παράρτημα							

Για τα έτη 1997, 1998, 1999 αντλούμε στοιχεία από συγκεντρωτικό πίνακα που συντάχθηκε το 1999.

Το 1997 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	8	4	5	2	2	-	21
Παράρτημα							

Το 1998 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	-	7	4	5	2	2	20
Παράρτημα							

Τη χρονιά αυτή εμφανίζεται και ένας (1) μαθητής στην Γ' Γυμνασίου.

Το 1999 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	6	-	5	5	7	3	26
Παράρτημα							

Τη χρονιά αυτή εμφανίζεται επιπλέον ένας μαθητής στην Α' Γυμνασίου και ένας μαθητής στο Τμήμα Ενηλίκων.

5.4 Ελληνικό Δημοτικό Σχολείο Port Elizabeth

Για το παρόν σχολείο συλλέχθηκαν στοιχεία για τις χρονολογίες 1990,1991,1992,1993,1994,1995,1996,1999. Το σχολείο αυτό υπάγεται στην Ελληνική Κοινότητα Port Elizabeth. Τις περισσότερες χρονιές το σχολείο λειτουργεί ως μονοθέσιο.

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	2	4	3	8	10	2	29
Παράρτημα							

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	7	6	8	8	7	5	41
Παράρτημα							

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα	10	5	6	9	7	8	45

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα	13	5	5	2	4	3	32

Αυτή τη σχολική χρονιά στο σχολείο λειτούργησε και ξενόγλωσσο τμήμα. Στο τμήμα φοιτούσαν μαθητές που δεν γνώριζαν καθόλου την ελληνική γλώσσα και διδάσκονταν μόνο το μάθημα των Νέων Ελληνικών. Τα μαθήματα περιλαμβάνουν την εκμάθηση απλών φράσεων ή λέξεων, ώστε μετά από κάποιο χρονικό διάστημα (ανάλογο με τη συχνότητα φοίτησης, το ενδιαφέρον των μαθητών και των γονέων), οι μαθητές αυτοί να μπορούν να ενταχθούν σε μία κανονική τάξη. Το συγκεκριμένο τμήμα είχε 11 μαθητές. Έτσι το 1993 το σχολείο γίνεται διθέσιο.

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα	6	10	3	5	2	-	26

Τη χρονιά αυτή συνεχίζει να υφίσταται το ξενόγλωσσο τμήμα με 8 μαθητές. Εμφανίζεται όμως και μία νέα μορφή τμήματος, αυτή των ακροατών. Η τάξη των ακροατών περιλαμβάνει μαθητές μη σχολικής ηλικίας, που ωστόσο μιλούν τη γλώσσα σε ικανοποιητικό βαθμό, η δε φοίτησή τους έχει κυρίως προπαρασκευαστικό χαρακτήρα. Είναι βέβαιο ότι οι μαθητές αυτοί αποκτώντας τη σχολική ηλικία θα είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις σχολικές τους υποχρεώσεις.

Επίσης υπάρχουν δύο μαθητές, οι οποίοι, αφού αποφοίτησαν κανονικά από το Ελληνικό Σχολείο με άριστη γνώση της ελληνικής γλώσσας, παρακολουθούν και διδάσκονται τα μαθήματα «Νεοελληνικής γλώσσας και Πραγματείας» αντιστοίχου επιπέδου.

Για τη χρονιά αυτή υπάρχει αναφορά σχετικά με τη διακοπή φοίτησης 8 μαθητών.

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	7	6	6	5	4	3	31
Παράρτημα							

Στο ξενόγλωσσο τμήμα υπάρχουν 6 μαθητές, στην τάξη ακροατών 4 μαθητές και 2 μαθητές Α' Γυμνασίου. Το σχολείο παραμένει διαθέσιμο και αυτή τη χρονιά.

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	10	5	8	2	4	1	30
Παράρτημα							

Τη χρονιά αυτή τα επιπλέον τμήματα εμφανίζονται στα έγγραφα με ελαφρώς διαφοροποιημένη ονομασία. Στην «Ξενόγλωσση» φοιτούν 7 μαθητές, στην «Προσχολική- Ακροατές» φοιτούν 4 μαθητές, οι οποίοι όμως δεν είναι εγγεγραμμένοι στο σχολείο, και στα «Γυμνασιακά μαθήματα» φοιτούν 2 μαθητές. Το σχολείο παραμένει διαθέσιμο και λειτουργεί από τις 15:00 ως τις 17:30. Τη χρονιά αυτή διέκοψαν τη φοίτησή τους στο σχολείο 6 μαθητές.

Το 1999 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό	6	5	4	4	2	2	23
Παράρτημα							

Στο τμήμα «Ξενόγλωσση» φοιτούν 10 μαθητές ενώ τα υπόλοιπα τμήματα δεν έχουν καθόλου μαθητές.

5.5 Το Ελληνικό Δημοτικό Σχολείο Ελληνικής Κοινότητας Κέηπ Τάουν και Περιχώρων.

Το 1985 λειτούργησε ως εξής:

Η κίνηση των μαθητών ήταν η εξής:

- Εγγραφέντες: 117
- Μεταγράφησαν στην Ελλάδα: 4
- Διέκοψαν τη φοίτηση: 5
- Φοίτησαν και προήχθησαν: 94
- Φοίτησαν και απολύθηκαν: 14

Στο σχολείο της χρονιά αυτή υπηρετούν 2 εκπαιδευτικοί.

Αποτελείται από το Κεντρικό Σχολείο και από δύο Παραρτήματα. Το Κεντρικό Σχολείο λειτουργεί Τρίτη έως Παρασκευή από τις 3:30μ.μ. μέχρι τις 6:00μ.μ. σε αίθουσες διαμορφωμένες στο Κεντρικό χολ της Κοινότητας.

Κάθε Δευτέρα από τις 4:00μ.μ. μέχρι τις 6:30 μ.μ. λειτουργεί το Παράρτημα του Fish-hoek και κάθε Σάββατο από τις 9:00 π.μ. μέχρι 11:30 π.μ. το Παράρτημα Bellville, σε απόσταση 40 χιλιάμετρα το καθένα από το Κεντρικό Σχολείο, όπου φοιτούν 12 και 25 μαθητές. Τα δύο Παραρτήματα στεγάζονται σε Κυβερνητικά Σχολεία, που χορηγήθηκαν ύστερα από αίτηση της Κοινότητας.

Οι μαθητές φοιτούν μία φορά την εβδομάδα στο Ελληνικό Σχολείο εκτός από τους μαθητές της Α' Δημοτικού που φοιτούν δύο φορές.

Στο συγκεκριμένο σχολείο φοιτούν και μαθητές που έρχονται από πολύ μακριά (μέχρι 120 χιλιάμετρα) (Caledon, Grabo, Worcester).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στην Έκθεση για τη λειτουργία του Σχολείου σημειώνεται ελλιπή φοίτηση αρκετών μαθητών τόσο εξαιτίας της δυσκολίας μετακίνησης λόγω της απόστασης, όσο και λόγω της έκρυθμης πολιτικής κατάστασης που συνοδευόταν από αναταραχές και επεισόδια.

Το 1987 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
------	----	----	----	----	----	-----	--------

Κεντρικό Παράρτημα	-	16	6	7	16	11	56
Bellville	2	4	1	1	4	8	20
Fish-hoek	-	3	-	-	2	-	5
ΣΥΝΟΛΟ	2	23	7	8	22	19	81

Το 1988 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα	9	3	7	5	8	15	47
Bellville	9	4	5	4	3	5	30
Fish-hoek	-	-	3	-	-	-	3
ΣΥΝΟΛΟ	18	7	15	9	11	20	80

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Εγγραφέντες	26	6	17	8	6	5	68
Διακόψαντες	16	2	-	-	-	-	18
Παραμείναντες	10	4	17	8	6	5	50

• Από το 1990 και στο εξής το σχολείο αυτό εμφανίζεται στα έγγραφα και με την ονομασία «Κοσμάς ο Αιτωλός»

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Woodstock	6	2	2	2	2	2	16
Bellville	6	4	2	7	3	6	28
Seafront	8	4	7	3	4	3	29
Diepriver	1	4	3	2	1	4	15
ΣΥΝΟΛΟ	21	14	14	14	10	15	88

Το Κεντρικό Παράρτημα λειτουργεί Τρίτη έως Παρασκευή και ώρες 3:30μ.μ.-6:00μ.μ.. Το Παράρτημα Bellville λειτουργεί Σάββατο και ώρες 9:00π.μ.- 1:00 μ.μ.. Το Παράρτημα Diepriver λειτουργεί Δευτέρα και ώρες 3:30μ.μ.-6:00μ.μ..Το Παράρτημα Seafront λειτουργεί Τρίτη, Πέμπτη και Παρασκευή και ώρες 3:30μ.μ.-6:00μ.μ..

Όλα τα Παραρτήματα λειτουργούν ως διαθέσια με τους ίδιους εκπαιδευτικούς εκτός από το Κεντρικό που λειτουργεί ως τριθέσιο σχολείο.

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Woodstock	6	2	1	2	3	6	20
Bellville	7	4	2	6	8	5	32
Seafront	4	6	2	3	4	4	23
Diepriver	2	1	4	2	3	4	16
ΣΥΝΟΛΟ	19	13	9	13	18	19	91

- Το Κεντρικό Παράρτημα λειτουργεί Τρίτη και Τετάρτη και ώρες 3:30μ.μ.-6:00μ.μ.. Το Παράρτημα Bellville λειτουργεί Σάββατο και ώρες 9:00π.μ.- 12:00 μ.μ.. Το Παράρτημα Diepriver λειτουργεί Δευτέρα και ώρες 3:30μ.μ.-6:00μ.μ..Το Παράρτημα Seafront λειτουργεί Τρίτη, Πέμπτη και Παρασκευή και ώρες 3:30μ.μ.-6:00μ.μ..

- Τη χρονιά αυτή όλα τα Παραρτήματα λειτουργούν ως τριθέσια με τους ίδιους εκπαιδευτικούς εκτός από το Παράρτημα Diepriver που λειτουργεί ως διθέσιο.

- Στην αλληλογραφία του σχολείου με τον Εκπαιδευτικό Σύμβουλο αναφέρεται ότι στο Ελληνικό Σχολείο Cape Town και Περιχώρων εργάζονται ένας Νηπιαγωγός, 3 Δάσκαλοι και ένας Φιλολόγος. Συνεπώς υπάρχουν Νηπιαγωγείο και Γυμνάσιο στην συγκεκριμένη Ελληνική Κοινότητα.

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
------	----	----	----	----	----	-----	--------

Κεντρικό Παράρτημα- Woodstock	-	2	-	2	1	-	5
Bellville	2	5	3	2	1	5	18
Seafront	-	2	1	2	2	-	7
Diepriver	1	3	-	1	-	1	6
ΣΥΝΟΛΟ	3	12	4	7	4	6	36

- Το Κεντρικό Παράρτημα λειτουργεί Τρίτη και Τετάρτη και ώρες 3:30μ.μ.-6:00μ.μ.. Το Παράρτημα Bellville λειτουργεί Σάββατο και ώρες 9:00π.μ.- 12:00 μ.μ.. Το Παράρτημα Diepriver λειτουργεί Δευτέρα και ώρες 3:30μ.μ.-6:00μ.μ..Το Παράρτημα Seafront λειτουργεί Τρίτη, Πέμπτη και Παρασκευή και ώρες 3:30μ.μ.-6:00μ.μ..

- Τη χρονιά αυτή όλα τα Παραρτήματα λειτουργούν ως διαθέσιμα με τους ίδιους εκπαιδευτικούς εκτός από το Παράρτημα Bellville που λειτουργεί ως τριθέσιο.

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Woodstock	25	22	3	12	-	1	63

Τη χρονιά αυτή λειτουργεί μόνο το Κεντρικό Παράρτημα από Δευτέρα έως και Παρασκευή και ώρες 3:30μ.μ.-6:00μ.μ. και Σάββατο 9:00π.μ.- 11:00π.μ.. Το Γυμνάσιο έχει 20 μαθητές. Τη χρονιά αυτή δημιουργείται και Τμήμα Ενηλίκων με 15 μαθητές και ώρες μαθημάτων κάθε Δευτέρα και Τρίτη 6:00μ.μ.-8:00μ.μ.

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Woodstock	14	10	8	4	3	2	41

- Στο Νηπιαγωγείο φοιτούν 22 μαθητές
- Στο Τμήμα Ενηλίκων φοιτούν 25 μαθητές

- Το σχολείο λειτουργεί ως διαθέσιο και οι ίδιοι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν το Νηπιαγωγείο, το Δημοτικό και το Τμήμα Ενηλίκων.

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Woodstock	6	4	10	3	4	-	27

Το 1999 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Woodstock	6	5	4	5	4	3	27

- Το Γυμνάσιο έχει 13 μαθητές και το Τμήμα Ενηλίκων 6 μαθητές.

5.6 Ελληνικό Σχολείο της Ελληνικής Κοινότητας Βερίνιχεν, που μετονομάζεται σε Ελληνική Κοινότητα Τριγώνου Βάαλ από το 1991.

Το 1988 λειτούργησε ως εξής:

Το σχολείο αυτό έχει 2 Παραρτήματα: το Κεντρικό και το Φαντεμπέλ- Παρκ

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Εγγραφέντες	16	1 2	11	1 2	9	16	76
Μετεγγραφέντες	-	1	-	1	-	-	2
Διακόψαντες	1	-	-	-	-	-	1
Παραμείναντες	15	1 1	11	1 1	9	16	73

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
------	----	----	----	----	----	-----	--------

Εγγραφέντες	4	1 2	1 0	7	9	12	54
Μετεγγραφέντες	1	1	-	1	-	-	3
Διακόψαντες	-	-	-	-	-	1	1
Παραμείναντες	3	1 1	1 0	6	9	11	50

- Τα αριθμητικά στοιχεία αναφέρονται συνολικά και στα δύο Παραρτήματα.

- Για τη χρονιά αυτή υπάρχουν στοιχεία και για το Γυμνάσιο-Λύκειο που υπάρχει και στα δύο Παραρτήματα. Το Κεντρικό Παράρτημα έχει 18 μαθητές και το Παράρτημα Φαντεμπέλ-Παρκ έχει 22 μαθητές.

- Το Δημοτικό Σχολείο λειτουργεί ως διθέσιο

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Vereeniging	5	6	7	11	12	10	51
Φαντεμπέλ- Παρκ	3	3	7	4	1	6	24
ΣΥΝΟΛΟ	8	9	14	15	13	16	75

- Για τη χρονιά αυτή υπάρχουν στοιχεία και για το Γυμνάσιο-Λύκειο που υπάρχει και στα δύο Παραρτήματα. Το Κεντρικό Παράρτημα έχει 16 μαθητές και το Παράρτημα Φαντεμπέλ-Παρκ έχει 11 μαθητές.

- Οι τάξεις Ε' και Στ' συνδιδάσκονται όλα τα μαθήματα

- Τα μαθήματα από τις 3:00μ.μ. έως τις 5:30μ.μ.. Τις μέρες Δευτέρα-Τετάρτη- Παρασκευή λειτουργεί το Κεντρικό Παράρτημα ενώ Τρίτη-Πέμπτη-Σάββατο λειτουργεί το άλλο Παράρτημα.

- Το 1992 συντάσσεται επιστολή προς το Γραφείο Συμβούλου Εκπαίδευσης Ν. Αφρικής με αίτημα την αναγνώριση του Δημοτικού Σχολείου από το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας.

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Εγγραφέντες	2	5	1 1	4	2	2	26
Μετεγγραφέντες	-	-	-	-	-	-	0
Διακόψαντες	-	-	4	2	1	-	7
Παραμείναντες	2	5	7	2	1	2	19

- Τα αριθμητικά στοιχεία αναφέρονται συνολικά και στα δύο Παραρτήματα.

Το 1999 λειτούργησε ως εξής:

Τμήμα	Αγόρια	Κορίτσια	ΣΥΝΟΛΟ
A'	-	3	3
B'	-	2	2
Γ'	1	4	5
Δ'	2	3	5
Ε'	-	2	2
Γυμνασίου	2	3	5
Νηπίων	3	1	4
ΣΥΝΟΛΟ	8	18	26

5.7 Ελληνικό Σχολείο της Ελληνικής Κοινότητας Ουέστ- Ράντ (West-Rand)

Το σχολείο αυτό λειτουργεί με τρία παραρτήματα: Το Κεντρικό Παράρτημα-Krugersdorp, το Παράρτημα Roodeport και το Παράρτημα Randfontein.

Το 1987 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα-Krugersdorp	8	6	13	10	5	7	49

Roodeport	7	6	2	2	6	5	28
Randfontein	4	3	4	3	3	5	22
ΣΥΝΟΛΟ	19	15	19	15	14	17	99

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Krugersdorp	8	7	3	10	5	3	36
Roodeport	4	4	-	1	1	2	12
Randfontein	2	2	2	1	3	1	11
ΣΥΝΟΛΟ	14	13	5	12	9	6	59

Και στα τρία παραρτήματα εργάζονται οι ίδιοι εκπαιδευτικοί σε διαφορετικές μέρες στο καθένα. Το Κεντρικό Παράρτημα λειτουργεί Τετάρτη και Σάββατο, το Παράρτημα Roodeport λειτουργεί Δευτέρα και Πέμπτη και το Παράρτημα Randfontein λειτουργεί Τρίτη και Παρασκευή.

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Krugersdorp	10	6	8	3	7	5	39
Roodeport	-	3	4	-	2	-	9
Randfontein	3	2	2	2	1	4	14
ΣΥΝΟΛΟ	13	11	14	5	10	9	62

Για τη χρονιά αυτή βρέθηκε και κατάσταση των μαθητών για το Γυμνάσιο και το Λύκειο της Ελληνικής Κοινότητας Ουέστ Ράντ.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ	A'	B'	Γ'
	6	7	7

ΛΥΚΕΙΟ	A'	B'	Γ'

	3	1	-
--	---	---	---

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Krugersdorp	13	9	3	5	3	7	40
Roodeport	3	3	3	4	-	2	15
Randfontein	3	2	1	1	2	1	10
ΣΥΝΟΛΟ	19	14	7	10	5	10	65

Για τη χρονιά αυτή βρέθηκε και κατάσταση των μαθητών για το Γυμνάσιο και το Λύκειο της Ελληνικής Κοινότητας Ουέστ Ράντ.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ	A'	B'	Γ'
	4	3	3

ΛΥΚΕΙΟ	A'	B'	Γ'
	2	-	-

Οι ώρες λειτουργίας των σχολείων είναι: τις καθημερινές 3:00μμ- 5:30μμ και το Σάββατο 12:30μμ-2:30μμ.

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Krugersdorp	7	6	6	5	8	6	38

* Από τη χρονιά αυτή όλες οι μέρες και ώρες των μαθημάτων διατηρούνται μόνο στο Κεντρικό Παράρτημα

*Οι μαθητές που φοιτούν στο Γυμνάσιο είναι συνολικά 11

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Krugersdorp	17	7	9	5	8	7	53

*Οι μαθητές που φοιτούν στο Γυμνάσιο είναι συνολικά 11

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Krugersdorp	7	12	6	9	8	5	47

*Οι μαθητές που φοιτούν στο Γυμνάσιο είναι συνολικά 6

*Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στις μεγαλύτερες τάξεις του Δημοτικού είναι υπεύθυνοι και για τη διδασκαλία τις τάξεις του Γυμνασίου

Το 1999 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Krugersdorp	8	8	4	7	5	11	43

*Οι μαθητές που φοιτούν στο Γυμνάσιο είναι συνολικά 5

5.8 Ελληνικό Σχολείο της Ελληνικής Κοινότητας Πητερμάριτςμπουργκ (Pietermaritzburg)

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Pietermaritzburg	4	3	12	-	1	5	25

*Πρόκειται για μονοθέσιο σχολείο

*Διαθέτει και Τμήμα Ενηλίκων με 6 μαθητές στο σύνολο.

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Pietermaritzburg	4	5	-	8	-	4	21

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Pietermaritzburg	4	4	1	-	-	7	16

5.9 Ελληνικό Σχολείο Ντέρμπαν (Durban) της Ελληνικής Κοινότητας Νατάλ (Natal)

Το 1981 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Durban	36	20	17	13	20	15	121

Το 1987 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Durban	37
Ντέρμπαν Νόρθ	23
Scottburgh	8
Pietermaritzburg	17
ΣΥΝΟΛΟ	85

Τη χρονιά αυτή διακόπτουν τη φοίτηση τους 12 μαθητές (επιστροφή στην Ελλάδα, μετακίνηση οικογενειών, αδυναμία φοίτησης σε δύο σχολεία ταυτόχρονα).

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Durban	5	5	8	4	1	2	25
Ντέρμπαν Νόρθ	5	6	4	5	-	2	22
Γουόρνερ Μπητς	2	-	2	3	3	3	13

ΣΥΝΟΛΟ	12	11	14	12	4	7	60
--------	----	----	----	----	---	---	----

Τα μαθήματα πραγματοποιούνται τις ώρες: 3:00μμ-5:40μμ. Στο Κεντρικό Παράρτημα γίνονται μαθήματα κάθε Δευτέρα, Τετάρτη και Πέμπτη, στο Ντέρμπαν Νόρθ κάθε Τρίτη και Παρασκευή και στο Γουόρνερ Μπητς κάθε Πέμπτη.

Για τη χρονιά αυτή είχε προταθεί να συσταθεί Παράρτημα στη περιοχή Emprangeni-Zululand με αρχικό αριθμό εγγραφέντων μαθητών 18. Παρά τις προσπάθειες εκ μέρους του Διευθυντή του Σχολείου οι ενέργειες δεν βρήκαν αντίκρισμα.

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Durban	6	25	7	10	10	3	61

Στο σχολείο υπάρχουν και μαθητές των τάξεων του Γυμνασίου (A' τάξη: 4, B' τάξη: 5 και Γ' τάξη: 4). Τα μαθήματα παραδίδονται από τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Durban	11	8	7	2	8	10	46

Στο σχολείο υπάρχουν και μαθητές των τάξεων του Γυμνασίου (A' τάξη: 17).

Κάθε Σάββατο οι μαθητές από τις 10:30πμ- 1:00μμ συγκεντρώνονται στο χώρο του σχολείου με σκοπό την προετοιμασία τους για τις διάφορες εκδηλώσεις του σχολείου (εορτές, αθλητικές εκδηλώσεις κ.λπ).

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Durban	10	8	7	4	5	5	39

Στο σχολείο υπάρχουν και μαθητές των τάξεων του Γυμνασίου (Α' τάξη: 12).

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Durban	6	7	6	4	7	1	31

Στο σχολείο υπάρχει και Τμήμα Νηπιαγωγείου (11 μαθητές), υπάρχει επιπλέον Τμήμα Αρχαρίων σχολικής ηλικίας (4 μαθητές) και Τμήμα Αρχαρίων πανεπιστημιακής ηλικίας (5 φοιτητές), συστάθηκε από ενήλικες αλλοδαπούς προερχόμενους από μεικτούς γάμους που επιθυμούν να μάθουν ελληνικά και από Έλληνες ενήλικες και λειτούργησε σε ώρες μετά το πέρας των σχολικών ωρών χωρίς να υπάρχει οικονομική αμοιβή για τους εκπαιδευτικούς.

Το 1999 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα- Durban	12	11	10	6	6	3	48

Στο σχολείο υπάρχει και Τμήμα Νηπιαγωγείου (5 μαθητές), υπάρχει επιπλέον Τμήμα ενηλίκων Α' (αρχάριοι) και Τμήμα ενηλίκων Β' (προχωρημένοι).

5.10 Ελληνικό Σχολείο Νότιου Ανατολικού Τρανσβάαλ (South East Transvaal) της Ελληνικής Κοινότητας Witbank

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
N.A. Τρανσβάαλ	2	-	-	6	-	6	14

Για τη χρονιά αυτή αναφέρεται και η λειτουργία του Παραρτήματος του σχολείου στο Middelburg, κάθε Δευτέρα, χωρίς όμως να προσδιορίζεται ο αριθμός των μαθητών σε κάθε Παράρτημα.

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
N.A. Τρανσβάαλ	3	2	1	3	6	10	25

Τη χρονιά αυτή το μαθητικό δυναμικό εμφανίζεται και πάλι συγκεντρωτικά ενώ στο ωρολόγιο πρόγραμμα εμφανίζονται 3 σχολικά Παραρτήματα. Το Παράρτημα Middelburg είναι ανοιχτό κάθε Δευτέρα και ώρες 3:00μμ-6:00μμ και κάθε Πέμπτη από τις 4:15μμ έως 7:15μμ. Το Παράρτημα Witbank κάθε Τρίτη-Τετάρτη και Παρασκευή και ώρες 3:00μμ-6:00μμ. Το Παράρτημα Croblersdal λειτουργεί κάθε Σάββατο 9:00πμ-11:00πμ.

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
N.A. Τρανσβάαλ	9	-	2	3	3	2	19

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
N.A. Τρανσβάαλ	7	4	-	4	3	-	18

Τη χρονιά αυτή στο ωρολόγιο πρόγραμμα το σχολείο τα Σάββατα είναι κλειστό και λειτουργεί σε δύο Παραρτήματα τις καθημερινές (Witbank και Middelburg).

Το 1999 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Witbank	1	2	-	1	1	-	5
Middelburg	2	1	-	1	-	-	4
Evander	4	2	3	-	2	-	11
ΣΥΝΟΛΟ	7	5	3	2	3	-	20

Τη χρονιά αυτή εμφανίζεται το Παράρτημα Evander. Επίσης τη χρονιά αυτή εμφανίζονται να φοιτούν και 5 μαθητές στο Γυμνάσιο (3 μαθητές στο Witbank- 2 μαθητές στο Middelburg).

5.11 Ελληνικό Σχολείο Γουέλκομ της Ελληνικής Κοινότητας Γουέλκομ και Περιχώρων

Το σχολείο αυτό λειτουργεί με δύο Παραρτήματα: Το Κεντρικό Παράρτημα Γουέλκομ και το Παράρτημα Βιρτζίνια

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Γουέλκομ	4	2	2	-	2	1	11
Βιρτζίνια	2	2	5	3	1	1	14

*Το Παράρτημα Γουέλκομ διαθέτει και τάξη Γυμνασίου με 8 μαθητές και Προσχολικό τμήμα με 4 μαθητές και λειτουργεί κάθε Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή και Σάββατο (απόγευμα). Το Παράρτημα Βιρτζίνια έχει 10 μαθητές Γυμνασίου και 3 μαθητές προσχολικής ηλικίας και λειτουργεί κάθε Τρίτη, Πέμπτη και Σάββατο(πρωί).

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Γουέλκομ	28
Βιρτζίνια	14

ΣΥΝΟΛΟ	42
--------	----

5.12 Ελληνικό Σχολείο Άλμπερτον (Alberton) της Ελληνικής Κοινότητας Άλμπερτον

Το 1978 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Άλμπερτον	13	17	11	7	11	1	60

*Πρόκειται για μονοθέσιο σχολείο και λειτουργεί καθημερινά απογευματινές ώρες 2:30μμ-5:30μμ.

Το 1987 λειτούργησε ως εξής:

Τη χρονιά αυτή γράφτηκαν αρχικά 53 μαθητές. Κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς σημειώθηκαν άλλες 6 εγγραφές μαθητών. Ολοκλήρωσαν την φοίτησή τους 53. Διέκοψαν συνολικά 6 μαθητές, οι 3 επειδή είχαν δυσκολίες στο αγγλικό σχολείο (Α' τάξη) και 3 έφυγαν οριστικά για την Ελλάδα.

Το 1988 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Άλμπερτον	14	5	9	5	8	11	52

Το 1989 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Άλμπερτον	13	8	3	9	5	8	46

*Στο σχολείο φοίτησαν και 7 μαθητές που είχαν αποφοιτήσει σαν ξεχωριστό Τμήμα, οπότε οι μαθητές είναι συνολικά 45.

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄	Ε΄	ΣΤ΄	ΣΥΝΟΛΟ
Άλμπερτον	13	8	6	3	8	3	41

*Το σχολείο είχε και Τμήμα αποφοίτων με 5 μαθητές, οπότε το σχολείο είχε συνολικά 46 μαθητές.

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄	Ε΄	ΣΤ΄	ΣΥΝΟΛΟ
Άλμπερτον	5	11	7	4	4	5	36

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄	Ε΄	ΣΤ΄	ΣΥΝΟΛΟ
Άλμπερτον	9	5	9	6	2	3	34

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄	Ε΄	ΣΤ΄	ΣΥΝΟΛΟ
Άλμπερτον	4	8	6	8	6	2	34

*Κάθε Σάββατο οι μαθητές του σχολείου παρακολουθούν μαθήματα Παραδοσιακών χορών.

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄	Ε΄	ΣΤ΄	ΣΥΝΟΛΟ
Άλμπερτον	12	4	9	5	7	6	43

*Το σχολείο λειτουργεί καθημερινά και ώρες 2:20μμ- 5:40μμ.

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α΄	Β΄	Γ΄	Δ΄	Ε΄	ΣΤ΄	ΣΥΝΟΛΟ
Άλμπερτον	2	7	5	7	6	4	31

*Τη χρονιά αυτή λειτουργεί και Τμήμα Γυμνασίου με 5 μαθητές.

Το 1998 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Άλμπερτον	3	3	7	2	4	1	20

*Με απόφαση της Σχολικής Επιτροπής οι μαθητές εκκλησιάζονταν την πρώτη Κυριακή κάθε μήνα. Στο σχολείο λειτουργούσε Κατηχητικό κάθε Παρασκευή και Κυριακή.

Το 1999 λειτούργησε ως εξής:

Τη χρονιά αυτή φοιτούν στο σχολείο 24 μαθητές εκ των οποίων έχουν τελειώσει το Δημοτικό οι 4 αλλά παρακολουθούν κανονικά το πρόγραμμα με το Τμήμα της Ε' και Στ' Τάξης. Τρεις ακόμη μαθητές γράφτηκαν στο σχολείο στη μέση της σχολικής χρονιάς.

5.13 Ελληνικό Σχολείο Τζέρμιστον (Germiston) της Ελληνικής Κοινότητας Τζέρμιστον

Πρόκειται για διθέσιο δημοτικό σχολείο με δύο Παραρτήματα (Τζέρμιστον –Κεντρικό και Ίντενβαλε).

Το 1985 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Τζέρμιστον	18	6	9	13	4	12	62
Ίντενβαλε	2	1	2	1	-	-	6
ΣΥΝΟΛΟ	20	7	11	14	4	12	68

*Τη χρονιά αυτή οι εκπαιδευτικοί πρότειναν την κατάργηση του Παραρτήματος Ίντενβαλε και οι μαθητές να παρακολουθούν μαθήματα στο κεντρικό σχολείο, προς όφελος όλων των μαθητών.

Το 1986 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Τζέρμιστον	19	12	11	4	11	5	62

*Από το σύνολο των μαθητών διέκοψαν τη φοίτησή τους οι 9, οι 7 λόγω απόστασης και οι 2 λόγω μετοίκησης στις Η.Π.Α.. Το σχολείο είχε και 3 μεταγραφές, οι 2 παλιννόστησαν και ο ένας άλλαξε σχολείο.

Το 1988 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Τζέρμιστον	13	15	6	7	8	1	50

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει και Τμήμα Γυμνασίου με 10 μαθητές.

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Τζέρμιστον	6	10	9	11	5	5	46

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Τζέρμιστον	3	5	5	7	9	4	33

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει και Τμήμα Γυμνασίου με 4 μαθητές.

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Τζέρμιστον	16	1	4	4	7	8	40

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει και Τμήμα Γυμνασίου με 9 μαθητές.

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Τζέρμιστον	6	11	2	6	4	7	36

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει και Τμήμα Γυμνασίου με 11 μαθητές.

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Τζέρμιστον	6	4	8	2	3	5	28

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει και Τμήμα Γυμνασίου με 17 μαθητές.

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Τζέρμιστον	5	4	3	7	1	5	25

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει και Τμήμα Γυμνασίου με 8 μαθητές.

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Τζέρμιστον	7	3	3	4	7	8	32

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει και Τμήμα Γυμνασίου με 10 μαθητές.

5.14 Ελληνικό Σχολείο Σπρίνγκς (Springs) της Ελληνικής Κοινότητας Σπρίνγκς

Το σχολείο είναι διθέσιο και έχει δύο Παραρτήματα (Σπρίνγκς- κεντρικό και Νάιτζελ-Nigel που λειτουργεί ως μονοθέσιο σχολείο)

Το 1986 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Σπρίνγκς	9	12	11	14	10	3	59
Νάιτζελ	4	2	3	2	4	3	18
ΣΥΝΟΛΟ	13	14	14	16	14	6	77

Το 1988 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Σπρίνγκς	Δεν βρέθηκαν στοιχεία						
Νάιτζελ	2	3	3	2	3	2	15

*Τη χρονιά αυτή λειτουργεί και το Παράρτημα Nigel ως διαθέσιμο σχολείο.

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Σπρίνγκς	9	9	7	12	10	8	55

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει και Τμήμα Γυμνασίου με 14 μαθητές και Τμήμα Λυκείου με έναν μαθητή.

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Σπρίνγκς	3	3	5	5	9	7	32
Νάιτζελ - Χάιντελμπεργκ	-	4	-	2	2	2	10
ΣΥΝΟΛΟ	3	7	5	7	11	9	42

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει και Τμήμα Γυμνασίου με 11 μαθητές στο Παράρτημα Springs και 6 μαθητές στο Παράρτημα Nigel.

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Σπρίνγκς	5	5	4	7	7	9	37
Heidelberg	1	-	2	-	-	3	6
ΣΥΝΟΛΟ	6	5	6	7	7	12	43

*Τη χρονιά αυτή το δεύτερο Παράρτημα είναι το Heidelberg.

Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει Τμήμα Γυμνασίου με 11 μαθητές στο Παράρτημα Springs και 3 μαθητές στο Παράρτημα Heidelberg, και Τμήμα Λυκείου με έναν μαθητή στο Παράρτημα Springs και 2 μαθητές στο Παράρτημα Heidelberg. Επιπλέον στο σχολείο αυτό υπάγεται και το Ελληνικό Γυμνάσιο-Λύκειο Μπράκμπαν με 5 μαθητές στο Τμήμα Γυμνασίου και κανέναν μαθητή στο Τμήμα Λυκείου.

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Σπρίνγκς	4	5	2	1	5	4	19
Heidelberg	2	-	2	3	-	-	7
ΣΥΝΟΛΟ	6	5	4	4	5	4	26

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει Τμήμα Γυμνασίου με 15 μαθητές στο Παράρτημα Springs και 7 μαθητές στο Παράρτημα Heidelberg, και Τμήμα Λυκείου με 4 μαθητές στο Παράρτημα Springs και 2 μαθητές στο Παράρτημα Heidelberg.

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Σπρίνγκς	4	4	5	4	2	3	22
Heidelberg	Δεν βρέθηκαν στοιχεία						

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει Τμήμα Γυμνασίου με 17 μαθητές στο Παράρτημα Springs και Τμήμα Λυκείου με 4 μαθητές στο Παράρτημα Springs.

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα	14	5	1	-	2	1	23

Σπρίνγκς							
Nigel	12	3	-	-	-	3	18
ΣΥΝΟΛΟ	26	8	1	-	2	4	41

*Τη χρονιά αυτή το Παράρτημα ονομάζεται στα έγγραφα και πάλι Nigel.

*Τη χρονιά αυτή το σχολείο διαθέτει Τμήμα Γυμνασίου- Λυκείου με 10 μαθητές στο Παράρτημα Springs και 5 μαθητές στο Παράρτημα Nigel.

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Δημοτικό	Γυμνάσιο- Λύκειο
Κεντρικό Παράρτημα Σπρίνγκς	26	6
Nigel- Heidelberg	12	6
Evander	11	6
ΣΥΝΟΛΟ	49	18

*Τη χρονιά αυτή το Παράρτημα ονομάζεται στα έγγραφα και πάλι Nigel-Heidelberg, και εμφανίζεται το Παράρτημα Evander.

*Τη χρονιά υπάρχει και ένα ξεχωριστό Τμήμα 8 μαθητών που σημειώνεται ότι παρακολούθησαν μαθήματα ελληνικής γλώσσας στο κεντρικό Παράρτημα Springs.

5.17 Ελληνικό Σχολείο Κίμπερλυ της Ελληνικής Κοινότητας Κίμπερλυ (Kimberly)

Πρόκειται για μονοθέσιο σχολείο με ένα κεντρικό σχολείο.

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	E'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Κίμπερλυ	3	-	4	-	3	-	10

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Κίμπερλυ	2	3	-	4	-	2	11

*Το σχολείο λειτουργεί καθημερινά και ώρες 3:30μμ- 5:30μμ.

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Κεντρικό Παράρτημα Κίμπερλυ	2	3	-	4	-	-	9

5.18 Ελληνικό Σχολείο Gaborone της Ελληνικής Κοινότητας Gaborone Botswana

Πρόκειται για μονοθέσιο απογευματινό δημοτικό σχολείο με ένα κεντρικό σχολείο.

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Gaborone	6	8	7	8	-	-	29

*Το σχολείο λειτουργεί καθημερινά 2:00μμ-5:00μμ και κάθε Σάββατο 8:00πμ-12:00πμ.

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Gaborone	6	10	3	7	-	-	26

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Gaborone	2	3	2	2	5	2	16

*Τη χρονιά αυτή στις καταστάσεις εμφανίζεται και ένας μαθητής που φοιτά στην πρώτη Γυμνασίου

5.19 Ελληνικό Σχολείο Πρετόρια της Ελληνικής Κοινότητας Πρετόρια (Pretoria)

Πρόκειται για διθέσιο απογευματινό σχολείο.

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Πρετόρια	22	25	22	23	27	14	133

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Πρετόρι α	27	23	26	25	20	19	140

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Πρετόρια	30	27	24	26	25	20	152

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Πρετόρια	25	27	21	18	20	20	131

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Πρετόρια	19	22	22	14	15	15	107

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Πρετόρια	16	12	17	21	9	12	87

*Τη χρονιά αυτή βρέθηκε σχετική αναφορά με τους διδάσκοντες ότι ανέρχονται σε 4 (2 αποσπασμένοι και 2 ιδιωτικοί).

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Πρετόρια	26	20	12	14	19	6	97

*Τη χρονιά αυτή βρέθηκε σχετική αναφορά με τους διδάσκοντες ότι ανέρχονται σε 3 (αποσπασμένοι). Επίσης λειτουργεί και Τμήμα Γυμνασίου με 7 μαθητές συνολικά.

Το 1999 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Πρετόρια	-	26	15	13	10	3	67

5.20 Ελληνικό Σχολείο Μπενόνι της Ελληνικής Κοινότητας Μπενόνι (Benoni)

Το 1978 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Μπενόνι	27	21	19	6	8	12	93

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Μπενόνι	16	21	12	18	22	19	108

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Μπενόνι	19	12	12	9	13	12	77
Κέμπτον Πάρκ	11	3	6	1	2	4	27
ΣΥΝΟΛΟ	30	15	18	10	15	16	104

*Τη χρονιά αυτή αναγράφεται στις καταστάσεις των μαθητών και το Παράρτημα Κέμπτον Πάρκ (Kempton Park).

5.21 Ελληνικό Σχολείο Ράστενμπεργκ της Ελληνικής Κοινότητας Ράστενμπεργκ

Το 1985 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Ράστενμπεργς	19	12	11	7	2	2	53

Το 1986 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Ράστενμπεργκ	14	12	8	8	6	2	50

Το 1987 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Ράστενμπεργκ	5	6	11	6	6	8	42
Zeerust	5	3	2	-	-	-	10
Brits	5	1	2	-	-	1	9
ΣΥΝΟΛΟ	15	10	15	6	6	9	61

* Τη χρονιά αυτή αναγράφονται στις καταστάσεις των μαθητών και τα Παραρτήματα Zeerust και Brits. Επίσης λειτουργεί και Τμήμα Γυμνασίου με 7 μαθητές συνολικά στο Παράρτημα Ράστενμπεργκ και 4 μαθητές στο Παράρτημα Zeerust.

Το 1988 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Ράστενμπεργκ	9	4	4	7	2	4	30
Zeerust	2	3	4	3	3	-	15
ΣΥΝΟΛΟ	11	7	8	10	5	4	45

* Τη χρονιά αυτή λειτουργεί και Τμήμα Γυμνασίου με 3 μαθητές συνολικά στο Παράρτημα Ράστενμπεργκ.

Το 1992 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Ράστενμπεργκ	1	4	3	4	3	4	19
Zeerust	-	-	3	1	-	-	4
Brits	-	2	-	-	-	4	6
ΣΥΝΟΛΟ	1	6	6	5	3	8	29

*Επίσης λειτουργεί και Τμήμα Γυμνασίου με 11 μαθητές συνολικά στο Παράρτημα Ράστενμπεργκ και 2 μαθητές στο Παράρτημα Zeerust.

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Ράστενμπεργκ	2	1	5	3	1	3	15
Zeerust	1	-	2	-	-	-	3
ΣΥΝΟΛΟ	3	1	7	3	1	3	18

*Επίσης λειτουργεί και Τμήμα Γυμνασίου με 9 μαθητές συνολικά στο Παράρτημα Ράστενμπεργκ και 4 μαθητές στο Παράρτημα Zeerust.

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Ράστενμπεργκ	4	2	1	7	5	1	18
Brits	1	-	-	2	-	-	3
ΣΥΝΟΛΟ	5	2	1	9	5	1	21

*Επίσης λειτουργεί και Τμήμα Γυμνασίου με 5 μαθητές συνολικά στο Παράρτημα Ράστενμπεργκ και 2 μαθητές στο Παράρτημα Brits.

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Ράστενμπεργκ	5	1	2	1	10	2	21

*Επίσης λειτουργεί και Τμήμα Γυμνασίου με 8 μαθητές συνολικά στο Παράρτημα Ράστενμπεργκ.

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Ράστενμπεργκ	1	3	1	2	1	3	12

*Επίσης λειτουργεί και Τμήμα Γυμνασίου με 6 μαθητές συνολικά στο Παράρτημα Ράστενμπεργκ.

5.22 Ελληνικό Σχολείο Bloemfontein της Ελληνικής Κοινότητας Bloemfontein

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Bloemfontein	10	4	5	3	7	3	32

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Bloemfontein	5	4	8	2	2	3	24

* Τη χρονιά αυτή λειτουργεί και Τμήμα Γυμνασίου με 4 μαθητές συνολικά.

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Bloemfontein	8	6	2	4	4	3	27

* Τη χρονιά αυτή λειτουργεί και Τμήμα Ενηλίκων με 12 μαθητές συνολικά.

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Bloemfontein	8	6	6	1	2	4	27

Το 1997, 1998, 1999 λειτούργησε ως εξής:

Για τις χρονιές αυτές υπάρχει χειρόγραφο έγγραφο σε έναν συγκεντρωτικό πίνακα.

Σχολικό έτος	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια
1997	14	6	8
1998	31	11	20
1999	33	10	23

5.23 Ελληνικό Σχολείο George της Ελληνικής Κοινότητας South Western Districts

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
George (Κεντρικό Παράρτημα)	9	6	-	-	-	-	15
Παράρτημα Outshoorn	5	-	-	-	-	-	5
Παράρτημα Mossel Bay	4	-	-	-	-	-	4
Παράρτημα Knysna	4	-	-	-	-	-	4
ΣΥΝΟΛΟ	22	6	-	-	-	-	28

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
George (Κεντρικό Παράρτημα)	5	5	3	-	-	-	13
Παράρτημα Knysna	3	-	-	-	-	-	3
ΣΥΝΟΛΟ	8	5	3	-	-	-	16

Το 1996 λειτούργησε ως εξής:

Οι μαθητές για τη χρονιά αυτή αναφέρονται σε μία συγκεντρωτική λίστα χωρίς τάξη φοίτησης και είναι στο σύνολό τους 11.

5.24 Ελληνικό Σχολείο Klerksdorp της Ελληνικής Κοινότητας Klerksdorp

Το 1985 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Klerksdorp (Κεντρικό Παράρτημα)	6	4	3	3	6	8	30
Potschefstroom	-	-	-	3	3	3	9
ΣΥΝΟΛΟ	6	4	3	6	9	11	39

Το 1986 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Klerksdorp (Κεντρικό Παράρτημα)	6	6	-	4	4	2	22
Potschefstroom	6	2	6	4	-	5	23
ΣΥΝΟΛΟ	12	8	6	8	4	7	45

Το 1989 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Klerksdorp (Κεντρικό Παράρτημα)	2	3	4	1	2	3	15
Potschefstroom	1	1	3	3	1	6	15

Orkney	-	-	2	-	1	-	3
ΣΥΝΟΛΟ	3	4	9	4	4	9	33

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	ΣΥΝΟΛΟ
Klerksdorp (Κεντρικό Παράρτημα)	9
Potschefstroom	6
Orkney	3
ΣΥΝΟΛΟ	18

Το 1991 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	E'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Klerksdorp (Κεντρικό Παράρτημα)	3	6	-	3	3	1	16
Potschefstroom	-	2	-	1	3	2	8
ΣΥΝΟΛΟ	3	8	-	4	6	3	24

Το 1993 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	E'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Klerksdorp (Κεντρικό Παράρτημα)	2	-	2	-	3	3	10
Potschefstroom	-	-	1	-	1	3	5
ΣΥΝΟΛΟ	2	-	3	-	4	6	15

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	E'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Klerksdorp (Κεντρικό	6	2	1	2	1	6	18

Παράρτημα)							
------------	--	--	--	--	--	--	--

5.25 Ελληνικό Σχολείο Γιοχάνεσμπουργκ της Ελληνικής Κοινότητας Γιοχάνεσμπουργκ

Η Ελληνική Κοινότητα Γιοχάνεσμπουργκ λειτουργεί με τα εξής Παραρτήματα: Κεντρικό, Houghton, Linden, Robertsam, Rosettenville, Cyrildene και κάποια άλλα, Ρόζμπανκ, Μόντεορ, Ρίζιντέιλ, Γιόβιλ, Σάντον που λειτουργούν αναλόγως με τις εγγραφές μαθητών.

Το 1978 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Γιοχάνεσμπουργκ	90	90	80	70	60	60	450

Το 1990 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Ρόζμπανκ	4	6	1	3	2	2	18
Μόντεορ	2	2	2	3	-	-	9
Σέραλντιν	7	1 4	1	7	1	-	30
Ρόμπερτσαμ	2	5	6	5	2	5	25
Ροζέντενβιλ	2	-	1	1	1	3	8
Ρίζιντέιλ	8	3	1	6	4	8	30
Γιόβιλ	6	2	2	3	6	4	23
Σάντον	7	1 4	1	2	5	-	29
Κεντρικό	8	4	5	6	6	4	33
ΣΥΝΟΛΟ	46	50	20	36	27	26	205

Το 1994 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Γιοχάνεσμπουργκ	47	39	23	14	25	9	157

*Τη χρονιά αυτή λειτουργεί Τμήμα Γυμνασίου με 14 μαθητές στην Α' Τάξη, 6 μαθητές στην Β' Τάξη και 11 μαθητές στη Γ' Γυμνασίου. Επίσης λειτουργεί και Τμήμα Λυκείου με 10 μαθητές στην Α' Τάξη, 11 μαθητές στη Β' Τάξη και 8 μαθητές στη Γ' Λυκείου. Συνολικά στο Γυμνάσιο φοιτούν 31 μαθητές και 29 μαθητές.

Το 1995 λειτούργησε ως εξής:

Τάξη	A'	B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'	ΣΥΝΟΛΟ
Γιοχάνεσμπουργκ	19	21	22	22	11	12	107

*Τη χρονιά αυτή λειτουργεί Τμήμα Γυμνασίου με 8 μαθητές στην Α' Τάξη, 9 μαθητές στην Β' Τάξη και 3 μαθητές στη Γ' Γυμνασίου. Επίσης λειτουργεί και Τμήμα Λυκείου με 10 μαθητές στην Α' Τάξη, 8 μαθητές στη Β' Τάξη και 7 μαθητές στη Γ' Λυκείου. Συνολικά στο Γυμνάσιο φοιτούν 20 μαθητές και 25 μαθητές.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΑ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ (ΤΕΓ) ΕΚΤΟΣ ΣΑΧΕΤΙ		
Έτος	Αποσπασμένοι Εκ/κοι	Μαθητές
2005	26	623
2006		730
2011	21	546
2017	8	563

6. Συμπεράσματα

Έπειτα από εκτεταμένη έρευνα για τα ελληνικά σχολεία, τον μαθητικό και εκπαιδευτικό πληθυσμό τους οδηγηθήκαμε σε ορισμένες γενικές διαπιστώσεις σχετικά με τη λειτουργία των σχολείων. Τα τμήματα (τάξεις) διαμορφώνονται ανάλογα με την ηλικία και το επίπεδο γνώσης της Ελληνικής γλώσσας από τους μαθητές. Οι μαθητές δεν φοιτούν στις τάξεις βάση ηλικίας αλλά επιπέδου γνώσης της ελληνικής γλώσσας ωστόσο δεν υφίσταται και πολυετής παραμονή στην ίδια τάξη. Οι

μαθητές που παρακολουθούν μαθήματα στα κοινοτικά σχολεία δεν είναι αμιγώς ελληνόπουλα. Δεν υπάρχει λογική συνέχεια στον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές και οι οικογένειες τους επιλέγουν να φοιτήσουν στα ελληνικά σχολεία. γι αυτό και από χρονιά σε χρονιά υπάρχουν τόσες διαφοροποιήσεις ως προς τον αριθμό των εγγραφέντων μαθητών.

Οι κοινωνικές συνθήκες και πολιτικές αναταραχές στη χώρα καθώς και τα υψηλά επίπεδα εγκληματικότητας ειδικά τις βραδινές ώρες είναι από τους βασικούς λόγους μη φοίτησης ή εγκατάλειψης των μαθημάτων του ελληνικού σχολείου. Στα περισσότερα σχολεία με την πάροδο του χρόνου παρατηρείται και φθίνουσα πορεία στις εγγραφές. Το βεβαρυμμένο πρόγραμμα των μαθητών από το πρωινό τους πρόγραμμα και οι εξωσχολικές δραστηριότητες που ακολουθούν οι μαθητές δυσκολεύουν τη φοίτηση τους.

Ο μικρός αριθμός εγγραφών έχει αποτελέσει αιτία της μη λειτουργίας πολλών παραρτημάτων με συνέπεια να μη φοιτούν ακόμη και οι μαθητές που επιθυμούν να φοιτήσουν στο ελληνικό σχολείο εξαιτίας του ότι το αμέσως πλησιέστερο ελληνικό σχολείο βρίσκεται πολύ μακριά από τον τόπο διαμονής.

Στα σχολεία εκτός από τα μαθήματα που πραγματοποιούνται, οι μαθητές συμμετέχουν και σε εορτές που πραγματοποιούνται και στα σχολεία στην Ελλάδα, όπως τελικές εκδηλώσεις της χρονιάς και εθνικές επετείους και ομαδικούς εκκλησιασμούς καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς. Σε αρκετά σχολεία παραδίδονται και μαθήματα πολιτισμικού και πολιτιστικού περιεχομένου και οι μαθητές συμμετέχουν σε τμήματα παραδοσιακών χορών.

Τα σχολεία λειτουργούν τις ώρες και μέρες που λειτουργούν και τα κυβερνητικά σχολεία, με μικρές διαφοροποιήσεις που εξαρτώνται από το ελληνικό Εορτολόγιο.

Σε κάποια σχολεία παρατηρήθηκαν διαφοροποιήσεις μεταξύ των εγγράφων των σχολείων ως προς τον αριθμό των μαθητών που αναφέρονται ότι φοιτούν στην αρχή της χρονιάς και αυτών που αναφέρονται ως εγγεγραμμένοι στο τέλος της χρονιάς, γι αυτό σε όλα τα σχολεία χρησιμοποιήθηκαν τα έγγραφα που στέλνονταν στον Σύμβουλο Εκπαίδευσης στην αρχή της σχολικής χρονιάς στο έγγραφο «ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ».

Ήδη από τη δεκαετία του '70 αρχίζει ολοένα και περισσότερο το ελληνικό στοιχείο να αφομοιώνεται κοινωνικά και οικονομικά στη νέα του πατρίδα (Mantzaris, 1978). Οι Έλληνες που ζουν σήμερα στη Νότιο Αφρική (κυρίως αυτοί που είναι δεύτερης και τρίτης γενιάς) έχουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο (πολλοί είναι ακαδημαϊκοί σε πανεπιστήμια της χώρας ή ακολουθούν επιστημονικά επαγγέλματα όπως γιατροί, δικηγόροι, αρχιτέκτονες, μηχανικοί κτλ) ή είναι επιχειρηματίες σε διάφορους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας (όπως ιδιοκτήτες αλυσίδων, σούπερ μάρκετ, ξενοδοχείων, εστιατορίων κτλ), οικονομικοί μανάτζερς, ιδιοκτήτες μεγάλης ακίνητης περιουσίας και γενικά συγκαταλέγονται ανάμεσα στις πιο εύπορες οικονομικά τάξεις της χώρας.

Η μεταπολίτευση του 1994 και η κατάργηση του Απαρτχάιντ φόβισε πολλούς Ομογενείς, γιατί πίστευαν ότι θα είχαν την ίδια τύχη με τους συμπατριώτες τους, που εκδιώχθηκαν από άλλες αφρικανικές χώρες με το τέλος της αποικιοκρατίας, τις δεκαετίες του 1960 και του 1970. Πολλοί Έλληνες της χώρας επέστρεψαν στην Ελλάδα λίγο πριν το 1994, ενώ άλλοι επέλεξαν άλλα μέρη όπως Αυστραλία, Μ. Βρετανία, Νέα Ζηλανδία. Παρά τους αρχικούς αυτούς φόβους των Ελλήνων, είναι η αλήθεια ότι στην Νότιο Αφρική δεν συνέβη αυτό που συνέβη σε άλλες αφρικανικές χώρες μετά το τέλος της αποικιοκρατίας. Προς αυτή τη κατεύθυνση σπουδαίο ρόλο έπαιξε και η προσωπικότητα του Nelson Mandela, αλλά και το γεγονός ότι η Νότιος Αφρική ήταν μια αναπτυσσόμενη οικονομικά χώρα με συμπαγή ευρωπαϊκό πληθυσμό που ζούσε εκεί πολύ πριν την έναρξη της αποικιοκρατίας, και οι οικονομικές δραστηριότητες του οποίου, ήταν βαθιά ριζωμένες στον παραγωγικό ιστό της χώρας.

Με την κατάργηση του καθεστώτος του Απαρτχάιντ και την κατάργηση των εμπορικών περιορισμών που είχε επιβάλει η διεθνής κοινότητα στη χώρα, ανοίχτηκαν πολλές προοπτικές για την Ελλάδα να αναπτύξει σχέσεις με την καινούρια δημοκρατική κυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα, εκμεταλλευόμενη και το γεγονός της σημαντικής οικονομικής παρουσίας των ομογενών. Δυστυχώς όμως μέχρι σήμερα δεν έχουν αξιοποιηθεί οι νέες δυνατότητες που παρουσιάζονται.

Στον τομέα των μεταφορών, η πώληση της Ολυμπιακής Αεροπορίας, οδήγησε στην κατάργηση των δρομολογίων από και προς την Ελλάδα από τον εθνικό αερομεταφορέα (29/9/2009) που από τη δεκαετία του '60 έκανε πτήσεις (μέσω

Ναϊρόμπι- Κένυας) από και προς την Ελλάδα και από το 1998 τρεις πτήσεις απευθείας Ελλάδα- Γιοχάνεσμπουργκ.

Στον χρηματοοικονομικό τομέα το κλείσιμο της ATHENS BANK, η οποία λειτουργούσε από το 1947, ως θυγατρική της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος με πολλά παραρτήματα στη Νότιο Αφρική και πολύ υψηλή κεφαλαιακή κάλυψη.

Στον εμπορικό τομέα η Ελλάδα επέλεξε να διαπραγματεύεται με τρίτες χώρες όχι απευθείας, αλλά μέσω των μηχανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των υπηρεσιών της στις διάφορες χώρες και στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ).

Στον εκπαιδευτικό τομέα, την τελευταία διετία, η Έδρα Ελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Γιοχάνεσμπουργκ κινδυνεύει να χαθεί όπως προηγουμένως και η αντίστοιχη στο Πανεπιστήμιο του WITS, λόγω έλλειψης χρηματοδότησης και αδιαφορίας από το ελληνικό κράτος να στείλει εκπαιδευτικούς να τη στελεχώσουν. Επίσης έχουν δημιουργηθεί κάποια προβλήματα όσον αφορά τους αποσπασμένους εκπαιδευτικούς και την ελληνόγλωσση εκπαίδευση του Συντονιστικού Γραφείου Γιοχάνεσμπουργκ. Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην απόκτηση και ανανέωση της Άδειας παραμονής στη χώρα, καθίσταται ελλιπής η ιατροφαρμακευτική κάλυψή τους, οι συνθήκες ζωής είναι δύσκολες λόγω εγκληματικότητας στη χώρα, γεγονός που επιβαρύνει επιπλέον τους εκπαιδευτικούς, το κόστος ζωής είναι υψηλό σε σχέση με τον μισθό ειδικά εάν συνυπολογίσει κανείς ότι δεν καταβάλλονται έξοδα πρώτης εγκατάστασης και οικοσκευής. Τέλος το χαμηλό επιμίσθιο, το οποίο καταβάλλεται μόνο για 3 χρόνια δημιουργεί απροθυμία σε νέους εκπαιδευτικούς να κάνουν αίτηση για απόσπαση σε χώρες της Αφρικής (Εκθεση Συντονιστή Εκπαίδευσης, 2017).

Στον θρησκευτικό τομέα το ιεραποστολικό έργο της Ορθόδοξης Εκκλησίας δεν αναπτύχθηκε όσο θα έπρεπε, ίσως λόγω των περιορισμών που έθετε το προηγούμενο καθεστώς.

Παρά την οικονομική κρίση που ταλανίζει την Ελλάδα τα τελευταία χρόνια εντούτοις υπάρχουν σε σχέση με τη Νότιο Αφρική, ακόμα πολλές ευκαιρίες για το μέλλον: στον εμπορικό, στον πολιτιστικό- μορφωτικό, στον τουριστικό, στον θρησκευτικό και στον εκπαιδευτικό τομέα.

Βιβλιογραφία:

Αρχείο Γραφείο Συντονιστή Εκπαίδευσης Γιοχάνεσμπουργκ (1977-2017)

Αρβανίτη, Ε. (2013) Ελληνόγλωσση Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στη Διασπορά: Ένα σύγχρονο πλαίσιο εκπαιδευτικοπολιτικού σχεδιασμού. Επιστήμες Αγωγής Τεύχος 1-2.

Άτλας της ελληνικής διασποράς (2001)/ επιμέλεια Βλάχης Αγτζίδης. - Αθήνα : Αλέξανδρος.

Βεντούρα, Λ. (1994). Μετανάστευση και έθνος: μετασχηματισμοί στις συλλογικότητες και τις κοινωνικές θέσεις. ΕΜΝΕ, Αθήνα.

Βλάχος, Γ. (2018). Η Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στη Ν. Αφρική, αδημοσίευτη εργασία.

Cohen, R. (1997). Global Diasporas: An Introduction. UCL Press, London.

Δαμανάκης, Μ. (1993) Η Εκπαίδευση στην «Ενωμένη» Ευρώπη. Πολιτικές και παιδαγωγικές διαστάσεις της πολυπολιτισμικότητας και της πολυγλωσσίας, Τα Εκπαιδευτικά, 31-32, 32-50.

Δαμανάκης, Μ. (2007). Ταυτότητες και Εκπαίδευση στη Διασπορά. Gutenberg, Αθήνα.

Δαμανάκης, Μ. (2010). Αποτίμηση της μέχρι το 2010 ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό και οι προοπτικές της. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ

Δαμανάκης, Μ., Χατζηδάκη, Α. (2014). Ελληνόγλωσση Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στη Διασπορά. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, , Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ

Δέδε, Κ., Κούρτη-Καζούλλη, Β., Σκούρτη, Ε., Φιλιπάρδου, Χ. (1999). Η Διδασκαλία της Δεύτερης Γλώσσας μέσω Διαδικτύου- μία νέα προοπτική για την Ελληνική Γλώσσα. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ

Doukakis, A. (2017). The Ark of the New Generations: The Hellenic Government School Of Malvern, Johannesburg (20 January 1931- 31 May 1944), αδημοσίευτη εργασία

Doukakis, A. (2017). The Johannesburg Sty Heritage “bleu Plaque” at the Holy Cathedral of Saints Constantine and Helen. Alexandria (Egypt): Pharos journal of theology (vol. 98)

Εγκυκλοπαίδεια "Επιστήμη και Ζωή".(1982-1983). Μετανάστευση. Χατζηακώβου Α.Ε.

Κωνσταντόπουλος , Μ. (2004). Από τη ζωή των Ελλήνων στη Νότιο Αφρική. Ρέθυμνο: Ε.ΔΙΑ.Μ ΜΕ

Krystalidis, S. (2000). The teaching of Greek in South Africa. Johannesburg: Hendrickx B, Hellenism and Africa

Μαρκάκης, Γ. (1998). Οι Έλληνες της Μαύρης Αφρικής 1890-1990). Αθήνα: Τροχαλία

Mantzaris E.A., 1999, «The Greeks in South Africa», in Richard Clogg (ed.), The Greek Diaspora in the Twentieth Century, London and New York, MacMillan Press and St. Martin’s Press, pp. 120-136.

Μάντζαρης, Ε. (1995). Οι Έλληνες εργάτες στη Νότιο Αφρική 1890-1930. Αθήνα: Συλλογικές Εκδόσεις.

Μάντζαρης, Ε. (1983). Εθνική και κοινωνική συνείδηση στη Διασπορά: Ο Ελληνικός Σύνδεσμος Μεταλλωρύχων στη Νότια Αφρικής 1905-1920. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 48(48), 94-109. doi:<http://dx.doi.org/10.12681/grsr.242>

Mantzaris, E. (1978). The social structure and the process of assimilation of the Greek Community in South Africa. Ms Thesis, Department of Sociology University of Cape.

Μπερερής, Π. (2001). Για μια διαπολιτισμική εκπαίδευση σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Αθήνα: Εκδ. Apiroshora.

Μπαμπούνης, Χ. (2007). «Κυθήριοι στη Νότιο Αφρική», Κυθηραϊκή Μετανάστευση. Κύθηρα: Ανοικτό Πανεπιστήμιο Δήμου Κυθήρων

Μπαμπούνης, Χ. (2006). «Ιθακήσιοι μετανάστες στη Ν. Αφρική (19^{ος}-21^{ος} αι.) και ο Εθνικοτοπικός σύνδεσμος Ιθακησίων (1924-2006)», Η' Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο. Κύθηρα: Εταιρεία Κυθηραϊκών Μελετών

Νικολαΐδης, Κ. (1923). Οδηγός των Ελληνικών Παροικιών της Νοτίου Αφρικής. Transvaal: Εφημερίδα «Νέα Ελλάδα» εν Johannesburg

Ομοσπονδία Ελληνικών Κοινοτήτων & Σωματείων Νοτίου Αφρικής. (2002). Ο Ελληνισμός της Νοτίου Αφρικής: Δομή και προσοφορά από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Αναμνηστικό Λεύκωμα. Ιωαννούπολις: Ομοσπονδία Ελληνικών Κοινοτήτων & Σωματείων Νοτίου Αφρικής.

Ομάδα Εργασίας Νοτίου Αφρικής. (2003). Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στη Νότιο Αφρική. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Θέματα Ιστορίας. (2006). Αθήνα :Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων

Πελεgrίνης, Ν.Θ. (2016). Ενημέρωση Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ελληνισμού της Διασποράς. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

Πρεβελάκης Γ. (1998), Γεωπολιτική της Ελλάδας, Αθήνα: Libro.

Σκουφής, Π. (1985). Ο πρόλογος και το ιστορικόν επί της 35^{ης} επετείου του ΣΑΧΕΤΙ

Σουλογιάννης, Ε. (2007). Οι Έλληνες στη Νοτιοαφρικανική Δημοκρατία: οι κοινότητες και οι Σύλλογοι. Αθήνα: Προοπτικές και Στόχοι

Συλλογικό έργο (2006). Οι Έλληνες στη διασπορά : 15ος - 21ος αι. / Συλλογικό έργο, Όλγα Κατσιαρδή - Hering, Βασίλης Καρδάσης, Τζελίνα Χαρλαύτη, Δέσποινα Παπαδοπούλου, Μόσχος Μορφακίδης, Σπύρος Κουζινόπουλος, Αναστασία Χρήστου, Λίνα Βεντούρα, κ.ά. · επιμέλεια Ιωάννης Κ. Χασιώτης, Όλγα Κατσιαρδή - Hering, Ευρυδίκη Α. Αμπατζή. - 1η έκδ. - Αθήνα : Βουλή των Ελλήνων.

Φιλίππου, Φ. (2011). Ο τομέας νέων ελληνικών του τμήματος ελληνικών και λατινικών σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Γιοχάννεσμπουργκ. (Πρακτικά 6ου Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορία της Εκπαίδευσης). Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Π.Τ.Δ.Ε

Χασιώτης Ι. (1993). Επισκόπηση της ιστορίας της νεοελληνικής διασποράς. Θεσσαλονίκη: Βάνιας

Χασιώτης Ι. (2000). Ο απόδημος ελληνισμός, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών